

Özgür Düşün

Aylık Gençlik Dergisi Yıl:3 Sayı:26 Kasım-Aralık 2004

1.500.000 TL

HALK İÇİN EĞİTİM

DEMOKRASİ

ÖZGÜRLÜK

-
- ✓ **DGH'den:**
    - ... 2004 6 Kasım'ı
    - Ankara'da 6 Kasım
  - ✓ **AB'nin Kuruluş Amacı**
  - ✓ **İthalatımız Artıyor...**
  - ✓ **Dinsel Bilincin Gelişimi**
  - ✓ **Köylü Gençlik...**
  - ✓ **Hürriyet Nedir?**
  - ✓ **Aydınlık Sorgular**
    - Aydın Çubukçu
    - Fikret Başkaya
    - Ömer Leventoğlu

Dünyadaki ve ülkemizdeki açlık ve yoksulluk her geçen gün artmaya devam ederken, sömürücüler ülkemizi daha fazla açlığa ve yoksulluğa sürüklemeye çalışıyor. İnsanları, doğayı; bütün bir yaşamı katleden emperyalist güçlerin sahte özgürlük yalanlarını boşa çıkarmak için, halkımızın bilincinde yaratılan yanılsamayı yok etmek için devrimci sorumluluklarımızı hatırlayarak daha fazla emek harcamalıyız. Bizler, ezilenden-sömürülenden yana olanlar, katliamlara, sömürünün her türlüüne karşı koymalı, emperyalizmi ve onun uşaklarını her fırsatta teşhir etmeliyiz. Bu noktada Avrupa Birliği ile ilgili röportaj, yazı ve köşelerimizi ilgiyle okuyacağımızı düşünüyoruz.

Düşünce özgürlüğü önündeki engeller kaldırılıyor palavrası bir kez daha açığa çıktı. Mayıs ayında Trakya Üniversitesi'nde operasyon gibi saldırı ve tutuklamalarla yetinmeyen baskıcı sistemin üniversitedeki temsilcileri Trakya Üniversitesi öğrencilerine bir aydan bir yıla varan uzaklaştırma cezası verdi. Üstelik öğrencilerin suçlu olup olmadıkları kendi yasaları tarafından bile ispatlanamazken... Tüm bu baskıları kınıyor tüm okur-yazarlarımızı Trakya Üniversitesi öğrencilerini sahiplenmeye çağırıyoruz.

Geçen sayımızdan bugüne sabırsızlıkla beklediğiniz ve olumlu eleştiriler aldığımız **Aydınlık Sorgular** bu sayıda ve ileriki sayılarda değerli aydınlarımızın ve sizlerin yorum- eleştirileriyle zenginleşecek olan köşemiz sizlerle... Ayrıca değişik konulardaki yazılarımız da dergi sayfalarında yerlerini aldı.

Geçen sayıdan sonra bir aylık periyotlarla çıkacağımızı ilan ettiğimiz dergimizi bu sayıda da -maddi sıkıntılarımız giderilemediğinden- iki aylık çıkarmak zorunda kaldık. Dergimiz önümüzdeki sayıdan itibaren okur-yazarlarımızın ve ilgili birimlerimizin göstereceği özenle bir aylık periyoduna geri dönecek. Yaşanan aksaklıktan dolayı dergimizdeki kimi yazılarımız güncelliğini yitirmiş olsa da yayınlama gereği duyduk.

Sizlerin de emekleriyle bir sonraki sayımızda görüşmek üzere...

İthalatımız Arttı, Demokrasi İthal Ediyoruz.	1
Demokratik Gençlik Hareketi'nden:	
- Öncesi ve sonrası ile 2004 6 Kasım'ı	3
- Ankara'da 6 Kasım	7
Köglü Gençlik ve Sorunları	10
Azınlık mıyız, Azınlık mıyız?	17
Hürriyet Nedir?	19
Avrupa Birliği'nin Kuruluş Amaçları	22
Sokağı Sesi (Avrupa Birliği)	26
Sağlık Hakkında SSK'lar Halkındır: Satılmaz	30
Aydınlık Sorgular	32
Öğkü/Tarhtta Erkan'ın Rolü	39
Şiir: Sabır çarıkları/Adnan Yücel	41
Dinsel Bilincin Gelişimi	42
Güneşi İçenlere	48
Sosyolojik Düşün/Türkiye Gerçekliği ve AB	50
Bu Ne Şiddet Ne Cezal?	53
Felsefeyle Düşünmek/Kaos Teorisi	56
Dersim'de Orman Yangınları	58
Mücadele Tarihinden: Y. M. Sverdlov	59

ABONE OLALIM - ABONE BULALIM OKUYALIM - OKUTALIM

Yurtiçi Abonelik
6 Aylık: 9.000.000 TL
12 Aylık: 18.000.000 TL

Yurtdışı Abonelik
6 Aylık: 35 Euro
12 Aylık: 70 Euro

Özgür Düşün

e-posta:ozgurduşun@kolektifl@hotmail.com

KARDELEN BASIM-YAYIN REKLAM
GÖSTERİ ORGANİZASYON LTD. ŞTİ.

Sahibi ve Yayıncı: M.Ö. Erdal GÜLER

Yönetim Yeri: M.Ö. Cad. Neokahar Mah. Fındıkzade Sokak

Apt. No: 57 Kat: 5 Daire: 11 FİNDIKZADESİT

Tel: (0212) 584 18 04

Faks: (0212) 584 18 05

BÜROLAR

ADANA : Kuruköprü Mah. Melekçimen Çarşısı 10 Sok. No:21 Tel-Fax: (0322) 352 67 20

ANKARA : Tuna Cad. Çanakkale İy. Hanı No: 11 Kat:3 Daire: 41 Kızılay Cep: 0312 430 82 66

İZMİR : 853. Sok. Bilen İşhanı No: 27 Kat 6/610 Konaklızmir Tel-Fax: (0232) 665 86 22

KARTAL : Atatürk Bulvarı Gerek Sok. Ali Karataş Apt. No:21/3 Tel-Fax: (0216) 389 65 63

MERSİN : Zeytinbahçe Cad. Güneş İş Merkezi No:7 Daire: 39 Tel-Fax: (0326) 237 32 79

ELAZIĞ : İcadıye Mah. Hürriyet Cad. Polat İşhanı No:65 Kat:3 Tel: (0424) 212 34 42

KONYA : Gazi Alparslan Mah. Tahripağa Sok. No:3/203 Tel/Faks: (0332) 351 59 55

ATINA : Alazoglu 5 Eksenine 10681Atina/Yunanistan Tel-Fax: (0030) 21 081 65 38

YD TEMSİLCİLİĞİ: Kaiser Wilhelm Str. 275 67169 Daisburg/DEUTSCHLAND

Tel/Fax : (00 49) 175 662 00 27

İthalatımız artıyor: AB'DEN DEMOKRASİ İTHAL EDİYORUZ..!

Ulusal sorundan bahsedip ulusların kendi kaderini tayin hakkını ağzına dahi almayan bu kesimin Kürtlerin azınlık olarak kabul edilmesini ileri bir adım olarak görmesi kendi durdukları yer itibarıyla anlaşılırdır. Ama sakın kimseden bu yaptıklarının demokratlık olarak algılanmasını beklemesinler. Çünkü onlar da tıpkı diğerleri gibi şovenizmde karar kılgırlar, izledikleri gol farklı olsa da.

Demokratikleşme, çağdaşlaşma, insan hakları gibi bir dizi konunun yoğun tartışıldığı ve hepsinin Avrupa Birliği'ne (AB) havale edildiği bir dönemi yaşarken, gündemin hep kıyısında köşesinde kalmış, görmezden gelinmiş ve üzeri örtülmek istenmiş bir "münferit" olay daha Mardin-Kızıltepe'de yaşandı.

AB tartışmaları boyunca, hükümetin şova varan açıklamalarından biri de işkenceye sıfır tolerans idi. Gelin görün ki, NATO'nun en büyük ordularından biri olan Türk ordusu küçük Uğur'un karşısında küçülüyor, alçaklaşıyor, acizleşiyor. 12 yaşındaki bir çocuğa 13 kurşun sıklamakta ve babasıyla beraber öldürmekte tereddüt etmeyen bir zihniyet, adeta dalga geçmesine çocuğun karanlıkta yetişkin gibi göründüğünü söyleyebiliyor ve cesedin üzerine çatışma süsü vermek için silah koyabiliyor. Aynı şekilde başka bir infazda Hakkari'de yaşanıyor: Bir çoban, katliam yapmayı bölgede bir vazife olarak üstlenmiş zihniyet tarafından öldürülebiliyor.

Ancak bu olaylara yaklaşım tarzında kimi sakat anlayışlar da mevcut. İnfaz edilenin 12 yaşında bir çocuk olmasından hareketle "12 yaşında terörist olur mu?" diyen ve meseleyi özünden uzaklaştıran ve ölenin çocuk olmasına

bağlayan anlayış, demokratik çevrelerde bile söz konusu olabiliyor. Oysa bu olayı; AB İlerleme Raporu ve Başbakanlık İnsan Hakları Denetleme Kurulu'nda geçen azınlık kavramıyla başlayan ve özünü ulusal sorunun oluşturduğu tartışmalara devlet cephesinden verilen yanıt olarak algılamak gerekiyor. Bu raporlar gündemdeki dışı vurulan devlet politikasını hatırlayalım: Kürtler bu ülkenin asli unsurlarındandır, öyleyse azınlıklardan bahsetmek yersiz ve art niyetlidir. Zaten Türklük bu ülkede yaşayan çeşitli etnik grupların tümünü içeren bir üst kimliktir. Kürtlerden bir ulus olarak bahsetmek ise bölücülüktür.

Ezilen bir ulus olarak Kürtlerde dahil, geniş işçi-emekçi yığınlarına umut olarak gösterilen AB'ye ve estirilen rüzgara kapılan sözüm ona demokratlar da yok değil. Bu kesimin AB'yi Kürt ulusal sorununa çözümmüş gibi sunması, ulusal sorunun devletin icazetine sığınarak geçiştirme çabasıdır. Ulusal sorundan bahsedip ulusların kendi kaderini tayin hakkını ağzına dahi almayan bu kesimin Kürtlerin söz konusu raporlarda azınlık kabul edilmesini ileri bir adım olarak görmesi kendi durdukları yer itibarıyla anlaşılırdır. Ama sakın kimseden bu yaptıklarının demokratlık olarak algi-

lanmasını beklemesinler. Çünkü onlar da, tıpkı hakim sınıflar gibi şovenizmde karar kıyorlar, izledikleri yol farklı olsa da.

"Zamanında devrim için o kadar çaba harcadık ama bugün bizim yapmaya çalıştıklarımızı AB kendisi yapıyor. Ülkemiz burjuva demokratik devrimini sessiz bir şekilde AB eliyle yapıyor" diyerek AB'ye övgüler dizen demok-

ülkelerdeki hakim sınıfta burjuvazidir ve tesis ettiği demokraside burjuva demokrasisidir.

Çağımızın; burjuvazinin daha fazla kar için giriştiği sömürge savaşlarına, işgallere şahit olduğu düşünüldüğünde, bugün AB'den demokrasi bekleyenlerin nasıl bir yanılma içerisinde oldukları daha iyi anlaşılacaktır.

Toplumların ilerleyiş süreçleri-

Emperyalistlerin finansmanını sağladığı bu tarz örgütlemeler çok doğaldır ki, üretici güçlerle, üretim ilişkileriyle, sınıflarla ve sınıf mücadelesiyle hiç mi hiç ilgilenmiyor. Sessiz devrim, beyaz devrim gibi sıfatlarla anılan bu hareket halkların bilincini bulandırmakta ve devrimi kuşa çevirmekten başka hiçbir şey ifade etmiyor. Nepal'e gözünü kapayıp kulağını tıkayanlar, Ukrayna'yı afişe ediyor.

ratlarımız kendi bulanık, çarpık düşüncelerini czilenlere de aktarmaya çalışarak rollerini layıkıyla yerine getirmeye çalışıyor.

AB'den Demokrasi Bekleyenler Neyi Atlıyor?

Demokrasi sürekli vurguladığımız gibi sınıfsallığı olan bir kavramdır ve aslında her düzen kendince bir demokrasidir. Dolayısıyla soyut bir demokrasiden bahsedilemeyeceği gibi, AB'nin hangi demokrasiye, kimin demokrasisine sahip olduğu da üzerinden atılmaması gereken bir konudur.

Üretimde hakim olan sınıflar yönetimde de hakimdirler ve kendi üst yapı kurumlarını etkin kılmışlardır. Öyleyse kabul etmek gerekir ki emperyalist kapitalist

ne bakıldığında, nereden geldiği belli olmayan bir demokrasiden, haktan ve özgürlükten bahsedemeyiz. Her demokratik kazanım, o toplum içerisindeki çelişkilerden doğan mücadelenin sonucunda tabandan gelen bir talebin cisimleşmesiyle mümkün olmuştur. Kendi iç dinamikleri harekete geçmeksizin bir toplumun daha üst düzeyde bir demokrasi anlayışına kavuşması bilimsel değildir ve kurtuluşu kendisinde değil başkasında aramanın hayalidir.

Bugüne kadar yaşanan bir çok deneyimden görüldüğü gibi demokrasi, hak ve özgürlükler ne ihraç edilir ne de ithal edilir.

Dün, Sovyetlerin Çekoslovakya ve Afganistan işgallerini sosyalizm ihraç ediliyor mantığıyla olumlayanlar ne kadar hatalıysa,

bugün de; AB'den demokrasi ihraç edileceğini sananlar bir o kadar yanılmaktadırlar. Yanılmakla kalmayıp halklarda yanılmaktadırlar.

Halkların kurtuluş umudunu emperyalistlere ve onların icazetine bağlayanlar gördüklerinin aksine bizim tarafta değil, diğer taraftadır.

Ukrayna ve yeni tip "devrim"

Ukrayna'da seçimlerin yenilenmesi talebiyle sokaklara taşan kitle gösterileri ve iki klik arasındaki mücadelede Rusya'nın bir tarafı, AB ve ABD'nin ise diğer tarafı desteklemesi, emperyalistlerin bölge üzerindeki oyunlarından birinin daha sahneye koyulduğunu gösteriyor. Ancak üzerinde durulması gereken bir başka konu daha var. Tatlı su devrimcilerinin üzerine balıklama atıldıkları bir "devrim!" modeli.

Sırbistan'da Miloseviç'in seçimi kaybettiği halde koltuğunu bırakmaması üzerine üniversite öğrencilerinin oluşturduğu OTPOR (Direniş) adlı örgütün başlattığı sokak gösterileri ve Miloseviç'in koltuğa bırakması ile sonuçlanan "kadife devrim" modeli daha sonra Gürcistan'da, şimdi de Ukrayna'da hayata geçiriliyor. Emperyalistlerin finansmanını sağladığı bu tarz örgütlemeler çok doğaldır ki, üretici güçlerle, üretim ilişkileriyle, sınıflarla ve sınıf mücadelesiyle hiç mi hiç ilgilenmiyor. Sessiz devrim, beyaz devrim gibi sıfatlarla anılan bu hareket, halkların bilincini bulandırmaktan ve devrimi kuşa çevirmekten başka hiçbir şey ifade etmiyor. Nepal'e gözünü kapayıp kulağını tıkayanlar, Ukrayna'yı afişe ediyor. Halkların kurtuluşu ve kardeşliği ise Nepal'de olduğu gibi yine halkların kendi kaderlerini ellerine alarak sınıf düşmanlarına karşı savaşmaya cüret etmesiyle kazanılacaktır. □

ÖNCESİ VE SONRASI İLE 2004 6 KASIM'I

İSTANBUL DGH

Her yıl olduğu gibi bu yıl da 6 Kasım'da tüm ülkeye yayılan eylemler gerçekleştirildi. Her ne kadar öne çıkan, 3 büyük ildeki 5 ve 6 Kasım tarihli eylemler olsa da ülke çapında binlerce genç yine alanlardaydı.

6 Kasım eylemlerinin, YÖK karşıtı mücadeledeki yeri dışında, yüksek öğrenim gençliği (YÖG) açısından dönemin en güçlü ve yoğun faaliyetine vesile olması nedeni ile de ayrı bir önem taşıdığı bilinen bir gerçek. Bu süreçte devrimci-demokrat-yurtsever dinamiklerin, örgütlü güçlerin öğrenci kitlesiyle ilişkilenişi ve bu ilişkinin niteliği, dönemin geri kalan kısmı için sınırlı oranda bir belirleyiciliğe sahip.

Kuşkusuz 2004 6 Kasım'ının (süreç olarak) tüm yerellerde ayrıntılı bir değerlendirmeye tabi tutularak, sonuçların merkezileştirilmesi; üniversite alanında önümüzdeki süreçte faaliyetimizi, ittifaklarımızı ve önceliklerimizi belirleyecektir.

Bu yazının amacı ise; bir çok kez konu edindiğimiz, yüksek öğrenim gençlik hareketinin ihtiyaçları, objektif durum, subjektif güçlerin durumu ve konumlanışları ve bu çerçevede 2004 6 Kasım'ının genel bir değerlendirmesi olacaktır. Yine kimi gençlik gruplarının yayınlarına yansıyan "sakatlıklar", yalan ve çarpıtma derecesine varan kendini bilmezlikler kısa da olsa cevabı hakettiğinden yazımızın konusu olacaktır.

Somut durum ve ihtiyaçlar

Yüksek öğrenim gençlik hareketinin somut durumu ve ihtiyaçları üzerine ayrıntılı bir analize girişmeyeceğiz. Bunu çeşitli vesilelerle defalarca yaptık. Ama 2004 6 Kasım'ını değerlendirebilmek için genel bir değinide bulunmayı zorunlu görüyoruz.

Şüphesiz ki üniversitelerde gerek devrimci hareketin, gerekse öğrenci hareketinin gidişatı, ülkedeki devrim ve demokrasi güçleri-

nin objektif ve subjektif durumundan bağımsız ele alınamaz. Bu yönüyle bakıldığında, özellikle emperyalist saldırganlığın Irak işgaline hazırlandığı günlerden bugüne dek, belli bir kıpırdanışın ve nispi bir toparlanmanın (özellikle örgütlü güçler açısından) varolduğunu söylemek mümkün. Ancak bu kıpırdanışlar inişli-çıkışlı bir seyir izlemekte ve henüz devrimci bir önderlikle kitlelerin buluşturulduğunu ve nitelikli bir çıkış yaşandığını söylemek ne yazık ki söylemek mümkün değil.

Üniversitelerdeki objektif durumu özetlemek için İstanbul Üniversitesi'nde yüzlerce öğrenciyle (6 Kasım hazırlıkları kapsamında) yapılan bir anket çalışmasını örnek vermek yerinde olacaktır. Bu ankette öğrencilere sorulan üniversitede ve üniversite eğitiminde gördükleri sorunlar ve çözüm önerileriydi. Cevaplarda ilk sırayı alan temizlik, ısınma sorunu, anfilerin yetersizliği gibi başlıklardan sonra ikinci sırada YÖK ve eğitim sistemi yer alıyor. Çözüm önerile-

rinde ise; %50'ye yakın bir oranla, "Sorunlara karşı hep beraber hareket etmeliyiz" birinci sırada. Farklı özel sorunlarla beraber tüm yereller için geçerli sayılabilecek bu tabloda güçlü bir YÖG hareketi ve örgütlülük çıkaramamak ise başta devrimciler olmak üzere demokrasi güçlerinin basiretsizliği olarak orta yerde durmaktadır. Yani öğrenci hareketinin çıkarlarını esas alan bir çizgi ile belli bir vadede, birleştirilerek harekete geçirilebilecek ve kendi örgütlülüklerini yaratabilecek, yönünü bulamayan bir nesnellik mevcuttur. Bugün yüksek öğrenim gençlik hareketinin ve devrimci dinamiklerin (uzun vadeli) ihtiyacı ve çıkarı budur. Ancak devrimci safalarda bu konuda bir bilinç açıklığı ve ortaklaşma olduğunu söylemek zor. Ancak bu ayrılığı genel bir dağınıklık olarak görmek, hatalı bir teşhir yaparak, sorunun çözümünü ciddi oranda zorlaştırmak olacaktır. Söz konusu ayrışma belli oranda, pragmatik farklılıkların, sistemleşmiş siyaset tarzlarının ayrışmasıdır. Bu durum belli anlayışlar ile ancak güncel gelişmelere müdahale amacıyla, eylem birlikleri yoluyla bir araya gelmeyi olanaklı kılmakta, öğrenci hareketinin çıkarları ve geleceği söz konusu olduğunda ise; amaçta ve yöntemde ortaklaşmayı çoğu zaman imkansız hale getirmektedir. Küçük burjuva devrimciliğin üniversiteler alanındaki yansıması olan bu subjektif siyaset tarzının bazı önemli özellikleri şunlardır:

- Teorik olarak üniversitelerin egemen ideolojinin kaleleri olduğu gerçeğini kabul ederler ancak, pratikte üniversiteleri kendi kaleleri olarak görürler ve kalenin yö-

netimini de kimselere bırakmak istemezler.

- Devrimin uzun süreli bir savaşa dayandığını ve hedefe adım adım ilerleneceğini kavrayamazlar. Üniversitelerde de kitlelerin "öncü-militan" çıkarlarının peşine takılmasını beklerler.

- Acelecidirler, günlük düşüncüler. Denizde dalga yaratmanın ve kıyıyı aşındırmanın güçlü ve sürekliliği sağlanmış bir fırtınayla mümkün olduğunu görmezler, ya kıyıda eğilip üflerler ya da suya atlayıp amansızca çırpınırlar (ama militanca). Doğal olarak kısa zamanda nefesleri tükenir, saman alevi gibi parlayıp sönerler.

- Dar grupçu ve sekterdirler. Faydacıdır. Kendileri dışında güç tanımazlar, kendi çıkarları dışında çıkar bilmezler. Devrimci "dostlarına" esip gülerler, ama çıkar gördüklerinde, "reformist" dağların gölgesinde seyran ederler. Öğrenci hareketini hükmettikleri darlıkta algırlar.

- Halkı ve kitleyi kışkırtırsalar. Yare gelir "ne kitlesi, ne yapacak sak biz yapacağız" türünden nidalarla gönlü eğlendirirler.

- En devrimci, tek doğru rolüne zarar gelmesin diye yalan ve çarpıtmaya başvurmaktan kaçınmazlar.

Bu liste daha da uzatılabilir, ancak yer darlığından dolayı fazla uzatmayacağız. Yerellerdeki çalışmalarda politikadaki paralellikten bahseden ve hareketin çıkarlarını gözeten uzun vadeli ortak faaliyet öneren ancak yayınlarında, "gençlik hareketinin gerçek çıkarlarını gözetten bir tek biz vardık, diğerlerinin amacı aslında başkaydı" türünden kurnazlıklara başvuran dostlarımızı gördükçe, dev-

rimci değerlerin ne kadar yıprandığını daha iyi kavnyoruz.

Tüm bunlar ne yazık ki, devrimci gençlik hareketinin gerçekleridir ve amansız bir ideolojik mücadeleyi gerekli kalmaktadır. Ancak devrimci grupların kendi içlerindeki ideolojik mücadele aksatılmadan okun sivri ucunun yöneltilmesi gereken hedef; reformizm olmalıdır.

Her ne kadar demokrasi güçleri içerisinde yer alsın da, devrimci mücadele hedeflerine ilerledikçe tıkaç rolü oynaması kaçınılmaz olan reformizmin geçici birlik görüntüsüne kanılmamalı ve devrimci eylem ve siyasetleri hedefleyen saldırılarına karşı uyanık olunmalıdır. 2004 6 Kasım'ında da görüldüğü gibi yaşanan ayrışmalarda kimi reformist çevrelerle aynı tarafta kalınması, birleşik bir öğrenci hareketi yaratma çabasına en büyük direncin reformist safalardan geleceği gerçeğini değiştirmeyecektir. Öyle ki, birleşik bir öğrenci hareketi yaratılması durumu, reformizmi nesnel olarak yok olmak ile yüzyüze bırakacaktır. Çünkü reformizmin programatik hattı öğrenci hareketinin sınırlarını aşmamaktadır. Dolayısıyla daha güçlü bir alternatif karşısında yok olması kaçınılmazdır.

6 Kasım'dan kalanlar

Bu yılki 6 Kasım eylemleri 2003 6 Kasım'ı ile kıyaslandığında nicelik ve nitelik bakımından ciddi bir sıçrama yaratılmadığı ortadadır. Hatta kimi yerelerde (özellikle taşra üniversitelerinde) katılımı bazı düşüşler tespit etmek mümkündür. Ancak bunların yanında kimi yerelerde, tüm güçler birleştirilemese de, uzun süreli

ve aktif bir ön çalışmaya dayanan ve fakültelerde ortak kitle faaliyetini yaratan bir tarzın yaşama geçirilmesi anlamlıdır. Bunun en öne çıkan örneği, 5 Kasım'daki eylemle sonlandırılan İstanbul üniversitelerindeki çalışmalardır. Binlerce afiş, el ilanı, broşür, anket, amfi konuşmaları ciddi sayıda katılımlarla yapılan kitle toplantıları, sohbetler ve daha bir çok araçla zenginleştirilen faaliyet tüm eksikliklerine rağmen olumlu sonuçlar yaratmıştır. Üç haftaya yayılan ön çalışma dönemi, ortak çalışma kültürüne ciddi katkı yapmıştır. Tabii bunun yanında dar grupçu anlayışın da kendini belli oranda yine gösterdiğini not etmek gerekir. Bu da faaliyetin etkisini belli oranda kırmıştır. Çalışmalarda işlenen gündemlerden öne çıkanlar ise "üniversitelerin neo-liberal politikalar ile yeniden düzenlenmesi, eğitimin ticarileştirilmesi, burjuva-feodal eğitim sisteminin teşhiri ve birleşik mücadelenin propagandası" olmuştur. Yan gündemler olarak ise, AB, tecrit, Kürt ulusuna yönelik baskılar ve emekçi sınıflara dönük saldırılar işlenmiştir.

Bu çalışmaların yarattığı olumlu sonuçların ileriye taşınması ve öğrenci kitlesinin birlikte mücadele talebinin karşılanması ise bundan sonra yürütülecek sabırlı mücadeleye bağlı olacaktır. Demokratik Gençlik Hareketi, bu olanağın önündeki engelleri bertaraf etmek için dar grupçuluğa karşı mücadelesini sürdürmekte kararlıdır.

Ankara'da ise bir yanda devrimci öfkeye rağmen, öğrenci hareketinin ihtiyaçlarını tartışma konusu yapmayan, gençlik grupları-

nın kendi ihtiyaçları temelinde kurgulanan ve çatışmayı tek amaç haline getiren Kızılay eylemi, diğer yanda ise ilkesizliklere kurban edilen Sakarya eylemi, etkisi kırılan bir 6 Kasım'ı anlatıyor. Bu ilkesizliklere karşı Devrimci Mücadeci Gençlik ile birlikte yaptığımız eylem ve Ankara 6 Kasım'ının değerlendirilmesi ayrı bir yazıya konu edilecektir.

Ancak Kızılay eylemine dönük tüm eleştirilerimize rağmen, Evrensel Gazetesi'nin ve EMEP'in, eyleme dönük esasen tüm devrimcileri ve devrimci şiddet hedef alan saldırılarına karşı durulması ve bu yönüyle eylemin savunulması gerekir. Evrensel Gazetesi ve EMEP ayrım yapmaksızın her türlü devrimci şiddet eylemine saldırarak, alışıldık çizgisinde yürümektedir. Yüksek öğrenim gençlik hareketinin ihtiyaçları bu saldırıda ancak kılıf işlevi görebilir.

Yalan kimseye kazandırmaz!

Ele almak zorunda olduğumuz bir diğer durum ise, Sosyalist Gençlik Demekleri'nin, "Özgür Gençlik" dergisinin 13 Kasım tarihli 41. sayısındaki kimi yazılarda aktardığı bilgilerdir. SGD'nin söz konusu yazılarda dile getirdiği görüş ve yorumlara ilişkin fikirlerimizi açmak niyetinde değiliz. Sadece yalan ve çarpıtmalara cevap vererek doğru bilgileri iletmekle yetineceğiz.

1- "... ayrı grupların İmralı'daki tecrite karşı aldıkları tutum ve devletin Kürt ulusuna yaklaşımından kaynaklı Kürt gençliğe ile aynı platformda yer almamaları...". Alıntı bize, olmayan

bir şeyi anlatıyor. Biz gerçekleri anlatalım. Eylül ayında başlayan ve Ekim ayı ortalarına kadar (ayrışma anına kadar) sürdürülen tartışmalarda, işlenecek gündemlere dair öneriler yapılırken (ki bu toplantılara EMEP, SDG (Sosyalist Demokrasi Gençliği) ve DEHAP gençliği ancak son haftalarda dahil olmuştur) başta olmak üzere hiçbir temsilcinin ağzından Kürt ulusuna yönelik baskılar veya benzer bir öneri duyulmamıştır. DGH temsilcisi, gündemler önerilirken daha önce konuşan SGD (Sosyalist Gençlik Derneği) temsilcisinin bu konuya hiç değinmemesini de yadırgayarak; "Arkadaşlar, Kürt ulusuna dönük baskıları tartışmamız için DEHAP'ın gelmesini beklememiz gerekmiyor" diyerek bu konunun da yan gündemler içerisinde ele alınmasını önermiştir. Önerimiz Kürt ulusunun demokrasi ve bağımsızlık isteğinin ancak halkların mücadelesiyle, devrimle gerçekleşebileceğinin vurgulanması yönünde somutlanmıştır. Hiciv yoluyla eleştiren bu müdahaleye rağmen SGD temsilcileri ne o toplantıda ne de daha sonra konuya ilişkin en ufak bir yorumda dahi bulunmamıştır. Hatta ayrışmanın yaşandığı toplantıdan bir önceki toplantıda, ortaklaşan temel ve yan gündemler sıralanıp tek tek her gruptan onay alınmış, SGD ve DEHAP gençliği dahil her grup ek gündem önerisi olmadığını ilan etmiştir. Duruma inanası gelmeyen bazı arkadaşlar, tekrar tekrar SGD dahil blok bileşenlerinin gözlerinin içine hayretle bakarak "Başka öneriniz yok mu?" diye sorunca sorunun muhataplarından kalayı yemiş ve tahrik etmekle

suçlanmışlardır. Bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu? SGD toplantılarında "hangi kaygıyla bilinmez" tüm tartışmalara rağmen konuya ilişkin tek kelime yorum yapmıyor, sonra çıkıp dergisinde arsız çocuklar gibi utanmadan, sıklımadan yalan-yanlış yazıyor. Yalanın hayrını kim görmüş ki siz göresiniz.

2- SGD konuya ilişkin aynı tavrı 4. sayfadaki "*Beyazıt Fağzime Mezar Olacak*" başlıklı yazıda da sürdürüyor. Tekrarlıyoruz: SGD'nin eyleminin politik içeriğine dair hemfikir olunanlar dışında, "Kürt ulusal sorunu" da dahil olmak üzere önerdiği ve tartıştığı hiçbir gündem olmamıştır. Sanırsız, SGD birtek pankart açma tartışması nedeniyle çoğunluğun belirlediği eylemden ayrıışken gösterdiği netliği kitleye karşı da göstermekten kaçınıyor. Belki de bu yalanın daha masum bir gerekçesi vardır.

3- "*Öğrenci Koordinasyonu, Emek Gençliği, DGH gibi gruplar toplumsal sorunlara gözlerini kullaklarını kapatıp 6 Kasım'ı YÖK protestosundan ibaret gördüler*" (Ö.G. sf: 4). Aynı yalan ve çarpıtmanın başka bir versiyonu. Ama burada iki önemli fark var. İlki, tartışmalar boyunca SGD, SDG ve DEHAP gençliği ile aynı safta yer alan ve ayrışma yaşandığında bu üç grup gibi eylemden çekilen fakat daha sonra şaşırtıcı bir şekilde 5 Kasım eylemine katılacağını açıklayan ve oluşturulan birliğe eklenmek zorunda kalan Emek Gençliği bizimle aynı politikaların savunusunu yapmış izlenimi yaratılmak istenmektedir. Kabul edilmek istenmese de SGD, SDG, Emek Gençliği ve DEHAP Gençliği tartışmalar boyunca or-

tak hareket etmiştir. Emek Gençliği'nin daha sonra bu gruptan kopması ve Kızılay eylemine dönük EMEP çevresinin gerici saldırıları sonucu, SGD'nin Emek Gençliği'ne eleştirilerini arttırması anlaşılabilir ama zorlama bir şekilde aynı politikaları savunuyormuşuz gibi göstermeye çalışılması izin vereceğimiz bir şey değildir.

İkinci önemli farka gelirse, burada da bir yalan değil ama çarpıtma söz konusudur. Söz konusu olan iddia "6 Kasım'ı YÖK protestosundan ibaret" gördüğümüz iddiası. 6 Kasım'ı YÖK protestosundan ibaret görseydik, YÖK ve üniversitelerle doğrudan alakalı olmayan tüm önerilere karşı çıkmamız gerekirdi. Halbuki, Demokratik Gençlik Hareketi'nin önerileri arasında emperyalizm ve Irak işgali, Avrupa Birliği, tecrit, Kürt ulusuna yönelik saldırılar ve emekçi sınıflara yönelik saldırılar da mevcuttur. Ki tüm bu öneriler kabul görmüştür. Kabaca baktığımızda bu iddianın da bir yalandan ibaret olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Ancak iyi niyetli davranıyor ve başka bir tartışmadan hareketle bu abartılmış ve çarpıtılmış yorumun yapıldığını varsayıyoruz. O tartışmada, DEHAP gençliğinin "6 Kasım öğrenci eylemi değildir, öğrencilerin sorunu değildir, tüm halkın sorunudur" tarzındaki konuşmasından sonra, Demokratik Gençlik Hareketi temsilcisi yaklaşık olarak şunları söylemiştir: "Elbette YÖK sadece öğrencilerin sorunu değildir, ancak bizler üniversitelerdeki faaliyetler üzerinden bir araya geldiysek, sorunun muhatabı olan öğrenci kitle-sini esas alan bir planlama yapılmalıdır." Ardından da tüm demokrasi

güçlerinin tüm kitleleriyle katıldığı ve tüm halkı hedefleyen bir çalışmayla, belirlenen herhangi bir gündemle, güçlü bir eylem yapılabileceği, ancak bunun 6 Kasım'ı ve öğrenci hareketinin ihtiyaçlarını karşılamayacağı eklenmiştir. Çünkü 6 Kasım eylemlerinin hedefi sadece nicelik anlamında güçlü eylemler değil, nitelik anlamında da üniversitelerde ilerletici etki yaratacak sonuçlar olmalıdır. Ki bu; bir bütün halk gençliğinden katılımları yadsınmaz.

4- "Bununla birlikte yine Öğrenci Koordinasyonu, Öğrenci Muhalefeti, Emek Gençliği, Demokratik Gençlik Hareketi ajitasyon-propaganda yasakçılığı konusunda tavırlarını korudular." (Ö.G. Sf:4) "Ajitasyon-propaganda" tartışmasını bir yana bırakırsak, burada yine Emek Gençliği'nin adının geçiyor olması bize değilse bile Emek Gençliği'ne haksızlıktır. Çünkü gayet taze olan hafızalarımız yanında toplantılara dair tutulan notlar da Emek Gençliği'nin, alanda herkesin kendisini ifade edebilmesi hususunda herhangi bir sakınca görmediğini hatırlatıyor. Yani SGD gerçekleri bir yana bırakarak, geçmiş işine geldiği gibi yazıyor.

SGD'yi aktardığı yanlış bilgileri (yalanları) düzeltmeye, aksi durumda toplantılara tanıklık eden siyaset temsilcileri huzurunda yüzleşmeye çağırıyoruz. Yine İstanbul'da gençlik kitlelerinin 5 Kasım'daki eyleme rağbet etmeyerek, 6 Kasım'daki eyleme katıldığı iddiasını da, dilerse üniversite öğrencileri arasında, sizin belirleyeceğiniz bir yöntemle birlikte soruşturalım ve sonuçlarını ilan edelim, ne dersiniz? □

ANKARA'DA 6 KASIM

ANKARA DGH

Emperyalizmin etrafımızı çepeçevre sardığı, neo-liberal politikaların meyvesini verdiği bir dönemde seksen sonrası dönemin gençleri, öğrencileri olarak bugünü anlamaya çalışıyor, yarına bir şeyler bırakmak umuduyla elimizi taşın altına koyuyoruz. Emperyalizmin yaşamda farklı sosyal katmanlarda neden olduğu yozlaşmanın belirgin yansımaları olan fanatizmin, faşizmin, popülizmin ve de dinin oluşturduğu kuşatmadan sapaşlam çıkmanın bir aracı olarak eleştirel yöntemi hayata geçirmek bugün bir zorunluluktur. Eleştirinin gelişmenin, ilerlemenin temel unsurlarından biri olduğu bilinciyle karşılaştığımız ya da süregelen sorunlarımızı ele alırken tek tek yanlışları göstermenin, doğrudan kusurluyu göstermekten, en azından bu günün koşulları göz önünde bulundurulduğunda, daha önemli olduğunu vurgulamak gerekir. Çünkü amaç samimi bir şekilde algılanan yanlışları ortaya koymak, meydana gelmiş ayrılmaların yeniden daha nitelikli birleşmelere hizmet etmesini sağlamaktır. Bu bağlamda, YÖK meselesini, Ankara 6 Kasım protestolarını ve de bu protestolara hazırlık sürecini göz önünde bulundurarak bir kaç başlık altında, sıkça rastlanabilecek geçmişinden bahsetmeden ele alacağız.

YOLUN BAŞI: TAHLİLLER

Her yıl oduğu gibi bu yıl da, siyasal yapılar öğrenci gençlik üzerine çokça tahliller yapıp kendilerine 6 Kasım'da izlenecek bir hat çizmişlerdir. Bu olması gerektir. Sorun, yapılan bu tahlillerin somutla ne kadar örtüştüğüdür. Bu hususta tahliller genellikle birbirine zıt gibi görünen iki noktada yoğunlaşmaktadır. Bu tahlillerden birincisi gençlik hareketinin (öğrenci gençlik anlaşılmalı) ivme kazandığını, bunalım ve çıkmazlarından sıyrılmaya başladığını vs. iddia eder. Diğer tahlil ise öğrenci gençliğin herhangi bir yaşam görüşünden uzakta bir anlamsızlıklar bütünü içinde nihilizmin ve de fanatizmin bataklığına saplandığını ileri sürer. Birinci tespit, neo-liberalizmin beyinleri zaptetmeye başladığı bir dönemde olduğumuz, adı YÖK diye kısaltılan illetin ne olduğunu dahi bilmeyen binlerce öğrencinin kampusları doldurduğunu, sosyal devlet anlayışının rafa kaldırılmasıyla, zaten emekçi çocuklarının aleyhine olan eğitim sistemindeki adaletsizliğin daha da derinleşerek yol almasının bir sonucu olarak değişen üniversite öğrencisi profilini göz önünde bulunduracak olursak, sol-sübjektif bir tespittir. Bu tespitle yola çıkanlar as-

lında kendi algılayış biçimlerine bir bakıma ters düşmeyen pratikler sergilemektedirler. Burada pratik (niyetinden bağımlı yada bağımsız) sübjektif tespitler ışığında şekillendiğinden temelde kendini tatmin ve kendini çoğunlukla görsellik ifade eden, kitlelerin duyarlılığını duygusal dürtülerle arttırmaya çalışan çoğalma anlayışına hizmet eder. Burada önemi küçümşenen örgütlenme ihtiyacı değil bu ihtiyaca hizmet edeceği düşünülen kavrayış biçimidir. En yakın haliyle bu anlayış Kızılay'da YÖK protestosu gerçekleştireceklerini ilan ederek kitleleri alanlara taşımak iddiasında olan siyasal yapılarda vücut bulmaktadır.

İkinci tespiti yapanlar ise 'ne yapsan bos' anlayışıyla aslında nihilizmin kucacağına kendilerinin düştüğünün bile farkında değildir. Bu siyasal yapılar çoğunlukla politika üretmekten yoksundurlar. Genellikle o günün ufak tefek çıkarlarını göz önünde bulundurarak diğer siyasal yapıların pratik yönelimlerini kabul etmek durumundadırlar. Yine ikinci tespitle yola düşenlerin bir kısmı da reformizmin 'güvenli', 'herkesi anlayan' ortamlarına düşmekten kendini alamamaktadır. Bir kere bu bataklığa saplandıktan sonra da ilerici-devrimeci güçlere karşı per-

vasızca saldırmaktan geri durmayan bu yapılar bu yılki YÖK eylemleri öncesinde gerçekleştirilen tartışma sürecine, bilindik yüzlerini göstererek katkıda bulunmuşlardır. Devrimci-demokrat öğrencilerin bir kısmının hedefin geniş tutulması gerektiği niyetiyle bu yılki 6 Kasım eylemine hazırlanırken biraz daha esnek davranılması üzerinde uzlaşmaya varmaları bazı reformist yapılarda heyecana yol açmış olacak ki, akabinde bu yapılar derhal karalama politikalarına girişmişlerdir. Devrimci-demokratların geniş bir gençlik kitlesiyle ilişkiye geçebileceklerinden korkmuş olacaklar ki bizlerin biraz daha esneklik söylemini 'insanları ürkütmemek' olarak lanse etmekten hiç çekinmemişlerdir. Şu bilinmelidir ki, vurgusu yapılan esneklikle amaçlanan ideolojiyi kitlelere yedirirken onları özneleştirme ve de dar grupçu anlayışlardan sıyrılmaktır. Başka birşey değil. Yine şu da bilinmelidir ki, ideolojiyi kitlelere öztürme kaygısı gütmeyen sadece günlük, akademik-ekonomik sorunlardan dem vurarak içi boş yılınlar meydana getirilmesine hizmet eden bu çevrelerin tam da kitleleri ürkütmemek adına devrimci-demokratların yer yer sergiledikleri sert tutumlardan pürüm yapmaya çalışarak ahlaksız bir politika yaptıkları ne dün için şaşırtıcıydı ne de bugün ve yarın şaşırtıcı olacaktır.

YÖK SORUNU NASIL ALGILANMALI?

Yukarıda kısaca tarif edilen tahlillerden yola çıkarak birbirinden çok farklı pratikler sergileyen siyasal yapıları birleştiren temel unsur, YÖK özneline konuşacak olursak, sorunun gerçek anlamda ideolojik düzlemde algılanamayışıdır. Önerine uzun vadeli politikalar

koyamayan bazı çevrelerin daha bir dizi eksiklikleri yanında temelde kavrayış eksikliğini ortaya koyan, Kızılay'da yapılması öngörülen fakat öngörülen öteye geçemeyeceği de çok önceden bilinen bu yılki YÖK eylemi iştirakçilerinin de bu sorunu nasıl kavradığını -ya da kavrayamadığını- açıkça ortaya koymaktadır. YÖK sorununu ideolojik-siyasal bir hatıta ele alma perspektifinden tamamen uzak olan reformist yapıları bir kenara bırakırsak vahim olan doğadaki en ufak kıpırtıları bile ideolojisinin süzgecinden geçirmekle yükümlü olan ilerici-devrimci çevrelerin sorunu ideolojik bir zeminde irdeleme noktasındaki eksiklikleridir. Tamamıyla bir sistem sorunu olarak algılanması gereken YÖK meselesi eğer böyle algılanıyorsa, şu da çok iyi bilinmelidir ki kokuşmuş, çürümeye yüz tutmuş, yoz sistem ortadan kaldırılmadıkça bu sorun da bütünüyle çözülemeyecektir. Sınıflı toplumlarda sınıflar üstü hiç bir gelişmenin meydana gelemeyeceğinin tamamıyla farkında olan (yada olmaları beklenen) ilerici-devrimci yapıların sistemi alt-üst etmeden, zor aygıtı olarak devletin üniversitelere uzanan kolu olan YÖK'ü bir günde Kızılay muharebesi ile yok edecekmiş gibi bir yönelime sahip olmaları soruna ne denli ideolojik yaklaşıtlarının ne yazık ki açık bir göstergesidir. Meseleyi uzun vadede çözülebilecek bir sorun olarak ele almak, bu yolda ilerlerken de elimizi güçlendirecek kazanımlar elde etmek için akademik-ekonomik mücadeleye de önderlik etmek durumundayız. Aksi halde, Marksizm'in öz suyundan 'realizm'den koparak geçmişle bugün arasındaki farklılıkları (dönemsel farklılıklar ve güç) göz önünde bulundurarak somut, objektif tahliller yapamaz, ya geç-

mişle bugün arasında sıkışarak ya da hep geçmişte yaşayıp dogmatik bir tarzla 6 Kasım eyleminde olduğu gibi, alanları idealize etmekten kurtulamayız. Sonuç itibarıyla YÖK sorunu yukarıdaki satırlarda da ifade edildiği gibi uzun soluklu bir mücadele olarak algılanmalı mücadele tarzı da ona göre belirlenmelidir. Bu anlamda, mücadele ne onu bir güne ne de bir mekana hapseden çevrelerle sürdürülemezdi; nitekim öyle de oldu.

İÇİ BOŞALTILAN BİR KAVRAM ÖĞRENCİ HAREKETİNE KARŞI 'SORUMLULUK' VE EYLEM!

İdeolojiyle ilişkilendirilmiş, uzun vadede gerçekleştirilmesi mümkün köklü politikalar geliştirilememesinin bir sonucu da amaçların silikleşmesi yada araçların amaçlaşması olarak kendini gösterir. Bugün bir çok siyasal yapı gündelik politikalara tutunarak yoluna devam etmeye çalışmaktadır. Bu yılki YÖK protestoları bunun yıllardır olduğu gibi en çarpıcı örneklerindedir. Üzerine bir ay, ya da daha fazla düşünüp tasarladığı pratiği sergileyemeyen yapılar, amaçlaştırılmış eylemlilikleri kaçırmamak adına (aslında bu durumun altında yatan sebeplere diğer paragraflarda değinilmiştir, burada da sadece sonuç olmaları itibarıyla değinilmektedir) son anda aldıkları kararları tutarsızlıklarının güzel bir örneği olarak sergilemektedirler. Sonrasında bu tavrın öğrenci hareketine karşı 'sorumluluk' olarak lanse edilmesi ise tam bir sorumsuzluk ve nitel aşınma örneğidir. Günümüzde birlik kararlarla kitlelere nüfuz edebileceği iddiasında olan çevrelerden de geri düşerek yine ayaküstü belirlenmiş bir eylemlilik tarzını, yani bu sene Sakarya'da

gerçekleştirilen YÖK protestolarına dahil olurken bu yönelimlerini öğrenci hareketine karşı yegane ve tek sorumluluk olarak nitelendiren yapılar ise kelimenin tam anlamıyla nitel savrulma yaşamaktadırlar. Bu arkadaşlar için sorunu ideolojik temelde ele almıyoruz çünkü herhangi bir entelektüelin sahip olması gereken nitel kavrayıştan dahi uzaktırlar. Başka bir ifadeyle, söz konusu arkadaşların sorunu ideolojiyle ilişkilendirmeleri için öncelikle kendilerine sözde rehber edindikleri ideolojiyi kavrayacak yeterliliğe sahip olmaları gerekir. Hiç kimse bu şekilde altını dolduramadığı pratiklerini anlamlandırmak için kavramları kendi tekellerine almak suretiyle, benzersiz bir sorumsuzluk örneği sergileyerek, ben-merkezci yaklaşımlar geliştirmeye lüksüne sahip değildir. Burada ben-merkezçiliğe yol açan ideolojik ilişkilendirmeye sorunundan kaynaklı çaresizliktir. Makyevelist örgütlenme anlayışına meze edilen, her fırsatta ne kadar da öğretici bir patik olduğu dillerden düşürülmeyen, ama maalesef kendisinden hiç ders çıkarılmayan eylemlilikler, yerli yersiz her fırsatta kendilerine başvuran siyasal yapıların çaresizliğini örtbas etmek için kullanılırken, önemi aşındırılmış araçlar olmaya mahkum edilmektedir. Devrimci-demokrat çevreler artık silkinmeli, kısır döngüye son vermek için pratikten anladıklarını çeşitlendirmeli, buna bağlı olarak da doğru araçları doğru zamanda ve doğru tarzla kullanmalıdır. Böylece ne kavramların içi boşatılır ne de araçların.

NASIL BİR BİRLEŞME?

Diğer birçok alanda olduğu gibi mevzu bahis gençlik hareketi olgunda da birleşmenin temel kriteri kitlelerin temel talep ve ihti-

yaçları olmalıdır. Bu kitlelerle sağlıklı bir ilişkilenemenin sağlanmasının yanı sıra ilerici-devrimci çevreler içerisinde de ilkeli bir birliktelik sağlanmasına zemin hazırlar. Burada üzerinde durulması gereken husus 6 Kasım gününde kendini yakıcı bir sorun olarak ortaya koyan ilkeli birliktelik meselesidir. Ankara'da 6 Kasım öncesi sürüp giden tartışmalara baktığımızda siyasal yapıların böyle bir kaygı taşımadıkları açıkça ortadadır. Kızılay'da eylem kararı alan yapıların en azından belirli bir zemin üzerinden uzlaşıya vardıklarını düşünürsek, ki uzlaşı noktası kendi örgütsel çıkarlarını kitlelerin talep ve ihtiyaçlarının önüne koyan dar-grupçu bir anlayışın ötesine geçememektedir. Daha ilkeli bir birliktelik sergilediklerini söylemek pek de yanlış olmayacaktır. Sakarya ya da Sıhhiye'de eylem yapmayı uygun görüp yoluna devam eden yapılar ise, ki bu yapılar arasında DGH de vardı, öncesinde öğrenci hareketinin çıkarlarını doğru bir tarzla alanlara taşıma hususunda uzlaşmış gibi görünseler de sonradan yaşanan uzlaşma ve birleşmeler söz konusu yapıların hiç de ilkesel bir tutumla birleşmeyi ele almadıklarını ortaya koymuştur. Tabiri caiz ise bu yapılar rüzgar ne yönden esmiş ise o yönde hareket etmiş, köhnemiş anlayışlarının bir yansıması olarak ne pahasına olursa olsun alanlara çıkmayı bir sorumluluk örneği olarak yansıtmaya çalışmışlardır. Daha da düşündürücü olan bu yapıların her ne şartla olursa olsun birleşmeden, beraberlikten dem vuran kati tutumlarının daha içeriğe yönelik hiç bir tartışma yürütülmeden şekil üzerinden nasıl da ayrışmayı körüklediğidir. Mutlaka birleşmemiz lazım diyenlerin, ama pankartlarımız ayrı olsun demeleri

birleşmeye sadece şekil boyutuyla algıladıklarının onun dışında herhangi bir ilkesel kriterlerinin olmadığını açık bir örneğidir. Bu yapıların birleşme adına tam bir köylü kurnazlığıyla her tarafa gü-lücükler saçması anlaşılabilir bir tutum değildir. Eylemleri farklı günlere koymaya çalışarak her iki eyleme de katılmayı amaçlayan çevrelerin eylemlerin niteliği konusunda hiçbir ayırt edici prensibe sahip olmadıkları son derece açıktır. Bu durum tam anlamıyla bir politik sefalet örneğidir.

Ankara 6 Kasım görüşmeleri çerçevesinde birleşme hususunda ele alınması gereken bir diğer önemli, önemli olduğu kadar da hatalı olan nokta, birleşme arayışı içinde olan tarafların bir yöntem olarak benimsemesi gereken ikna sürecinin yerini, pazarlık anlayışının devralmasıdır. Bazı -özellikle reformist- çevreler akıl ve mantık yoluyla ikna sürecine girerek bir uzlaşma arayışına hiç yanaşmamış, etikten yoksun bir pratikle doğrudan eyleme taşıyacağı kafa sayısını bir pazarlık unsuru yapmıştır. Bu pazarlıkçı çevrelerin birleşme noktasındaki tek kaygıları kalabalık sokaklardan geçerken herkesi etkileyecek bir reklam yapma isteğidir. Bu koşullar altında Sakarya'da yapılan eyleme katılmamız ilkesizlik, tutarsızlık ve de politik sefaletten başka hiçbir kavramla açıklanamazdı. Bu bağlamda DGH özelde 6 Kasım gibi öğrencilerin doğrudan muhatap olduğu gündemlerde genelde ise tüm halk gençliğini ilgilendiren gündemler üzerinde, ilkesel zemini temelde söz konusu muhatapların çıkarlarını gözetken, ileriye yönelik öngörülerini olan ve de muhatabını nesne değil özne konumuna getirmeyi amaçlayan anti-empyralist, anti-feodal, anti-faşist tüm birlikteliklere olumlu bakar. □

KÖYLÜ GENÇLİK VE SORUNLARI

Gençlik evresi insan hayatının dinamik ve enerjik olduğu bir dönemdir. Bu dönemde gençler gelişmeleri daha iyi takip edip bunu yorumlama ve çözüm yolları üretip bunu pratiğe dökmeye gibi bir avantaja sahiptir. Bu nedenle gençlerin yaşadığı sorunlar her ne olursa olsun toplumları derinden etkilemektedir.

Günümüzde önemli bir sorun olan işsizlik sorunundan genç nüfus oldukça fazla etkilenmektedir. Özellikle bizimki gibi nüfusunun yaklaşık yarısını gençlerin oluşturduğu bir ülkede gençlerin işsizlik sorununu görmezden gelinip, sosyal devlet etiketi altında yok sayılması işsizlik sorununun daha da can alıcı bir duruma sokmaktadır.

1999 yılı itibarıyla DİE'nin (Devlet İstatistik Enstitüsü) yaptığı araştırmalar sonucunda ülkemizdeki toplam işsiz sayısı 1.730.000 (bu rakama günde bir saat bile olsa herhangi bir işte çalışan nüfus dahil edilmemiştir ve düzenli bir işe sahip olmayanların sayısının 12 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir.) iken, 14-25 yaş grubunda bulunan işsiz sayısı ise 782.000'dir. 1999 yılın-

da ülkemizdeki işsiz sayısı bu durumda iken 2000 yılında ardı ardına yaşanan ekonomik krizler işsizlik oranını daha da derinleştirmiştir. Bunun yanında IMF'nin direktifleri doğrultusunda meclisten geçirilen tütün, şeker pancarı ve çay yasaları, tarım ürünlerine konulan kotalar ve taban fiyatları köylüleri üretmez konuma düşürmüştür. "... Tarımda desteklenen ürün sayısı azaltılmış ve tarım üreticisinin gelir düzeyi aşağıya çekilmiştir. Bu arada ithalatın serbestleştirilmesi yoluyla tarım ve hayvancılık alanında üretim yapan toplum kesimi iflasa sürüklenerek, üretmez hale getirilmiştir." (1)

Özelleştirme politikalarıyla da "... YEMSAN (Yem Sanayii), SEK (Süt Endüstrisi Kurumu), EBK (Et ve Balık Kurumu), ÜRÜS özelleştirilmiş, ÇAYKUR, TMO (Toprak Mahsulleri Ofisi), TEKEL gibi kurumların özelleştirme yoluyla tasfiyesi için tüm hazırlıklar yapılmıştır. Üretici birliklerinin işletmeleri kapatılması ve yem, tarım, sanayi komplekslerinin yaratılması engellenmiştir." (2)

"Geçmişte bölgenin en büyük hayvan üretim potansiyeline sahip

olan ve hayvan ihracatçısı olan Türkiye, bu gün kaçak hayvan cenneti konumuna düşmüştür. Yerli ırkları ıslah yerine dışarıdan uyum sorunu olan hastalıklı hayvanlar ithal edilmiş; YEM-SAN, EBK ve SEK'in özelleştirilmesiyle, üretici ürettiğinin değerinin çok altında satmaya ya da imha etmeye yönlendirilmiştir. Bu söylediklerimizi bazı rakamlar vererek örnekleyelim: GSMH'de (Gayri Safi Milli Hasıla) tarım sektörünün payı 1980'de % 27 iken 2000'de % 15'e düşmüştür.

Durum o hale gelmiştir ki GSMH'de tarımın büyüme hızı 1999 da -6,4 olmuştur. Tarımsal üretim değeri içinde desteğin payı 1995 yılında % 17,7 iken 1996 yılında % 9'a düşürülmüştür. Önümüzdeki yıllarda ise bu oran destekleme alanlarının kaldırılmasına bağlı olarak sıfıra yaklaşacaktır.

Buğday gibi temel bir üründe 1980-2000 yılları arasında traktör sayısı 900.000 civarında hemen hemen sabit kalmıştır.

1984'te 975.000 ton olan kırmızı et üretimini 2000 yılında 865.000 tona düşmüştür. Süt üretimi 9.000.000 ton civarında sabit

kalmıştır. Tarım alanında ihracatın ithalatı karşılama oranı 1980'de % 531 iken 2000 yılında bu oran % 100 ün altına düşerek, Türkiye tarımsal ürün ithal eden ülke konumuna gelmiştir. " (3)

Tarım alanında yaşanan bu gerileme küçük çaplı fabrika ve sanayi bölgeleri içinde geçerliliğini korumaktadır. Ülkemizde yaşanan kriz sonrasında küçük çaptaki kuruluşların hemen hemen hepsi kepenk indirmiş, küçük fabrika sahiplerinin birçoğu iflas etmiştir. Bütün bu gelişmeler ülkemizdeki işsizlik oranını arttırırken iş bulmakta zorlanan gençlerimizi daha bir çıkmaza sürüklemiştir.

DİE'nin yaptığı "Ekonomik Faaliyet Koluna Göre İstihdamdaki Gençler" adlı araştırmada ülkemizde özellikle 14-25 yaş grubu gençlerin üretimdeki dağılımları incelendiğinde bu gençlerin yarısının (% 48,9) tarım, ormancılık, avcılık, balıkçılık gibi alanlarda çalıştığı görülmektedir. Bunu % 17,5 ile imalat sanayi ve % 14,7 ile de toptan-perakende ticaret, lokanta ve otel sektörü izlemektedir. Yine kadınların özellikle tarım işlerinde genç erkeklere oranla çok daha yoğun olarak çalıştıkları görülmektedir. (4)

Yine DİE'nin "Meslek Gruplarına Göre Gençlerin İstihdamdaki Yeri" adlı araştırmasında tarımın ağırlığı görülmektedir. Gençlerin % 49'u tarım, ormancılık ve hayvancılık gibi meslek gruplarında yer alırken % 24,4'ünü tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makineleri kullananlar, % 9,1'ini de ticaret ve satış personeli oluşturmaktadır. (5)

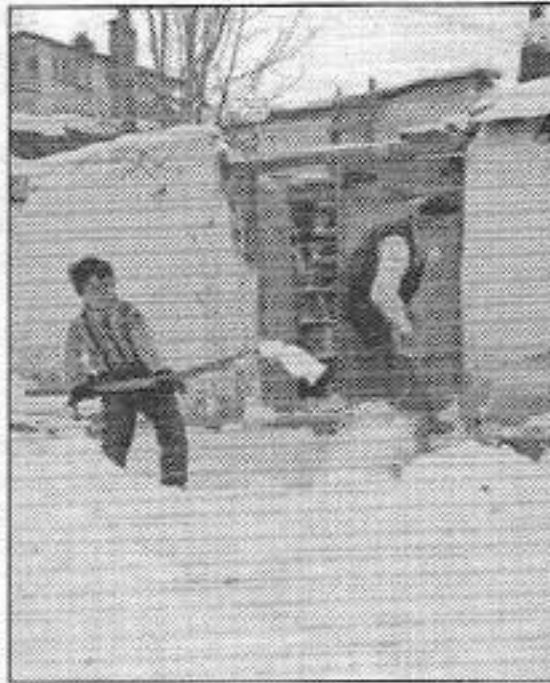
Yukarıdaki istatistiklere baktığımızda % 49 gibi bir oranla ülke-

mizde köylü gençlerin genç nüfus içerisindeki oranı oldukça yüksek düzeydedir. Bu ise genç nüfus içerisinde köylü gençlerinin azımsanamayacak bir nüfusa ve öneme sahip olduğunun göstergesidir.

Peki kimdir bu köylü gençler? Ne üretirler? Nasıl yaşarlar? Karşılaştıkları sorunlar nelerdir? Ne tür ihtiyaç ve talepleri vardır? Söz gençlerde...

-Nerede oturuyorsunuz?

- Niğde'nin merkeze bağlı olan Koratlı kasabasında oturuyoruz.

-Köyde ne üretiyorsunuz?

- Köyümüzde patates, tahıl ürünleri ve şeker pancarı üretiyoruz. Bizler daha çok şeker pancarı üretiyoruz. Çünkü şeker pancarı üretiminde hem daha az emek harcıyoruz hem de diğer tahıl ürünlerine göre kazancımız daha fazla. Şeker pancarına konulan kota sonrasında köyümüz şeker pancarı üretimini sınırlı ve daha az oranda yapmaya başladı. İkinci olarak patates üretimine başladık

fakat ürettiğimiz patatesleri satamadığımız için kar edemiyoruz. Önceki senelerde patates satabiliyorduk çünkü ürettiğimiz patatesler İran, Irak ve Suriye'ye ihraç ediliyordu. Fakat son yıllarda bu ülkelere patates satılmamaya başlandı. Bu da üretilen patateslerin elimizde kalmasına neden oldu. Biz köylüleri en fazla düşündüren şey; köyde ürettiğimiz patates elimizde kalırken, ülkemizin dışarıdan patates alması...

-Üretimde karşılaştığınız sorunlar var mı?

- Sorunlarımız var. mesela patatesin sürekli sulanması gerekiyor. Bizim köyümüze ise ne bir akarsu ne de nehir var. Dolayısıyla tarlalarımızı artezyen kuyularından elde ettiğimiz sularla sulamaya çalışıyoruz. Artezyen kuyular sondaj yardımı ile bulunuyor, bu iş içinse traktör gerekiyor. Köylülerde traktörün bulunmayı, köylüleri sanayi hattına yönlendiriyor. Fakat bu sulama şeklinin maliyeti de oldukça fazla oluyor. Dolayısıyla sulama işi bir türlü gerçekleşmiyor.

-Üretimde ne tür araçlar kullanıyorsunuz?

- Daha çok orak, turpan, tırmık vb. insan gücü gerektiren aletler kullanıyoruz. Kullanabileceğimiz farklı alet ve araçlar olmasına karşın, paramız olmadığından bu aletlerden yararlanamıyoruz. Tarlaları hayvan gücüyle sürüp, elle biçiyoruz.

-Ürettiğiniz malları pazarlar-ken karşılaştığınız bir sorun var mı?

- Ürettiğimiz ürünlere devlet iyi fiyat vermiyor bu nedenle de

ürünlerimizi alıcının belirlediği fiyatlarla alıcıya satıyoruz. Örneğin; patatesi 100.000 TL'ye üretiyorsak, en fazla 102.500 TL'ye alıcıya satıyoruz. Tabii burada asıl kazancı üretimde hiçbir emeği geçmeyen alıcılar elde ediyor. Nasıl mı? Bizden ucuz alıp pahalıya satıyorlar. Yani 102.000 TL'ye aldıkları malı 200.000 TL'ye bakakala, manava satıyorlar. Tabii burada ezilen yine biz oluyoruz.

-Köyde ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

- Sorunlarımızın temelini ekonomik sıkıntılar oluşturuyor. Bunun yanı sıra köyde neyin, ne zaman, ne biçimde ekileceği bilinmediği için üretimde elde edilen para ancak masrafları karşılayacak derecede oluyor. Bu durum ise emeğimizin karşılığını almamızın karşısında bir engel oluyor ve bir kısır döngü gibi devam ediyor.

-Köyde katıldığımız herhangi bir faaliyet var mı?

- Genelde çalışıyoruz. Boş olan zamanlarımızda kahvede okey oynuyoruz. Başka da herhangi bir faaliyet yok. Bazen köyde düğün olur ve biz gençler düğüne gidip eğleniriz. Eskiden köyümüzde gelenek ve göreneklerimizle ilgili belirli faaliyetler yapılırdı. Oysa şimdi nerede ise hiç yapılmıyor. Bunun başlıca nedenlerini; ekonomik sorunlar, televizyonun yaşamımıza hakim olması ve köylülerin birbirlerine yakın davranmamaları oluşturuyor...

-Köydeki genç kızların üretimdeki rolü, okuma düzeyleri ve karşılaştıkları sorunlarla ilgili düşüncelerini aktarır mısın?

- Köydeki genç kızların % 80'i ilk ya da orta dereceli okulları okumuşlar, üniversitede okuyan ise hiç yok. Kızların okuyamama-

sındaki en büyük neden ise köyümüzde lisenin bulunmaması ve taşınmalı eğitimin yapılmasıdır. Bazı aileler ise kızlarını ekonomik sıkıntılardan dolayı okutmuyor.

Evlilikler ise genellikle okumayan veya okutulmayan kızlar arasında oluyor. Bu ise mutsuz yuvaların kurulması anlamına geliyor. Köylerde bir de gönülsüz evlenme söz konusu. Bu durum paralelinde evden kaçmalar, kaçarak evlenmeler başladı. Bu ise kız ve ailesinin arasının açılmasına yol açıyor hatta daha da ilerleyerek kızın intihar etmesine kadar gidebiliyor. Köyümüzde bu durumdan dolayı son yıllarda intiharlar olmaya başladı.

Çalışma konusunda ise kızlar hem tarlada çalışarak bizlere yardımcı oluyorlar, hem de ev işleri ile ilgileniyorlar...

-Bir köylü genç olarak taleplerin var mı?

-Yeniden şeker pancarı ve patates üretip satabilelim, ürünlerimizi sömürülmeden satabileceğimiz alanlar oluşturulsun. Dışarıdan mal alınmasın. Bizim ürettiklerimiz alınmasın. Bilinçsizce yapılan tarımın önüne geçilsin. Köylülere ders verilsin. Köyümüze sağlık ocağı ve lise yapılsın. Gençlerin boş zamanlarını değerlendirilebileceği faaliyet alanları açılsın. Üretimde kullanacağımız araçlar (Traktör, biçerdöver vb..) ve aletler bize ucuz kiralansın.

-Nerede oturuyorsunuz?

- Adıyaman'ın Gölbaşı ilçesinin Yorbaş köyünde oturuyoruz.

-Köyde ne üretiyorsunuz?

- Üzüm, kayısı, tahıl ürünleri, Antep fıstığı, badem, soğan, sarımsak gibi ürünlerin yanı sıra bal üretimiyle uğraştığımızı söyleyebilirim. Elbette bu ürünlerin tama-

mından verim elde edemiyoruz, kaldı ki bütün hepsiyle uğraşmamızın altında yatan temel sebep geçinme yani maddi olarak bir seviyeye ulaşma çabasıdır. Tabii burada normal bir şekilde, en azından yaşayabilecek kadar... Bu kadar çok ürün yetiştirmemizin altında yatan diğer bir sebep ise; ürettiğimiz malların pazarlanamamasıdır. Mesela tütüne konulan kotalar sonrasında üretmez hale geldik. Bundan 6-7 sene evvel yaklaşık 2 ton tütün üretirken bu miktar bu gün 200 kg sınırına çekilmiştir. Bizim için çok önemli olan tütün üretiminin devlet tarafından yok edilmesi ve dışarıdan tütün ithal edilmesi de olayın farklı bir boyutudur. Bir de fabrikalar yabancı ülkelere verilmiştir. Bütün bunlar meclisten geçen yasalar ve krizler sonrasında gerçekleşti.

-Üretimde hangi araçları kullanıyorsunuz?

- Bizde arazi şartlarının dağlık olmasından dolayı ilkel tarım araçları kullanılıyor. Ekinlerin birçoğunu orak ve tirpanla biçiyoruz. Ekinleri öbekler haline getirip sırtımızda taşıyoruz daha sonra harman yapıyoruz. Tabii ki düz alanlarda biçerdöver ve traktör kullanılabilir fakat bizim paramız olmadığı için bu makinelerin sağladığı imkanlardan yararlanmıyoruz. Kısacası daha çok insan ve hayvan gücü kullanıyoruz.

-Köylü genç kızların üretimdeki rolü nedir?

- Analarımızın ve köylü genç kızlarımızın üretimdeki yükün yarından fazlasını taşımak zorunda bırakıldıklarını düşünüyorum. Bu konuda doğu-batı farklılıklarına biraz değinmek istiyorum; Ülkenin batısında yaşayan insanların ya da eğitilmiş olduklarını düşünen bazı insanların söylemlerine göre;

batıdaki köylü kadını doğuda yaşayana göre daha az çalışıyor yani daha az eziliyor. Ben bunun yanlış olduğunu düşünüyorum ve batıdaki köylü kadınının sırtına yüklenenlerin daha fazla olduğu kanısındayım. Çünkü batıdaki erkeklerin kahve köşelerinde yaptıkları boş üretimlerin yaratmış olduğu açıkları kapatmakla meşgul olan köylü kadınların işinin zor olduğunu biliyorum. Bu söylediklerim doğudaki kadınlar için de geçerli elbette. Ama ben Kürt alevisi olan

-Üretim sırasında karşılaştığınız sorunlar var mı?

- Özellikle ekinlerin biçimi sırasında oldukça zorlanıyoruz. Zamanımızın çoğu tarlalarda geçiyor. Uyku düzenimiz bozuluyor. Vücudumuz oldukça yıpranıyor.

-Üretimde kullanılan araçlar nelerdir?

- Traktör ve biçerdöver kullanıyoruz. Tabii bunun yanında mela; güllü elle toplamak gerekiyor.

bir faaliyet var mı?

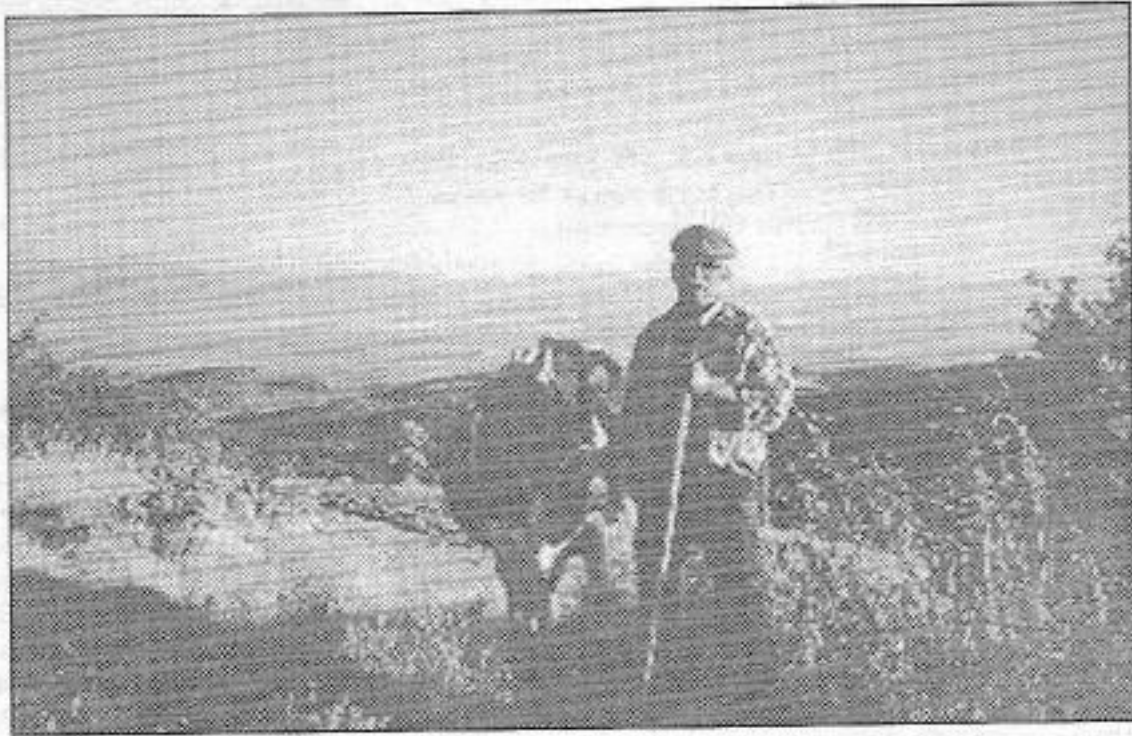
- Genellikle kahveye gideriz. Bunun yanı sıra bir de komşulara gideriz. Eğlenecek pek alan yok. Tek eğlence yeri; gidilen düğün evleri.

-Köylü bir genç olarak taleplerin var mı?

- Köylünün umuğun karşılığının verilmesi.

Yukarıdaki köylü gençler ifade

bir köyde yaşıyorum ve bizde ağır zor işleri genelde erkekler yapar. Kadın ise gücü yettiğince yardımcı olur. Ben, dünyanın neresinde olursa olsun kadının ezilmesine ve cinsel bir meta olarak görülüp kullanılmasına karşıyım.

-Nerede oturuyorsunuz?

- Burdur'un Çonaklı köyünde oturuyoruz.

-Köyde neler üretiyorsunuz?

- Buğday, arpa, gül, mısır üretiyoruz.

-Ürettiğiniz malları pazarlarken karşılaştığınız sorunlar var mı?

- Ülkenin diğer bölgelerinde üretilen malların pazarlanması konusunda karşılaşılan zorluklarla biz de karşı karşıyayız. Biz ürettiklerimizi pazarlamıyoruz. Çünkü alıcılar gelip malları alıyolar. Eskiden gül üretimi yapıyordum, şimdilerde gül üretmiyoruz. Bunun nedeni ise tarımda izlenen politikalar.

-Köyde katıldığınız herhangi

edebildikleri ölçüde sorunlarını aktardılar. Bizler de köylü gençliğimizin sorunlarını elimizden geldiğince sayfalarımıza taşıdık.

Gençler üzerindeki sömürüyü Mao Zedung şöyle tanımlıyor:

"..... gençler genellikle şu üç sömürü ve otorite sisteminin etkisi altındadır. Bunlar:

1) Siyasi yani devlet otoritesi

2) Merkezi soy-sop tapınağı ve bu tapınağın kollarından aile içlerine kadar uzanan klan sistemi

(Aşiret)

3) Doğa üstü sistem yani dini otorite.

Kadın ise bu üç otorite sisteminin baskısından başka bir de erkeklerin baskısı altında bulunmaktadır... (6)

Mao Zedung'un yukarıda belirttikleri, bugün ülkemiz koşullarında halen geçerliliğini korumaktadır. Bizler de yazımıza devam ederken köylü gençliğin üzerinde oluşturulan bu sömürü yollarına kısa da olsa değineceğiz.

Köy gezileri sırasında röportaj yaptığımız bazı gençler sorularımıza cevap verirken çekiniyor ya da cevap vermemeye çalışıyorlardı. Bu durumun arkasında yatan gerçeklik ise siyasi otoritedir. Tabii burada siyasi otoriteden kastımız, Cumhuriyetin ilk kuruluş yıllarından başlayarak süregelen devlet baskısıdır. Örneğin, 1960'lı yıllarda dünyadaki devrimci dalganın Türkiye'deki yansımaları güçlü muhalefet yaratılmış, öğrenci gençlik önderliğindeki devrimci hareketler işkencelerle, katliamlarla susturulmaya çalışılmıştır. Bu devrimci dalga, fakir köylü gençliğin öfkesini harmanlamış, zengin toprak ağalarına karşı hareketlenmeler başlatarak kendi devrimci rengini ortaya koymuştur. Devlet ise fakir köylü gençlerin taleplerine kulaklarını tıkayarak, toprak ağalarının yanında saf tutup, gençlik hareketlerini bastırmıştır. Devlet bu tutumunu 1960'lı yıllardan günümüze kadar sürdürerek, onların hak taleplerini görmezden gelmiştir.

Dolayısıyla hak arama sonrasında sopsanı halka göstererek, siyasi otoritesini halklar üzerinde sağlamıştır.

Bir başka baskı türü ise aşiret baskısıdır. Bu baskı türü ülkemizin batı kesimlerinde daha az iken

güney ve doğu kesimlerinde etkisini daha fazla göstermektedir. Örneğin; gencin oy kullanma, evlenme vb. kendi hayatını ilgilendirecek olan kararlarda son sözü aşiret reislerinin söylemesi gibi... Ülkemizde hala feodalizmin hakim olduğu bölgelerde, gencin istek ve talepleri aşiretin normlarıyla örtüşmek zorundadır. Aksi takdirde aşiretin normlarıyla karşı karşıya kalır. Bu durum bazen gencin aşiretten dışlanması şeklinde sonuçlanırken, bazı durumlarda ceza daha ağır olup ölümle bile sonuçlanabiliyor. Ülkemizde aşiret yapılanması kendini daha çok kırsal kesimlerde gösterdiğinden köy gençliği bu gerçeklikte daha çok yüz yüze gelmektedir. Yani köylü gençlik bir yerden daha kelepçelenmiştir.

Bir başka nokta ise dini otoritedir. Mesela bazı gençler tütüne, şeker pancarına vb. tarım ürünlerine getirilen kotaları, taban fiyatlarının düşürülmesini kaderlerine bağlıyorlar. Yani onlara göre bu durum kaderlerine yazılmış. Köylü gençler gelişmeleri bu şekilde yorumladıkları için olayların perde arkasında yatan gerçekliği kavrayamıyorlar. Oysa ki tütün, şeker pancarı ve diğer tarım ürünlerine getirilen kotalarla amaçlanan şey; ülke tarımını yok edip, ülkeyi tamamen tüketici konumuna getirmektir.

Ülkemiz egemenleri bu amacına ulaştığı zaman Amerika ve diğer emperyalist ülkelerin malları ülkemize daha çok girmeye başlayacaktır. Bu ise sadece emperyalizme göbekten bağlı olan burjuvazinin işine yarayacaktır.

Peki ya köylüler, ya halk? Bu katmanlar siyasal iktidar için çok da önemli değil çünkü onlar halkı, devlet ve aşiret otoritesi ile bastırıyor, hak arama bilincini öldürüyor ve kadercilik anlayışı ile umut-

suzluğa itiyor.

Tabii sorunun bir de kadın boyutu var. Kadınların sırtındaki sömürü, erkeklerin sırtındaki sömürüye göre daha da katmerli. Kadınların üstündeki baskı sadece siyasi, dini aşiret baskısı ile sınırlı değil. Çünkü onların üstünde bir de erkek baskısı var. Özellikle bu baskı türü kırsal bölgelerde daha da belirgin.

Bu üç noktayı kısaca belirttikten sonra köylü gençlerin özellikle üretim sırasında karşılaştıkları sorunları üç başlık altında inceleyelim:

- 1) Ürünün ekimi sırasında karşılaşılan sorunlar.
- 2) Ürünün toplanması sırasında karşılaşılan sorunlar.
- 3) Ürünün pazarlanması sırasında karşılaşılan zorluklar.

Bu üç maddeyi kısaca açıklayalım:

Ürünün ekimi sırasında karşılaşılan sorunlar: Bu dönemde köylü gençler iki sorunla karşılaşıyorlar. Köylü gençlerin ilk sorunu tarımda kullandıkları ilkel aletlerin, onları bir hayli güç durumda bırakıp yorması ve zaman kaybına uğratması iken, ikinci sorunları ise bilinçli bir ekimin, ilaçlamanın ve bakımın yapılmaması, ürünün verimli olarak elde edilememesidir.

Ürünün toplanması sırasında karşılaşılan sorunlar: Üretimin bu aşamasında ise köylü gençler ekimi yapılan malın biçilmesi, toplanması, sökülmesi sırasındaki işlemlerin zorluğundan bahsediyorlar. Bunun nedeni ise tarımda kullanılan aletler. Örneğin, biçerdöver yerine orak ve tarpan kullanılması.

Ürünün pazarlanması sırasında karşılaşılan sorunlar: Ürünün pazarlanması sırasında

karşılaşılan en temel sorun ise, ürünün karşılığının büyük kısmının aracının cebinde kalması. Ürünün doğrudan pazara sunulmasının imkanları yaratılmadığı, hatta imkansız hale getirildiği için köylü, aracıya mahkum hale geliyor ve emeğinin karşılığını alamıyor.

Yukarıda belirttiğimiz ilk iki madde toprak sorunu, üçüncü madde ise tarımda kooperatifleşme sorunu olarak karşımıza çıkıyor. Köylülerimizin üretim sırasında karşılaştıkları bu sorunlara kısa da olsa değindik. Şimdi köylü gençlerin sorunlarına dönelim.

Köylü gençler köy işlerinin düzensizliğinden, tarımda kullandıkları aletlerin oldukça ilkel oluşundan şikayetçiler. - ki bu durum paralelinde fiziksel anlamda yıpranma söz konusudur - Ayrıca köylü gençler üretimde buldukları dönemde tamamen yaşayan birer ölü haline geldiklerini, uyku düzenlerinin bozulduğunu, akraba ve çevre ilişkilerinde paylaşımına giremediklerini dile getiriyorlar. Köylerde herhangi bir olumsuz durum sonrasında oluşacak rahatsızlıklara müdahale edecek bir doktorun ya da sağlık ocağının bulunmaması, genç köylüler de dahil bütün köylü ölümün pençesine atıyor. Köylerde sağlık ocağının bulunmaması sonucunda, sağlıksız doğumlar gerçekleşiyor ve bu durum paralelinde bebek ve kadın ölümleri de artıyor.

Yine köylerde okul gibi bir kurumun bulunmaması, olanlarında göstermelik oluşu köylü gençlerin eğitim haklarının ellerinden

alınmasının en büyük örneği ve acil olarak çözüm bekleyen sorunlardan biri. Bir köylü genç; tarımın düzensiz ve bilinçsiz yapıldığından bahsediyor. Bu ise gerek tarım gerekse diğer konularda olsun, gençlerin ve köylülerin eğitim düzeylerini gösteriyor.

Köylü gençlerin evlenme konusunda karşılaştıkları sorun ise genel sorunları arasında önemli bir yere sahip. Çünkü köylü genç kadınların ve erkeklerin karşılıklı olarak paylaşım girmeleri, birbirlerini tanıyarak evlenmeleri söz konusu değil ne yazık ki.

Yine köylü gençlerin evlene-

memeleri ekonomik nedenlerden, aile içindeki baskılardan kaynaklanıyor. Bu durum erkeklerde ekonomik sorun olarak karşımıza çıkarken, kadınlarda ise ekonomik sorunlar, aile baskısı ve bazı bölgelerde de dini yapıların etkisi ile karşımıza çıkıyor. Köylü gençlerin birbirleri ile paylaşım girerek kendilerine eş seçebilmeleri ise çok zor.

Karşılaşılan sorunlardan bir diğeri ise gençlerin paylaşım içerisinde girecekleri veya herhangi bir faaliyette bulunacakları bir alanın olmaması.

Gençler, köylerine şimdiye kadar bir tiyatroyun gelmediğinden,

bunun yanı sıra eğlenebilecekleri, kendi kültürlerini gelecek kuşaklara aktarabilecekleri hiçbir kültürel çalışmanın olmamasından şikayetçiler. Yine bütün gençler kitap okumaya oldukça uzaklar. Onlar için tek eğlenebilecekleri yer düğünler ve kahvehaneler.

Yazımıza bir alıntıyla devam edecek olursak "14 ile 25 yaş arasındaki gençlerin inceleme yapmaları ve çalışmaları gerekir, ama gençlik çağı aynı zamanda bedensel gelişme çağıdır; onun için gençliğin sağlığına dikkat edilmezse çok kötü sonuçlar doğurabilir. Gençlerin çok daha fazla inceleme yapmaya ihtiyaçları vardır.

Çünkü yaşlıların çoktan öğrenmiş oldukları birçok şeyi öğrenmek zorundadırlar. Gene de onlara gereğinden fazla inceleme ve çalışma yüklememek gerekir. 14-18 yaş arasındakiler, büyükler kadar çalıştırılmamalıdır. Gençlerin oyun oynamak, eğlenmek, dinlenmek, araştırma

yapmak, spor yapmak için zamana ihtiyaçları vardır. Yoksa mutlu olamazlar." (7)

Yukarıdaki cümleler paralelinde ülkemizdeki işçi, köylü, öğrenci ve semt gençliğine baktığımızda ne öğrencilerin bilimsel olarak araştırma yapacağı alanları, ne işçi gençliğin kendisine ayracağı vakti, ne de semt gençliğinin sosyal-kültürel ihtiyaçlarını karşılayacak imkanları vardır. Köylü gençlik ise bırakalım araştırma yapıp gezmeyi, temel fiziki-biyolojik ihtiyaçlarını bile karşılayamamaktadırlar. Sağlıklı bir şekilde beslenme, en az vücudun dinleneceği kadar uyku al-

ma, giyim, sağlık...

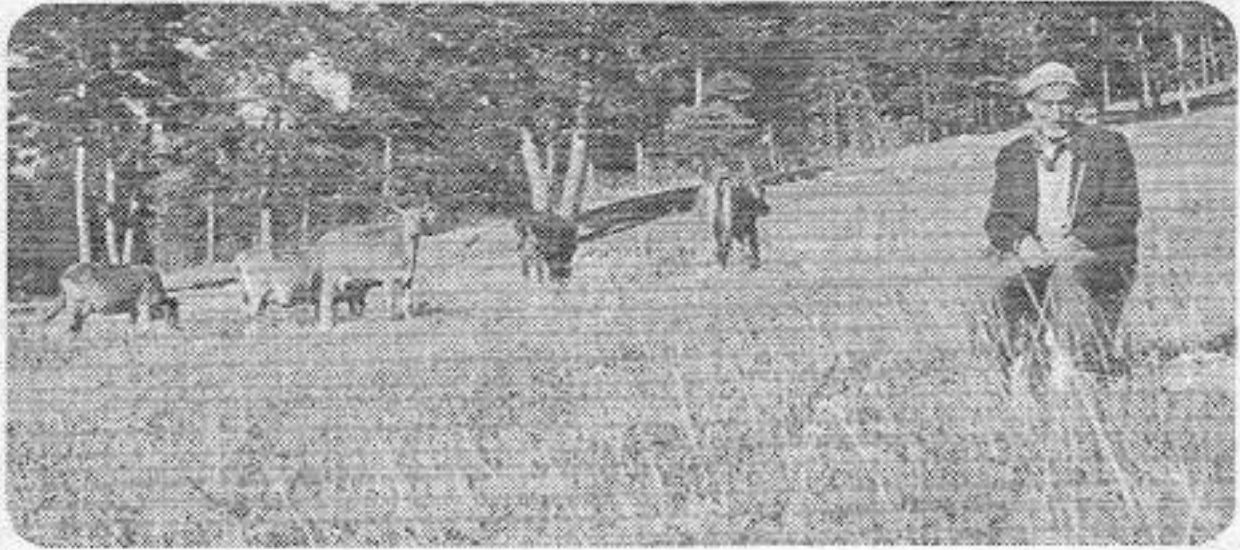
Maddeleri daha da çoğaltmak mümkün. Ülkemizin çeşitli yerlerinde yaşayan köylü gençler; belirttikleri gibi yeme-içme, giyinme, sağlıklı beslenme, düzenli uyku, gezme, okuma ve tanıyarak seçebilecekleri bir eş gibi bir çok haklardan mahrumlar.

Yukarıda belirtilenler işçi, öğrenci ve semt gençliği için de geçerliliğini korumakta. Yine köylü gençliğin en önemli sorunlarından biri de ürettikleri malları pazarlayamamaları. Yani üretim esnasında karşılaştıkları zorluklara rağmen elde edilen ürünün satılmaması köylü gençliği çıkmaza

yıllarından bu güne kadar uzanıyor. Cumhuriyetin ilk döneminden günümüze kadar olan dönemi incelediğimizde tarımla ilgili pek bir değişikliğin olmadığını görüyoruz. 1923-1934 yılları arasında her ne kadar tarım ve ziraatla ilgili bazı fakülteler açıldıysa da bu durum, bilinçli tarım eğitiminin yapılmasını sağlamamış ve köylüleri bilinçli bir üretime katamamıştır. Her ne kadar bu fakülteler açıldıysa da, köylülerin ihtiyaçlarına cevap verememişlerdir. Yine bu dönemde açılan Ziraat bankası, köylüye çiftçiye destek amaçlı açıldıysa da, yeterli derecede destek sağlayamamıştır. Ve yine bu

yasa tasarısı ve IMF yasalarıyla gençliğin bir çok kesimi ve halk çöktürilmeye çalışılıyor. Bu türden saldırılar son yıllarda daha da artmış durumdadır.

Görüldüğü gibi burjuva-feodal sistem, köylüye, özde ise köylü gençliğe hiçbir şey vermemiş, aksine her geçen gün elindekine parça parça el koymuştur. Son yıllarda IMF'nin talimatlarıyla tümünden yıkıma uğratan Köylüler (köylü gençler) ancak halkın haklı mücadelesine katılarak, kendi iktidarlarını kurarak özlemini duydukları yaşama kavuşacaklardır.

sü-

rüklüyor. Çünkü köy gençleri ürünlerini satabildiği oranda ihtiyaçlarını karşılayabiliyorlar.

Genelde köylü gencin ürettiği mala ya tüccarlar ya da devlet ofisleri talip oluyor ve bu yerler üretilen mala değerinin altında ücret ödüyorlar. Köylü genç ise ürününü satabileceği başka bir kurum bulamayınca, ürününü belirlenen fiyata satmak zorunda kalıyor. Bu durum köylüleri her geçen gün daha da çıkmaza sürüklüyor ve bu sorun Cumhuriyetin ilk

dönemlerde kooperatiflerle ilgili programlar hazırlanmış ancak uygulanmamıştır. Bu ihtiyaçlar günümüzde de geçerliliğini korumaktadır.

Sonuç olarak ülkemizde üretim dallarının (Tarım, hayvancılık, ormancılık) nasıl tasfiye edildiğini yazımızın akışı içerisinde istatistiklerden de yararlanarak belirttik. Bu tasfiyeler işçi, öğrenci ve semt gençliğinin çalıştığı alanlar için de geçerlidir. Mesela; Kamu reformu yasa tasarısı, Yök

Kaynaklar :

- 1) Teori, sayı 139, sf. 14
- 2) Teori, sayı 139, sf. 14
- 3) Teori, sayı 139, sf. 15
- 4) Genç İşsizliği sf. 103 (Anadolu Üniversitesi)
- 5) Genç İşsizliği sf. 104 (Anadolu Üniversitesi)
- 6) Mao Zedung, Seçme Eserler, cilt 1, sf. 59
- 7) Mao Zedung, Seçme Eserler, cilt 5, sf. 104

AZINLIK MIYIZ AZINLIK MISINIZ

Avrupa Komisyonu İlerleme Raporu'nun yayımlanmasından sonra azınlık hakları konusunda yaratılan polemikler, Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu'nun, Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar Çalışma Grubu'na hazırlanıp kamuoyuna duyurulan Azınlık Hakları Raporu ile iyice alevlendi.

Türkiye, Avrupa Birliği üyeliği için kendi iç hukukunda ve devlet idaresinde, Kopenhag Kriterleri doğrultusunda yeni bir yapılanmaya gitmektedir. Bu yeni yapılanma sürecinde Uyum Yasaları adı altında çeşitli kanunlarını yeniden düzenlemekte ve bazı teşekküller oluşturmaktadır. Uyum yasaları, genellikle insan hakları ihlallerinin yapıldığı hususlarda bu ihlalleri gidermeye dönük ve azınlık haklarını tanıma ve bunları pratiğe uyarlama konusunda kaleme alındı. Çünkü bu hususlar, Türkiye Cumhuriyeti'ni uluslararası alanda, özellikle de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi(AİHM) önünde zorlayan ve mahkum eden hususlardı.

Azınlık, kendini çoğunluktan farklı hisseden ve bu farklılığı kimliğinin temel direği sayan herkeştir. Bu topraklarda, Osmanlı İmparatorluğu'ndan bu güne değin merkezi yönetim toplumundan olmayan toplumlar sürekli geri plana itilmiştir. Sunni müslüman

ve Osmanlı olmayanlar imparatorluğun hiçbir kademesine getirilmemiştir. Bu toplumların bireyleri ancak devşirme yolu ile yani, asimile edilerek imparatorluk organlarında yetkilendirilmişlerdir. Osmanlı'nın yıkılmasından sonra, onun devamı olan Türkiye Cumhuriyeti yönetimi ise Osmanlı'daki çok etnik yapıllığı imparatorluğun yıkılma nedeni olarak gördüklerinden, 'yeni' oluşturdukları devleti; tek dil, tek din, tek ulus esasına dayalı olarak şekillendirmişlerdir. Devletin temelini teşkil eden Lozan Antlaşması'nda, müslimler ve gayri müslimler diye toplum kabaca etnik veya dini olarak sınıflandırılmış diğer halklar göz ardı edilmiştir. Gayri müslim olarak ise sadece Rumlar, Ermeniler ve Yahudiler kastedilmiştir. Diğer topluluklar ise ya Türkleştirilmiş ya da her daim baskı altında tutularak asimile edilmeye çalışılmıştır. Bunlar, Kürtler, Araplar, Çerkezler, Boşnaklar, Asuriler, Keldaniler, Çingeneler, Süryaniler, Lazlar, Aleviler...vb.dir.

1980'lerin ikinci yarısından itibaren; Kürt ulusunun, yükselen ulusal kurtuluş hareketi ile Alevilerin dini örgütlenmelerinin yaygınlaşması ve bunların ülke sınırlarını aşması ile Avrupa ülkelerinde de kendilerini hissettirmeleri, Avrupalı emperyalistlerin Türkiye'de yaşayan ve varlıkları

kabul edilmeyen azınlıkların haklarını temin etmesi için Türkiye devletine baskı yapmalarına neden olmuştur. Bu durum, Türkiye'nin Avrupa Birliği(AB) ile yapılan, AB'ye üyelik müzakerelerinin ivme kazandığı 1999 yılından itibaren daha da hız kazanmıştır. Çünkü TC, yakaladığı bu fırsatı elden kaçırmamak için zaman zaman kükrere de kısmi olarak zoraki tavizlerde bulundu. Bu amaçla farklı dillerde sınırlı da olsa TV yayımları yapılmasına onay verildi, farklı dillerde eğitim veren özel dil kurslarının açılmasına olanak sağlandı. Ancak bunlar AB üyesi ülkelere yeterli görülmedi. Eksiklikler AB İlerleme Raporu'nda dile getirildi. Bu eksiklikler daha sonradan Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar Çalışma Grubu'nun hazırladığı Azınlık Hakları Raporu ile de teyit edildi.

TC'nin kuruluşundan bu yana varolan baskıcı, asimilasyoncu, inkarcı politikalarını bir anda kaldırıp bunları terk etmesini beklemeliyiz. Çünkü yıllardan beridir yapılan uygulamalar sonucunda bir idari pratik haline gelmiş uygulamaların ve buna göre biçimlendirilmiş idareci zihniyetinin iç dönüşümü sağlanmadan yol almak mümkün değildir. Kağıt üzerinde yapılan çok edebi ve etkileyici düzenlemeler ile bunları geliştirmek

adına tabela örgütü olmaları niyetiyle oluşturulan kurullar, komisyonlarla bu zihniyet ve uygulamaların aşılamayacağı aşıkardır.

AB İlerleme Raporu ile Azınlık Hakları Raporu'na karşı yükseltelen sesler, azınlık kavramının, kimleri kapsayıp kimleri kapsamayacağı hususunda oldu. Genellikle gayri müslim olarak tabir edilen Ermeniler, Rumlar, Yahudiler dışında hiçbir topluluk azınlık olarak kabul edilmediği için bu raporlarda farklı topluluklar da azınlık kabul edildiğinden bir rahatsızlık yarattı ve 'Acaba Türkler de azınlık mı?' sorusunu akıllara getirdi. Bu raporlardan, en fazla tepki getireni ise, Azınlık Hakları Raporu oldu. Adı geçen rapor, Dışişlerine bağlı olarak oluşturulan Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu'nun Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar Çalışma Grubu'na hazırlanması, bir bakıma devletin yetkili kurulları aracılığıyla, yıllardan beridir yapılan hak ihlallerinin toplum huzurunda itiraf belgesi olarak algılanabileceği kaygısını yarattı, hakim sınıflar açısından. Grubun raporunun yayınlanmasından sonra devletin ilgili bakanı ve söz konusu kurul ile grubun devlet kurumları yetkilisi sıfatını taşıyan üyeleri, resmi ideoloji doğrultusunda hareket eden üyeler bir anda savunma ve saldırı mekanizmaları geliştirerek raporun kurulun ve grubun raporu olmadığı açıklamalarını yapmaya yöneldiler. Daha sonra rapor hakkında eleştiriler ve suç duyuruları yapıldı. Oysa raporun altında imzası olanlar yapmış oldukları araştırmalarla TC.'nin azınlık kavramını nasıl kendisine göre yanlış bir şekilde yorumladığını, imzaladığı ve kendi devletinin temelini teşkil eden Lozan Antlaşması'nın azınlıklarla ilgili maddelerinin ihlal edildiğini kamuoyuna açıkladılar.

Bu rapor üzerine, koparılan fırtınanın şiddetini, biraz da yukarıda da belirtildiği üzere; resmi ideolojinin statükocu, muhafazakar, inkarcı karakteri tayin etmektedir. Osmanlı'dan bu yana yok sayılan Alevi toplumunun, dini inançlarını yaşatması açısından en önemli yere sahip cemevlerini bile, ibadet yeri olarak kabul etmeyen TC. bu mekanları kültürevi olarak kabul edip, bu isimle kurulmalarına onay veriyor. Kürt halkına yönelik AB'ye uyum adına sınırlı düzenlemeler yapılmasının yanında Kürtlerin kendi kimliklerinin tanınması yönündeki haklı istemleri yine zor ile bastırmaya çalışılıyor. Yasal prosedürlere göre açılmaya çalışılan Kürtçe dil kursları açısından biçimsel engeller öne sürülmekte, resmi TV kanalı dışındaki özel kanalların anadilde yayın talepleri uzun süredir cevapsız bırakılmakta veya istemde bulunanlar tehdit edilmekte, Kürtçe isimler halen kimliklere yazdırılmamakta, ruhban okullarının açılabilmesi için herhangi bir düzenleme yapılmamaktadır. Bu hak ihlalleri bir yandan devam ederken öte yandan da TC.'nin Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'ni azınlıklarla ilgili olan 27. maddesine çekince koyarak imzalaması, Ulusal Azınlıkların Korunması İçin Avrupa Konseyi Çerçeve Sözleşmesi'ni imzalamaması ve 1923 tarihli Lozan Antlaşması'nda tanımlanan azınlıklar dışındaki azınlıkları tanımamasının devam etmesi söz konusu raporlarda azınlıklarla ilgili olarak dile getirilenlerin çok hafif kaldığını belirtmekten kendimizi alamayacağız.

Söz konusu raporlar eksensiz yürütülen tartışmalarda bir hataya düşülmektedir ki, bu, devlet ve devletçiler tarafından getirilen eleştirilerden daha yersiz ve daha vahim-

dir. Bahsedilen hatalı eleştiri ise; Kürtlerin ve Alevilerin, bu ülkenin asli kurucu unsuru oldukları ileri sürülerek, raporda; Aleviler ve Kürtlere azınlık denilmesinin kabul edilmeyip, azınlık kelimesinin hakaret olarak algılanmasıdır. Peki böyleyse, Ermeniler, Rumlar, Yahudiler, Çerkezler, Araplar, Çingeneleler, Lazlar, Keldaniler, Asuriler, Süryaniler, Yezidiler bu ülkenin asli kurucu unsurları değil mi? Kürtler ve Alevilerin azınlık olmayıp asli kurucu unsur olduğunu savunanlar, resmi zihniyetin ayrımcılık yaptığını yıllardan beridir dile getirmelerine rağmen soruna sadece nüfus ve "Kurtuluş Savaşı"nda yer almaları açısından yaklaşarak kendileri de bir ayrımcılık yaparak devletin haksız politikalarına destek olmaktadır. Sanki kendileri dışında kalan halklar TC.kurulduktan sonra bu ülkeye gelmişler veya bu devletin oluşturulmasında pay sahibi değiller gibi bir anlam çıkmaktadır. Resmi ideoloji tarafından yıllardan beridir başvurulan, böl-parçala-yönet politikası o kadar içimize sindirmiş ki mazlumdan yana olduğunu her daim dile getiren bu halklarımızın bireyleri bile kendileriyle aynı haksızlıklara maruz kalan halkları görmezden gelebiliyor.

Varolan eşitsizlik ve raporlar üzerinden koparılan fırtınalar, bir anda ortadan kalkacak nitelikte değildir. Türkiye toplumunda yaşayan etnik ve dini kimliği ne olursa olsun tüm halkları kucaklayan demokratik-katılımcı bir anayasa ve diğer hukuki düzenlemeler yaratılıp güvence altına alınmadığı müddetçe reform adı altında yapılan göstermelik uygulamaların hiçbir anlamı, değeri yoktur. Yapılanlar ancak yamalı bohça misali belgeler olarak ortaha serpilmiş veya tozlu raflarda yerini alacak belgeler topluluğu olacaktır. □

"HÜRRİYET NEDİR?"

7 Ekim İstanbullular için oldukça zor bir gündü. Sağanak yağmur birçoğumuzu etkiledi; ulaşım felce uğradı, evleri su bastı, okullarda eğitim kesintiye uğradı.

İşte böyle bir ekim gününde, saatlerce trafikte mahsur kalmış ve ıslanmış Yıldız Teknik Üniversitesi öğrencilerini bir "hediye" bekliyordu. Bu, üzerinde "Campuspack" yazan ve başta Hürriyet gazetesi olmak üzere Boyner grubu, Nestle, Eczacıbaşı, Henkel, Lever, Knorr, Jacobs, Pizza Hut... gibi birçok sermaye kuruluşunun promosyon olarak ürünlerini koyduğu bir paketti. Bu bir yardım paketi gibi dağıtıldı fakat; öğrencilerin acil ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ürünler yerine "gençlerin satın almaya meyilli olduğu" ürünler (kremler, jöle, sauna indirim kuponları) tercih edilmişti. (Sauna indirim kuponlarından kaç öğrenci yararlanabilir, o da oldukça tuhaf tabii) Kısacası hem öğrencilerde minnet duygusu uyandırmak, hem de reklam yapmak; bir taşla iki kuş vurmak hedeflenmişti.

Paketin içinde, ürünlerden çok reklam broşürleri vardı elbette. Her firma indirimlerini, adreslerini vs. yazmış bu broşürlere. Bura ya kadar her şey alışılmış ve aşina olduğumuz durumlar. Daha önce yapılmayana ise Hürriyet gazetesi yapmış. Burjuva medyasının vazgeçilmezi Hürriyet, öğrenciler

için "Kampus Hürriyeti" adlı bir rehber hazırlamış. İşte yazımızın

asıl konusu da Hürriyet'in bizlere yaptığı bu müthiş(!) hizmet olacak.

Rehber önsözden ve İstanbul, İzmir, Ankara için ayrılmış bölümlerden oluşuyor. Bu üç büyük şehirde "nerelerde para harcayabilirsiniz" konusu tüm incelikleriyle işlenmiş. Hürriyet, reklamını yap-

ma karşılığında iyi paralar aldığı bu mekanları, "alternatifi olmayan yerler" gibi göstermekte. En arkada ise "En İyi On" seçilmiş restoran, kafe, "parti mekanları", sandviççiler var ki, devlet üniversitesinde okuyan işçi-emekçi çocuğu hiçbir üniversitelinin harçlığı bu yerlere gitmeye yetmez. Sözgelimi Develi Lokantası, Solar Beach, Venuce Maslak, Bebek Kahve... gibi yerler "İstanbulluların gittiği, yemek yediği" yerler olarak Anadolu'dan gelen arkadaşlarımıza özendirilmekte. İktisadi olarak üst sınıflara hitap eden bu olanaklara ulaşma yollarını da rehberin önsözünde sunmuş zaten. Önsözül Hürriyet adına gazetesinin insan kaynakları editörü olan Nuran Çakmakçı adlı "birisi" kaleme almış ve bu bayan itaatte kusur etmediği kuruluşuna, sadakatle ve görevinin hakkını vererek, üniversiteyi yeni kazanmış arkadaşlarımıza öğütler veriyor. Bu önsözül çoğunlukla alıntı yaparak aktarmak istiyoruz çünkü bu şekilde yapılan sistem propagandasını daha çarpıcı gösterebiliriz.

"Hoş geldiniz. Sizler mutlu azınlıksınız. Milyonlarca aday arasında, üniversite kapısını aralayan, şanslı gençlersiniz..." Daha giriş cümlesinde, üniversite gençliği ile diğer gençler arasında yabancılaştırma tohumları ekilmiş. Hayır sayın bayan! Bizlerin üniversitede olma sebebi diğerlerinin üzerine bas-

mamızdır. Sizin gibilerin, kurumunuzun ve kurumunuzun desteklediği hükümetlerin yarattığı eğitim sistemi "sayesinde" birbirimizin önüne geçerek ve birbirimize çelme takarak geldik üniversiteye! Bu şans değil siz de bilirsiniz ki, bu bir sistemdir. Bu yüzden bizler ayrıcalıklı değil; fabrikadaki, semtlerdeki, köylerdeki gençlere borcu olan gençleriz.

"En zoru yaşadığımız şehrin dışındaki bir üniversiteye gitmektir. Aman dikkat! Boşluk yaşamamak, boşluğu doldurmak için değişik bağlantılar kurabilir, pişman olacağımız bir yerde kendinizi görebilirsiniz. En iyisi siz, fazla meraklı olmadan bu büyük okyanusa yavaşça açılın. Örgütler, uyuşturucu ve fuhuş sizler için cazip tuzaklar kurmuştur." Merak etmemizi istemiyor Hürriyet. Tabi hak vermek gerek. "Merak" sakıncalıdır. Merak etmek, araştırmak, soru sormak... Bunlar yıkacak çünkü düzenlerini. Diğer yandan demokrasi-nin ve demokratik hakların birer yansıması olan siyasi örgütlenmeleri, devletin kendi eliyle palazlandırdığı uyuşturucu ve fuhuş sorunuyla bir tutması da çok yerinde bir davranış bir burjuva gazetesi için.

"Üniversite yıllarını(4,5 ya da 6 yıl) aman iyi kullanın. Mezuniyetinizde iyi bir CV hazırlamanız gerekiyor. Unutmayın. Derslerden bağımsız olarak, siz rekabeti üniversite yıllarında başlatın. Kişisel gelişime önem verin. İş yaşamı ile daha üniversite yıllarında ilişki kurun. Birden çok meslek edinin. Teknoloji bilip, tanımak ve kullanmak için iyi bir dönemdesiniz. Birden fazla yabancı dil öğrenmek için çaba gösterin. Ara sınıflarda ne yapıp edin yabancı bir ülkeye staja gidin. Okulu döndürarak bu stajı bir yıla kadar çıkarabi-

lirsiniz. Üniversiteli işsizlerden olmak istemiyorsanız daha ilk yıllarda kariyer planı yapın" Nuran Hamam tam ifade edememiş sanırsanız burayı, biz tamamlayalım onun yerine: Üniversite yıllarınızı boşa harcamayın, sizler birer metasınız, daha iyi para etmek için kendinize "yatırım" yapın, siz siz olun

şimdiden firmaların kıçını yalamaya bakın, gelecekte iyi birer kapitalist olmak ve daha çok insan sömürmek istiyorsanız rekabete üniversitede başlayın, arkadaş-dost demeden herkesin kuyusunu kazın, ya da yurt dışına kaçın, burada kalanlara ne olursa olsun, siz kendinizi kurtarın, bencil olun. Ancak

bu şekilde bizim firmamız (gazetemiz) gibi karlı ve güçlü firmalar kurabilirsiniz!

"Beklentilerinizi yüksek tutmayın! Rüyalarımızdaki amfileri bulamayabilirsiniz. Öyle temiz bir ortam, çeşit çeşit yemekleri de vakıf üniversitesinde olsanız bile paranız yoksa unutulur. Fazla beklentiye girmemekte fayda var." Burada da gene pasif olmak, şikayet etmemek üzerine vurgu yapılmış. Ama daha acı bir şey var. Özel üniversitelerde okuyan burslu arkadaşlarımıza resmen, "sen sınıfsal olarak farklıysan, ne kadar başarılı olursan ol sınıfını bileceksin" deniyor. Paran yoksa yemeği unut ama sakın bu duruma karşı çıkma, çünkü bu çok normal bir durumdur!

"Yurtta kalanlar için en büyük zorluk; bazen odada sayısı 10'a kadar ulaşan kişiyle aynı havayı teneffüs etmek. Farklı illerden, farklı kültürlerden gelenlerle ortak bir noktada buluşmak zor da olsa, uyumlu ve dikkatli olmaya özen gösterin" Yol gösterici gazetemiz Hürriyet burada; "seçkin" okuyucu kitesininin, Anadolu'dan, özellikle Doğu'dan gelenlerle büyük ihtimalle anlaşamayacağımı öngörmüş. Tabi haksız da sayılmaz. Rehberlerinde verdikleri o süper lüks mekanlara gidenler, diğer illerden gelen işçi-emekçi çocuğu gençlerimizle "aynı havayı teneffüs etmekten" rahatsız olacaktır. Gördüğümüz gibi seçtikleri kelimeler bile son derece rezil ve aşağılayıcı.

"Özgürlükler Mekanında Flört: Üniversite özgürlükler mekanıdır. Durum böyle olunca ateş bacayı sarabilir. Bu çan altında flörte öylesine büyük önem verilir ki; kız

veya erkek arkadaşı olmayanlar kendilerini eksik ve yetersiz hissediyor". İlk olarak şunu söylemek gerekiyor: Hürriyet gazetesi "özgürlük" kavramı ile "serbestlik" kavramı arasındaki farkı bilmiyor. (Hatta gazetenin ismi de hürriyet ama işlerine gelmiyor herhalde). Sistemin (YÖK) üniversiteleri, özgürlükler mekanı değildir, bu üniversiteler serbestlikler mekanıdır. Üniversitede öğrenciler karar mekanizmalarına karışamaz, toplanıp eylem yaparsa hakkında soruşturma açılabilir, fikrini açıklayamaz, açıklayabilse de bunun bir hükmü olmaz. Ama YÖK üniversiteleri serbesttir (Gazetenin söylemek istediği bu olsa gerek). Yani eğer bu sizi mutlu ediyor ve özgürmüş gibi hissettiriyorsa, sevgilinizle "flört" edebilirsiniz, bahçede dans edebilirsiniz, yüksek sesle şarkı söyleyebilirsiniz, şenliklerde bira içebilirsiniz. YÖK üniversitelerinin yönetimleri, kendimizi özgür zannedelim diye tüm bu sıralanlara karışmaz çünkü bunlar sisteme dokunmaz. Diğer yandan bu sefer de çöpçatanlığa soyunan Nuran Hanım, üniversiteleri sadece gönül işleriyle ilgilenmesi gereken bireyler olarak görmekte ya da bizleri bunlarla ilgilenmeye teşvik etmekte.

"Ekonomik Durum: Maddi konularda çok fazla paylaşımı olmayan. Bunu kullanmaya çalışanlar olabilir. Unutmadan söyleyelim; hiç bir zaman önce siz elinizi cebinize atmayın. Sonra, bunu yapan tek ve değişmeyen kişi siz olursunuz. Parayı kullanmayı bu şekilde öğreneceksiniz" Paylaşmak, dostluk, arkadaşlık gibi güzel hiçbir şeyi kabullenemez piyasa sistemi. Hürriyet'in de belirttiği gibi "parayı kullanmayı öğrenmek" gerçekten de önemlidir ve gerçekten de paylaşmakla, insanlıkla, dostlukla

çelişir bu durum. Sistemde kendinize yer arıyorsanız bu ıvır zıvırları birakan diyor "yazar".

"Kampus Hürriyeti" rehberindeki en önemli bölüme geldik. "Değerler Çatışması" başlığı altındaki paragrafı aynen yayınıyoruz: "Yeni yaşantınızda farklı ahlak, din ve diğer sosyal değerlerle karşılaşabilir, kendini sorgulama ile bir çoğunuz değerler çatışması yaşayabilirsiniz. Ancak dikkat! Çoğu ideolojik kökenli olan gruplardan uzak durun. Bu konuda acele etmeyin. Değerleri hocalarınız ve kitaplarınızdan öğrenin. Hiç bir olaya, örgüte katılmayın. Ailenizin sizi okutabilmek için ne kadar emek ve çaba harcadığını unutmayın. Onlara ve kendinize ihanet etmeyin." Kendini sorgulamanın önemini ve dönüştürücü etkisini sistemin her parçası gibi "Hürriyet" de kavramış anlaşılın. Sizler, göbekli ve meireli medya patronları! Cesaretiniz varsa bizlere kulak verin! Bizler kendimizi sorgulamaktan, düşünmekten, kavramların gerçek anlamlarını öğrenmekten, yayınladığımız yalanlarla mücadele etmekten, değişmekten ve dönüşmekten, başkalarının da değişme yolunda atukları adımlarda rol oynamaktan, bizden öncekilerin mirasını bizden sonrakilere aktarmaktan çok mutluyuz. Sizin istediğiniz gibi pasif insanlar olmayacağız. Eylemler; susmayan, eleştiren, düşünce her üniversitenin kendini demokratik biçimde ifade yoludur. İsteseyiz de istemeseyiz de üniversiteliler 5 Kasım'da sizin gibileri protesto etmek için alanlara dökülecek. İhanete gelince, ailemize ve kendimize ihanet etmememizin tek yolu Deniz olmak. Mahir olmak, İbrahim olmaktır. Bu topraklara ve halka ihanet edenler sizlersiniz, bunu siz de gayet iyi biliyorsunuz!

Son olarak rehberdeki fotoğraflardan da bahsedelim. Her sayfada iyi giyimli, sağlıklı görümlü, "Avrupalı öğrenci"ler var. Ellerinde diz üstü bilgisayarlar, cep telefonları, enstrümanlar. Çimlerde oturmuşlar, hepsi gülümsüyor. Fonda, bir özel üniversiteye ait olduğunu düşündüğümüz bakımlı binalar... Adeta, "bizim tavsiyelerimizi uygulayın, siz de rahat edin, biz de edelim" diyor fotoğraflar. "İşte hürriyet budur!" Rehberin diğer sayfalarında da, bugünlerde sıkça gösterilen Hürriyet reklamları var. Televizyonda da görmek mümkün. Reklamda soruluyor: "Hürriyet nedir?" Cevapların bazıları şunlar:

- Hürriyet bazen gidilmez denilen yerlere gitmektir (Uzaya giden bir astronot görüntüsü verilir).
- Bazen okuldan eve dönebilmek (Doğu'da, okuldan at arabasıyla dönen çocuklar gösterilir).
- Hürriyet bazen kendini kaybetmektir (Diskoda dans eden bir genç kız görüntüsü).
- Bazen kendini bulmak (Bir Mevlevi gösterilir).
- Hürriyet bazen şarkı söylemektir (Zeki Müren örnek gösteriliyor).
- Bazen kendi dilinde şarkı söylemek (Bir Kürt çocuğu gösterilir).

Biz diyoruz ki hürriyet, zorunlulukların farkına varmaktır. Burjuva medyasının ve gazetelerinin yönlendirmelerinden arınarak düşünebilmek, fikrini söyleyebilmek, eleştirebilmek, gerektiğinde cylemlerle kendini ifade edebilmek ama en önemlisi tüm bunları yapmanın insanlığa bir borç olduğunun bilincinde olabilmektir.

Peki şu reklamlardaki, özel isim olduğu için Baş harfini büyük harfle yazmamız gereken "Hürriyet" nedir? Aşağılık, rezil, insan düşmanı bir metadır sadece!.. ☐

AURUPA BİRLİĞİ'NİN KURULUŞ AMACI

II .Paylaşım Savaşı sonunda Almanya ve Fransa'nın savaş sanayiinin en önemli ana maddeleri olan demir ve çeliği denetim altına almak için, ilk adımı atarak oluşturmaya başladıkları Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu ekonomik ve politik bir birliktedir. Komşu Avrupa ülkeleriyle bütünleşme hedefinde olan oluşum ABD'nin güdümünden çıkıp kendi sermayesini güçlü konuma getirme çabasının ürünüdür.

"AB (Avrupa Birliği) organizasyonu kapitalist ülkelerin sermaye birlikteliğini içermektedir. Yeni Dünya Düzeni projesinin bir parçasıdır." Avrupa tekellerinin; sermayenin geri Avrupa'sının bu günkü kurumsallaşma biçimidir. Yine bu konuda Fikret Başkaya "Avrupa Birliği düşüncesi baştan itibaren kartellerin, tröstlerin, şimdiki ise çokuluslu dev şirketlerin projesi ve onların dar çıkarlarını gerçekleştirmenin bir aracıdır" belirlemesinde bulunuyor.

Tüm bu belirlemelerden anlaşılacağı üzere sermayesinin jandarmalığını eline almak isteyen, daha güçlü hale gelip yeni pazarlara açılma fikrinin mimarlığında oluşturulan Avrupa Birliği, kendine rehber edindiği emperyalist politikaları yaşama geçirmenin bir aracıdır. Yani emperyalist bir ihtiyacın ürünüdür. ABD'nin karşısında bir

güç haline gelmek, dünyayı sadece ABD sömürüsüne bırakmak istememe ihtiyacıyla kendini açığa vuran bu proje; genişleyerek devam ediyor. SSCB'nin yıkılmasıyla yeni pazarlar bulma (ki AB için her yeni ülke yeni pazardır) çabasını hızlandıran AB bugün yirmibeş ortaklı bir şirkete dönüşmüş durumda.

AB'den Beklenenler AB'nin Beklentileri Gerçekler:

Türkiye'nin AB'ye girmesini destekleyenlerin büyük çoğunluğu Türkiye'nin ekonomik gelişmesini olumlu yönde etkileyeceğini düşünüyor. Hemen arkasından da ülkenin uluslararası alanda güçleneceğini ve bölgesinde ağırlığının ve itibarının artacağını düşününler yer alıyor. Diğer nedenleri de sırasıyla belirleyecek olursak: Türkiye insan haklarına saygılı bir hukuk devleti olacak; düşünce ifade ve inanç özgürlüğü tam anlamıyla uygulanacak; Atatürk'ün çağdaş uygarlık hedefi gerçekleştirilecek; iç barış sağla-

nacak ve bir bağlamda Güneydoğu sorununun çözülmesine yardımcı olacak; Türkiye'nin batı ve doğu arasında bir siyasal ve kültürel köprü rolü oynamasına imkan verecek. Toplumdaki farklı gruplara mensup kişilerin kimlik ve kültürel haklarının bireysel haklar ve yasalar önünde eşitlik çerçevesinde güvence altına alınması sağlanacak, siyasal Türk Silahlı Kuvvetleri'nin ağırlığı azalacak; kültürel etkilerin yoluyla Türkiye'nin batı kültürüyle etkileşimi kolaylaşacak; Türkiye'nin Türklük alemi ve İslam dünyası için örnek olacak rakip bir devlet ve yönetim modeli oluşturmaya imkan verecek; Türkiye'nin güvenliği güçlenecek; herhangi bir birey ya da grubun siyasetten ve kamu hayatından dışlanması engellenecek.

AB'ye girmeyi destekleyenlerin Türkiye'nin AB'ye girmesinden çeşitli beklentilerini saydık. Peki AB'nin beklentisi ve beklentileri neler?

AB emperyalist bir odaktır ve birincil hedefleri arasında yeni bir ordu inşa etme fikri vardır. Bu ordunun oluşumunda da çatısı altına aldığı yoksul halktan yararlanmak istemektedir. Bu emperyalist ordunun piyade gücü türk, kırt işçi emekçi ve yoksul köylülerden devşirmek isteniyor. Bu ordayla Avrupa'da ortaya çıkacak devrim-

ci çıkışların, ABD'ye gerek duymadan önünün alınması, bastırılması bekleniyor. Bu durum, AB Dış ve Güvenlik Politikası Koordinatörü Javier Solana'nın "Türkiye'nin askeri potansiyeli AB'nin kriz durumlarına müdahalesinde yararlı olacak" sözlerinden de açıkça anlaşılıyor.

"Orta Asya ve Kafkasya büyük petrol ve doğalgaz rezervleri nedeniyle 21. yüzyılın önemli bir

rol coğrafi konumunun bir yansımasıdır. Türkiye'den istenen AB emperyalizminin taşeronluğunu yapmasıdır. Bölgede ABD'nin tek başına etkili olmasını istemeyen AB Türkiye'yi en iyi biçimde nasıl kullanabileceğinin hesaplarını yapıyor. AB Genişlemeden Sorumlu Komiseri Gunter Verhuegen'in "Avrupa Birliği Ortadoğu ve Kafkaslarda dış politika oyuncusu olmak istiyorsa Türkiye'nin

tirilmiş Avrupa. Türkiye'nin dahil olmak istediği ikincisidir.

Oysa ki Avrupa'nın karın tek kutsallık saydığı kapitalist emperyalist bir gerçekliği vardır. Yani, bu gerçeklikte ücretli kölelik sistemi var ve sistem demokrasiyle uzlaşamaz. AB'de uygulanan neo-liberal politikalarda işsizliği, yoksulluğu beraberinde getiriyor.

Burjuva medya ekonomi, insan hakları, güvenlik, Kürt soru-

enerji alanı olarak görülüyor. Batıya giderek enerjinin Rusya'nın denetiminden çıkarılması amaçlanıyor. Bakü-Ceyhan boru hattı bu konuda atılmış ilk önemli adımdır." (Tuncay Atmaca) "Rusya Federasyonu'nun ardından Çin Halk Cumhuriyeti'nin etki alanının zayıflatılmasında ve giderek parçalanmalarında türk kökenli ve müslüman halkların konumunu belirleyici önem taşıyor" (Temel Demirel, Özgür Orhangazi, Cahide Sarı)

İşte burda Türkiye'ye biçilen

coğrafi konumu, ekonomik durumu güvenlik ve askeri potansiyeli önemlidir." açıklaması anlattığımız bu tablonun ispatıdır.

Yukarıda AB'nin Türkiye'yi hangi çıkarları için kullanmak istediğini anlatmaya çalıştık. Şimdi ülkemizdeki egemenlerin halka kurtuluş olarak sunduğu AB modelinin görünmeyen yüzüne bakalım.

Fikret Başkaya iki Avrupa'dan bahsediyor. Birinci, dünyanın beşeri ve doğal kaynaklarını sömüren, yağmalayan, talan eden gerçek Avrupa, ikincisi de efsaneleş-

nu, çağdaşlık, uygarlık... alanında toz pembe tabloların tellahığını yaparken Avrupa'da 18 milyon işsiz 50 milyon yoksul insan yaşadığı (-maya çalıştığı) gerçekliğinin üstünü kapatıyor." AB içinde birlik çapında örgütlenmiş tek güç vardır: Tekelci sermaye. Bu nedenle bu gün ancak tekeller Avrupa'sundan söz edilebilir. Halkın Avrupa'sı ortada yoktur." Son dönem AB politikalarını somutlaşak küreselleşme modelinin tipik örneğini oluşturan AB'nin genişlemesi en çok patronların işine ya-

nyor. Batı Avrupalı şirketler faaliyetlerini işgücünün ucuz olduğu Doğu Avrupa ve Uzak Asya'ya kaydırma tehdidinde bulunuyor. Avrupa Birliği'ne yeni katılan Doğu Avrupa ülkeleri ucuz işgücü yönünde bir potansiyel barındırıyorlar. Avrupa'nın önde gelen şirketleri bunu kullanmakta tereddüt etmiyor. "Siemens Daimeler Chrysler, Bosch gibi şirketler faaliyetlerini işgücünün daha ucuz olduğu doğu ülkelerine kaydırma tehdidinde bulunuyor." Siemens şirketinin iki ayrı tesisindeki çalışanlar bazı faaliyetlerin Macaristan'a taşınmasını engellemek için, ek ücret talep etmeden haftada 35 saat yerine 40 saat çalışmayı kabul etti. Daimerchrysler ücretlerde bazı tavizler verilmediği takdirde Schtutgart yakınlarındaki fabrikasında çalışan 6 bin işçinin işini Doğu Almanya ya da G.Afrika'ya kaydıracağını bildirdi. Yine Belçika'da patronlar haftalık 36 olan çalışma saatini 40 saate çıkarma teklifinde bulundular. Bunlar Avrupa'nın bir çok ülkesinde yaşanan ve yaşanacak gelişmelerdir.

"Avrupa'nın bütünleşme süreci son on yıl boyunca giderek derinleşti ve yoğunlaştı ortak bir tek pazarın yaratılması tamamlandı ve ortak para birimi ile Avrupa Merkez Bankası oluşumu sayesinde güçlendi." Yoğun bir serbestleştirme, kuralsızlaştırma ve özelleştirme programını meşrulasştırıp yaygınlaştıran güçlü ve antidemokratik düzenleme biçimleri gelişti... Kitlese işsizlikte iş güvencesizliği yanında işçi sınıfının Keynesçi yollarla sisteme dahil edilmesine ve refahın kolektif biçimlerine karşı kesintisiz bir saldırı ile sonuçlandı.

Bu gelişmelerin hepsi Avrupa tekellerinin işine yarıyor. Genişleyen AB ucuz iş gücü ve yeni pazar anlamına geliyor. Egemen sınıfla-

rın medya silahıyla halkı aldatmaya çalıştığı ülkemizde, açıklanan ilerleme raporu da daha AB'ye girmeden kurtulduk, demokratikleştik söylemlerinin dillerden düşmediğine tanık oluyoruz. AB ülkelerinin ilk ağızdan, başıra başıra Türkiye'yi neden dışlayamadıklarını dillendirdikleri bu günlerde, burjuvazinin ısrarla illa gireceğiz dediği Avrupa'da Avrupalıların belirlemesiyle Türkiye'ye yer yoktur, Türkiye'nin AB'ye girişiyle tüm sorunlarının hallolacağı bir yanılsamadır. Fikret Başkaya: *Bugün olduğu gibi Türkiye Avrupa'nın öz gelişmiş bir bölgesi olmaya devam edecek. Zira kapitalizm demek, hiyerarşi sınıfsal ve bölgesel eşitsizlik, sömürenler, sömürülenler, alttakiler, üsttekiler demektir. Sihirli bir değnek onu projenin asıl mimarları gibi emperyalist bir ülke de yapmayacak. Türkiye'nin bu gün olduğu gibi, yine doğal ve beşeri kaynakları yerli yabancı kapitalist ittifakı tarafından sömürülmeye devam edecek*" ifadesi, kurtuluşu AB olarak gösterenlerin halkı kandırıldığını göstermektedir.

AB isleyişini bir "anonim şirkete" benzeten Fikret Başkaya, batının demokrasi ihraç ederken kime dayandığını ortaya koyuyor. Kendi tekellerine yeni pazarlar ve sömürü alanları açmak için genişleme sürecine giren AB'nin Türkiye'ye biçtiği rolü Almanya Başbakanı Schröder, Türkiye Avrupa için pazar ve güvenlik açısından kuramdır diyerek özetliyor. ABD'nin Afganistan ve Irak saldırılarıyla somutlaşan, adına BOB denen emperyalist politikaları, zengin petrol yataklarına sahip ve dünya coğrafyasında bulunduğu yer itibariyle stratejik öneme sahip Orta Doğu'yu yalnız ABD sömürüsüne bırakmak istemeyen AB bölgedeki etkinliğini artırma-

nın hesaplarını yapıyor. Bu hesapla Türkiye'nin sadece ABD'nin piyonu olması AB çıkarlarına ters düşmektedir. Ekonomisinin kötüye gidişinin sinyallerini verdiği ve bu ortamda sosyal ve siyasal akımdaki boşluktan yararlanarak aşırı sağcılığın geliştiğinin farkında olan AB bu durumdan çıkmak istiyor.

İşte bu sosyal ve ekonomik gelişmeler AB emperyalizminin Türkiye'yi ne için kullanacağını açıkça gösteriyor. Hal böyleyken adeta halka yeryüzündeki cennet diye sunulan Avrupa Birliği'nin işçilere emeklilere getireceği daha fazla sömürüdür.

AB, Türkiye, Demokrasi

Demokrasi ve insan hakları konusunda "uygar batının" eline kimse su dökemez. Bir model olarak kabul gören ve her seferinde "AB normlarına erişiyoruz" ifadesiyle kendini açığa vuran AB'ye kısaca bakalım.

Avrupa Birliği Europol denilen bir sistemi bugün devreye sokmuş bulunuyor. Bu sistemle tüm AB ülkelerinin bilgisayara kaydedilmiş fişlemeleri merkezleşiyor. Bununla kan gruplarından akrabalarına sağlık bilgilerinden geçtiği yerlere kadar bütün bilgiler bu merkezde ve tüm AB ülkelerinin polislerinin elinin altında toplanıyor. Yani biri sürekli sizi gözetliyor...

Devam edelim: Uşak olmayı reddeden Cezayir ile politik bağımsızlığını engellemek üzere NATO'nun her türlü desteğini alarak savaşan Fransa'dır. ABD'nin bilhassa Avrupa'nın desteğiyle Vietnam'da gerçekleştirdiği katliamlar unutulmadı daha. Portekiz'in Karanfil Devrimi'ni ezme-ye çalışan NATO'yu destekleyen

AB'dir. Emekten yana bir toplum kurma gayesini sizce AB neden ezmeye çalıştı? Sakın demokrasi insan hakları adına olmasın...(!!!)

Sonra İngiltere kara mayını üreten 18 ülkeden biri olduğu bilinirken bunun yasaklanması için gösterişli kampanyalar düzenlemek iki yüzlülüğünü gösterirken, Irakta petrol için ABD ile bir halkı katlederken bu ülkenin insan hakları ve demokrasi adına en çok kendini paralayın ülke olduğunu kim inkar edebilir ki?!

Yine Berlin Duvarının sembolik yıkılışıyla demokrasinin unutulmaz örneklerinden birini sergileyen batı, İsrail'in ördüğü duvara sessiz kalıyor. Her seferinde demokrasi, insan hakları dersi veren AB ülkeleri ABD'nin arkasında olduğu İsrail'in siyonist politikalarına ve uygulamalarına seyirci kalıyor. Ama onlar uygar batıya yapıyorlarsa vardır bir bildikleri!.

AB demokrasisinin adeta anayasası olarak kabul gören Kopenhag kriterlerini sıkça duyduk, duyuyoruz. Bu kriterler neyi içeriyor kısaca değinelim. Yukarıda somut gelişmeler olarak verdiklerimizin hangi demokrasi anlayışından kaynaklandığını bu kriterleri inceleyince daha iyi kavramış olacağız.

Kopenhag Kriterleri: Üyelik; aday ülkenin demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını ve azınlıkların korunması ve saygı görmesini teminat altına alan kurumların istikrara kavuşturulmuş olmasını, işleyen bir piyasa ekonomisinin mevcudiyetini AB içindeki rekabet ve piyasa güçleriyle baş etme kapasitesini gerektirmektedir. Üyelik aday ülkenin siyasi, ekonomik, parasal birliğe katılımı da dahil olmak üzere, üyeliğin getirdiği yükümlülükleri üstlenebileceğini varsayar.

Temel Demirer, Gökçer Özgür, Mustafa Erdem Sakıncı birlikte yazdıkları makalede Kopenhag kriterlerini "Piyasa ekonomisinin" kutsalığına kalkınmış kriterler olarak değerlendiriyorlar. "*Liberalizm programı tek bir sözcükte özetlenecek olursa şudur: Mülkiyet yani üretim araçları üzerinde özel mülkiyet(...)* Liberalizmin bütün öteki talepleri bu temel talepten kaynaklanır." İşte Kopenhag kriterleri bu temel talepten kaynaklanmıştır. Emperyalist politikaların demokrasi, insan hakları kılıfında ülkelere sokulmasının aracı durumundadır bu kriterler. Sadi Ozonsü "*emperyalist demokrasinin aşırı gericiliği kurmuş olduğu dünya sisteminde içinde kendi toprakları dışında kalan bölgeleri vahşete terk etmiş olmasıdır!*" diyor. Her seferinde Kopenhag kriterlerini ağızlarından düşürmeyen AB ülkeleri Saddam rejimini yıkmaya bahanesiyle Irak'ı bombalayan ABD ve onun askerliğini yapan İngiltere (ki AB'nin "saygın üyesidir") karşısında en çok susma hakkını kullandı. Ki Saddam rejiminin mimarı ABD emperyalizmi öaderliğindeki bu demokrasi "peri"leridir. Onlarda demokrasi kar getirene kadardır. Lenin'in "emperyalizm çağı gericiliğin ta kendisidir" saptaması tam da yerine oturuyor.

Ülkemize dönersek, resmi ideolojisinin muasır medeniyet seviyesi (günümüz AB'si) diye taçlandırıldığı, mutlaka ulaşılmaması gerektiği vaaz ettiği uygarlık, özgürlük dünyasının portresini yukarıda kısaca vermeye çalıştık. TSK, MGK, YÖK, RTÜK temel uygarlıklarından oluşan sistemin AB, ye girme uğruna sarf ettiği çaba izlenmeye değer.

Halkın geleceğini ellerine almak isteyen bu güçler, modern

çağın kader yazıcıları rolüyle AB kapısında "demokratikleştik, her şey yolunda, yol verin" diyorlar. Onlar biliyor, düştürüyor, yapıyor.. Sayfalarca kanun yazıldı, değiştirildi, Kürtçe serbest bırakıldı(?) Sabahın köründe ülkenin kırlarındaki çiçekleri tanıtan belgeseller yayınlanıyor. Onları kos koca yarım saat Kürtçe yayın yapan radyo kapatılıyor.. Demokratikleştik ya ne mutlu Türküm diyene(!)

Siirt'in Erzurum İlçesine bağlı Bozkuş mezrasında yaşayan 61 yaşındaki A.A'ya yüzbaşının emriyle korucular tarafından işkence yapılıyor ama bizde işkence yok, bunlar münferit gelişmeler(!!!)

Çakıcı uzaklardan açıklama yaptı: Devletimle hesaplaşmaya geleceğim. Yargıtay Çakıcı portresi göz alıcı...!

Sedat Peker, hatırlıyorsunuzdur yakalandı. Gülmüseyerek girdiği emniyetten gülmüseyerek çıktı, sonra kendi isteğiyle teslim olmaya geldi. Etrafında devletin en üst görevlilerinden, halinden savcıdan bir koruması olduğu "hayret" verici bir şekilde ortaya çıktı. Ama bizde mafya devlet - ilişkisi yok ki. Biz Avrupa Birliği yolunda demokratikleşerek ilerliyoruz, olur böyle şeyler.

Daha bunları uzatabiliriz, ama gerek yok. Bu ülkede görmek isteyen herkesin görebileceği benzer olaydan bolca var. Kopenhag kriterlerine tam uyum sağladık, demokrasi insan hakları, hukukun üstünlüğü alanlarında önünde durulmaz adımlar atık diyenlere sormak lazım; "Halk tüm tüm "yapılanların" neresinde?..

→ Önümüzdeki sayımızda da AB-Türkiye ilişkileri konulu yazımızla devam edeceğiz.

SOKAĞIN E.S. i AVRUPA BİRLİĞİ

SORULAR:

- 1- AVRUPA BİRLİĞİ (AB) NEDİR?
- 2- TÜRKİYE AB'YE GİRMELİ Mİ ? NEDEN ?
- 3- SİZCE TÜRKİYE'Yİ AB'YE ALIRLAR MI ?
- 4- TÜRKİYE AB'YE GİRDİĞİNDE KARŞILAŞACAĞI OLUMLU VE OLUMSUZ ŞEYLER NELERDİR ?
- 5- TÜRKİYE AB'YE NEDEN GİRMEK İSTİYOR ? AB'NİN YAKLAŞIMINI NASIL BULUYORSUNUZ ?
- 6- TÜRKİYE AB'YE GİRDİĞİNDE KÜLTÜREL YAPIDA DEĞİŞİKLİK OLUR MU ?
- 7- AB ÜLKELERİNDE KAMU HİZMETİ ÖZELLEŞİYOR, SOSYAL HAKLAR KISITLANIYOR BU KONUDA BİLGİNİZ VAR MI?
- 8- TÜRKİYE'NİN ÖNÜNDE AB DIŞINDA BİR ALTERNATİF VAR MI ?

HİLAL KORKMAZ (ÖĞRENCİ)

- 1- Bilmiyorum.
- 2- Evet, özgürlüğümü istiyorum. İstedikimi yapma özgürlüğüm olacak. Şimdi istediğim herşeyi yapamıyorum. Akşam dışarı çıkamıyorum.
- 3- Evet. Çok istekliyim. Bu yüzden böyle düşünmek istiyorum ama herhalde almayacaklar.
- 4- AB denince aklıma özgürlük geliyor. Her kes daha serbest olacak. Tabiri yerindeyse etrafta daha çok it-kopuk olacak.
- 5- Bilmiyorum.

6- Mutlaka olacak. Okullara şimdiki sistemden daha farklı bir sistem gelecek. Daha güzel olacak. Yurtdışında okuma imkanım olacak.

7- Bilmiyorum. O zaman girmeyelim. Bir şey düşünmüyorum.

8- Başka alternatif yok.

NEDİM TAHTACI (ESNAF)

- 1- Hıristiyan birliği gibi bir şey.
- 2- Girmeli ama neden girmeli. Türkiye'de düşünce özgürlüğü olsun. Burada değişik bir sürü özgürlük kısıtlaması var. AB'ye girersek

belki değişir.

3- Yüzde 60 almazlar.

4- Olumlu şey özgürlük hakları yla olur. İşçilerin iş gücüyle ilgili bazı sorunlar çıkabilir. Yani orada AB'de işgücü ucuz.

5- Bizim milletimiz, Türk milleti şuanda yüzde 30'u girmek istiyor. Yüzde 35'i girmek istemiyor. Yüzde 30'u da ne olduğunu bilmediği için, cevap vermek istemiyor. AB bizi atıyor. Üyelik için gün almayı sürekli ileri bir tarihe erteliyor. Yem atar gibi bizi sürekli yemiyor.

6- Değişeceği kadar değişmiş ama nasıl olacağını bilmiyorum.

7- Ben sendikacılık yaptığım için biliyorum, sosyal haklar daha çok orada. Özelleştirmeye karşıyım ben ama, düşüncelerim değişmeye başladı. Yolsuzluklarla ilgili konularda memurlar görevini yapmıyor. Bence hepsi özelleştirilsin en mantıklısı en güzeli o. Ama sosyal hakları ve sendikal hakları olsun, bunlar devlet tarafından ve ya gruplar tarafından kuvvetlendirilsin.

8- Var. Girmez kendi mesela Türk Birliğini koyar ya da daha değişik şeyler koyar. Öncü lazım, önder lazım ama kim yapar onu bilemiyorum.

YUSUF UĞURLU (ÖĞRENCİ)

1- Avrupa devletlerinin oluşturduğu ekonomik iş birliği.

2- Girmeli de, girmemeli de. Sonuçta ekonomik olarak rahatlayacağız AB'ye girsek. Ama onların çok fazla durumları var bizlere karşı. Türkiye'den değişiklik isteyecekler. Bizden çeşitli konularda taviz vermemizi isteyecekler. Çok da önemli değil. Girsek de avantajları var girmesek de avantajları var. Şuan ki duruma göre girmesi gerekiyor.

3- Bence alırlar ama çok uzun bir süre geçer, ha diyince olmaz. Yani çok uzun bir zamanda yapacaklar.

4- Olumlu tarafları dediğim gibi ekonomik olarak Türkiye güçlenecek, yatırımlar artacak. Türkiye' de. Olumsuz yanları da var. Bizim özümüz olan kültüre karşı olacaklar. Onların dediğini yapacağız bundan sonra. Onlar söz sahibi

olacaklar bizim devletimizde.

5- AB'ye girmenin en büyük sebebi ekonomik.

6- Tabiki alacak. Adamların şartları var zaten. Yani girecekseniz bunları bunları yapın diyorlar. Onların yasalarına uymamızı istiyorlar. Bu da sorun yaratır kültürel değişiklikte.

7- Ben zaten özelleştirmeye karşıyım. Devletin halka herşeyi sağlaması gerekiyor. Sosyal hakları, çeşitli yardımları bunlar özelleş-

tirildiği zaman tekele geçiyor. O da istediği zaman istediği gibi at koşturuyor.

8- Yok. Türkiye'nin önünde AB dışında bir alternatif gözüküyor. Türkiye kendi yer altı kaynaklarını kullanarak belki düzelir. O da çok akıllı insanlar çıkması lazım başımıza. Böyle bir kurtuluşu gidilebilir. Şimdilik başka alternatif yok.

RAMAZAN AKDEMİR (EMEKLİ)

1- Serbest dolaşım belki daha iyi olabilir.

2- İstiyorum. Türkiye için iyi olacaksa... Faydalı olacaksa girelim. Ama zarar olacaksa hiç girmeye gerek yok.

3- Biraz zor. Tahmin etmiyorum. Çünkü akşamda izledik, devamlı bir şeyleri yokuşa sürüyorlar. Biz de çok üzerine düşüyoruz. Türkiye'nin AB'ye bu kadar ihtiyacı yok. Biz Türkiye'de dört iklimi yaşayan bir ülkeyiz. Karıyla bilmem sanayisiyle. Çok zorluyorlar.

4- Vallahi AB'ye girersek ne bileyim ben, serbest dolaşım olur. Alışverişlerimiz daha iyi olur. İşsizlik belki önlenir umduğumdayım.

5- Hiçbir şeyi tahmin edemiyorum. Yani Türkiye'ye yararlı olacak mı? Belki daha da zarar verebilir. Şimdi AB bizi almak istemiyor, durum onu gösteriyor. Bizimkiler de git gel çok zorun üzerine düşünüyorlar. Biraz rest çekseler onlar bize yalvaracaklar gibime geliyor.

6- Zaten AB kalkınmış bir ülke. Bak Bulgaristan komünist bir ülke olarak bizden daha ileri.

7- Şimdi ben sigorta emeklisiyim. Bu sigortada çok büyük bir şey var. Ben aşağı yukarı 30 yıl hizmet vermişim. Emekliyim ve emekli oluncaya kadar, sosyal sigortalarda hiçbir istirahatım yok. Doktora gitmiş değilim ve seksen yaşından sonra bir göz hastalığım oldu. Ameliyat oldum dört defa, hala muayeneye gidiyorum. Kuledibi Göz Hastanesi'nde oldum.

Sosyal sigortalara bağlı. SSK'da yolsuzluklar çok var. Tahmin edebiliyorum. Avrupa'lı olunmasını istiyorum. Orada doktorlar ayağına geliyor. Bir kaza olduğunda uçakla hemen yardımına geliyorlar. Bu şekilde olmasını isteriz tabii Avrupa'nın.

8- AB'li değildik ki bu güne kadar. Bu güne kadar kendi başımıza geçindik. Eğer Türkiye'de adalet, doğru bir iktidar olursa Türkiye'de fakir kalmaz.

ŞEVKET ÖZYILMAZ (ESNAF)

1- 12 ülke ile birliktelik oluşturan devletlerin bir araya gelmesi. Yani parayı kullanması için birliktelik oluşturması.

2- Gördüğümüz kadarıyla girmeli diyoruz. Basından yansıttığı kadarıyla, bize aktarıldığı kadarıyla AB'ye girmesi Türkiye'nin yararınadır diye düşünüyoruz. Kendi başına olamaz. AB ülkelerinin arasına gireceksin, tutunacaksın.

3- Neden almasınlar. Alırlar tabii.

4- Şimdiden bir şey söylemek doğru olmaz. Yani tabii işine girince artı mı olacak, eksi mi olacak belli olur.

5- AB'nin yaklaşımlarında bir olumsuzluk görmüyorum. Kendi ortamlarına göre, kendi yaşam biçimlerine, kriterlerine göre bize yaklaşımları kötü değil.

6- Vallahi sanmıyorum olsun. Kültür farklı bir olay. Senin kültürün farklı, onlar kendi kültürlerini yaşıyorlar sen yaşayamazsın diyebilir mi Avrupa? Yani sen bu kültürü bu adeti değiştir mi demiş Avrupa? Olmaz herhalde, bilmi-

yorum. Kültür ayrı, kriterlerde ayrı bir şey.

7- Yok.

8- Başbakan da diyor ya, olmazsa olmaz değildir. Alternatif her zaman vardır. Hiç olmazsa on tane oluru vardır. Olmaz diye bir şey yok. Dünyanın sonu hiçbir şekilde değildir. Bu Türkiye bir çıkış yolu bulur, yerinde durmaz. Rahat durmaz. Türkiye bir şeyler yapar. Burası Türkiye ufak bir ülke değil ki. AB üyesi olan kaç ülkeye bedeliz biz. Yani nüfus olarak, güç olarak.

Ramazan Akdemir

GÜRSEL GÜMÜŞKAYA (İŞÇİ)

1- AB üretilen tekelcilerin daha fazla iş gücü bulmasına yarayan bir şeydir.

2- AB Türkiye'ye, işçi sınıfına hiçbir şey veremeyecektir. Tekelcilerin, emperyalistlerin güçlenmesini sağlayacaktır. Girerse tekelciler için büyük bir kar sağlayacak. İşçiler için hiçbir kar sağla-

yamadığından dolayı AB'ye girmesi olumsuz olacaktır.

3- 15-20 yıl sonra belki.

4- Türkiye de olumsuzluklar olacaktır. Olumlu hiçbir şey olmayacaktır. Neden mi? Biz Ordulu-yuz, çay üreticisiyiz. Çaya kota uyguladılar. Sınır bölgesinde olsun Kandıra'da olsun çaya verdiği kota uygulanmıştır. Türkiye'de çay varken, üretilirken denize dökülüyor sonra dışarıdan alınıyor. Burada kota konmuştur. Üretici üretmiyor, dışarıdan ihraç ediliyor. Birlik dediğin zaman da, Avrupa bütün Türkiye'nin tanımına kota uygulamıştır. Herşey dışarıdan ihraç ediliyor. Yani halk, ekemiyor, biçemiyor, satamıyor.

5- Mesela çok iyi olabilir. Kendine yeni bir güç katmak istiyor. Yani benim kendi gücüm yıkılıp bitmek üzere. Çöküş içinde olan Amerika ülkesi, kendine yumuşak bir zemin hazırlamaya çalışıyor. Türkiye yanında olduğu sürece her şeye sahip olacağını, ekonomik güce sahip olacağını düşünüyor. Bu anlamda Türkiye'ye sahip çıkmaya çalışıyor.

6- Daha da yozlaşacak ve yobazlaşacak. Yobaz bir ortamda yaşamaya çalışacağız.

7- Haberimiz var. Çünkü AB'ye girmeden SSK hastanelerinin satılması gündeme gelmişti. Genel anlamda bir sonuç alamadan, bunları paralı hastanelere gönderiyorlar. Tam olarak kapatılacak ya da kiraya verilecek. İnsanlar daha da yoksullaşacak. Halk iyiye mi kötüye mi gidiyor, görecektir. Yani sağlık sorunu hiçbir şekilde çözülmeyecek.

8- Bağımsız Türkiye, sosyalist Türkiye, devrimci bir durum...

6- Değişeceği kadar değişmiş ama nasıl olacağını bilmiyorum.

7- Ben sendikacılık yaptığım için biliyorum, sosyal haklar daha çok orada. Özelleştirmeye karşıyım ben ama, düşüncelerim değişmeye başladı. Yolsuzluklarla ilgili konularda memurlar görevini yapmıyor. Bence hepsi özelleştirilsin en mantıklısı en güzeli o. Ama sosyal hakları ve sendikal hakları olsun, bunlar devlet tarafından ve ya gruplar tarafından kuvvetlendirilsin.

8- Var. Girmez kendi mesela Türk Birliğini koyar ya da daha değişik şeyler koyar. Öncü lazım, önder lazım ama kim yapar onu bilemiyorum.

YUSUF UĞURLU (ÖĞRENCİ)

1- Avrupa devletlerinin oluşturduğu ekonomik iş birliği.

2- Girmeli de, girmemeli de. Sonuçta ekonomik olarak rahatlayacağız AB'ye giresek. Ama onların çok fazla durumları var bizlere karşı. Türkiye'den değişiklik isteyecekler. Bizden çeşitli konularda taviz vermemizi isteyecekler. Çok da önemli değil. Giresek de avantajları var girmesek de avantajları var. Şuan ki duruma göre girmesi gerekiyor.

3- Bence alırlar ama çok uzun bir süre geçer, ha diyince olmaz. Yani çok uzun bir zamanda yapacaklar.

4- Olumlu tarafları dediğim gibi ekonomik olarak Türkiye güçlenecek, yatırımlar artacak. Türkiye' de. Olumsuz yanları da var. Bizim özümüz olan kültüre karşı olacaklar. Onların dediğini yapacağız bundan sonra. Onlar söz sahibi

olacaklar bizim devletimizde.

5- AB'ye girmenin en büyük sebebi ekonomik .

6- Tabiki alacak. Adamların şartları var zaten. Yani girecekse-niz bunları bunları yapın diyorlar. Onların yasalanna uymamızı istiyorlar. Bu da sorun yaratır kültürel değişiklikte.

7- Ben zaten özelleştirmeye karşıyım. Devletin halka herşeyi sağlaması gerekiyor. Sosyal hakta, çeşitli yardımları bunlar özelleş-

tirildiği zaman tekele geçiyor. O da istediği zaman istediği gibi at koşuyor.

8- Yok. Türkiye'nin önünde AB dışında bir alternatif gözükmüyor. Türkiye kendi yer altı kaynaklarını kullanarak belki düzelir. O da çok akıllı insanlar çıkması lazım başımıza. Böyle bir kurtuluşu gidilebilir. Şimdilik başka alternatif yok.

RAMAZAN AKDEMİR (EMEKLİ)

1- Serbest dolaşım belki daha iyi olabilir.

2- İstiyorum. Türkiye için iyi olacaksa... Faydalı olacaksa girelim. Ama zararlı olacaksa hiç girmeye gerek yok.

3- Biraz zor. Tahmin etmiyorum. Çünkü akşamda izledik, devamlı bir şeyleri yokuşa sürüyorlar. Biz de çok üzerine düşüyoruz. Türkiye'nin AB'ye bu kadar ihtiyacı yok. Biz Türkiye'de dört iklimi yaşayan bir ülkeyiz. Karıyla bilmem sanayisiyle. Çok zorluyorlar.

4- Vallahi AB'ye girersek ne bileyim ben, serbest dolaşım olur. Alışverişlerimiz daha iyi olur. İşsizlik belki önlenir umduğum.

5- Hiçbir şeyi tahmin edemiyorum. Yani Türkiye'ye yararlı olacak mı? Belki daha da zarar verebilir. Şimdi AB bizi almak istemiyor, durum onu gösteriyor. Bizimkiler de git gel çok zorun üzerine düşünüyorlar. Biraz rest çekeşeler onlar bize yalvaracaklar gibime geliyor.

6- Zaten AB kalkınmış bir ülke. Bak Bulgaristan komünist bir ülke olarak bizden daha ileri.

7- Şimdi ben sigorta emeklisiyim. Bu sigortada çok büyük bir şey var. Ben aşağı yukarı 30 yıl hizmet vermişim. Emekliyim ve emekli oluncaya kadar, sosyal sigortalarda hiçbir istirahatım yok. Doktora gitmiş değilim ve seksen yaşından sonra bir göz hastahğım oldu. Ameliyat oldum dört defa, hala muayeneye gidiyorum. Kuledibi Göz Hastanesi'nde oldum.

Sosyal sigortalara bağlı. SSK'da yolsuzluklar çok var. Tahmin edebiliyorum. Avrupa'lı olunmasını istiyorum. Orada doktorlar ayağına geliyor. Bir kaza olduğunda uçakla hemen yardımına geliyorlar. Bu şekilde olmasını isteriz tabi Avrupa'nın.

8- AB'li değildik ki bu güne kadar. Bu güne kadar kendi başımıza geçindik. Eğer Türkiye'de adalet, doğru bir iktidar olursa Türkiye'de fakir kalmaz.

ŞEVKET ÖZYILMAZ (ESNAF)

1- 12 ülke ile birliktelik oluşturan devletlerin bir araya gelmesi. Yani parayı kullanması için birliktelik oluşturmaları.

2- Gördüğümüz kadınlarla girmeli diyoruz. Basından yansıtıldığı kadınlarla, bize aktarıldığı kadınlarla AB'ye girmesi Türkiye'nin yararına diye düşünüyoruz. Kendi başına olamaz. AB ülkelerinin arasına gireceksin, tutunacaksın.

3- Neden almasınlar. Alırlar tabi.

4- Şimdiden bir şey söylemek doğru olmaz. Yani tabi içine girince artı mı olacak, eksi mi olacak belli olur.

5- AB'nin yaklaşımlarında bir olumsuzluk görmüyorum. Kendi ortamlarına göre, kendi yaşam biçimlerine, kriterlerine göre bize yaklaşımları kötü değil.

6- Vallahi sanmıyorum olsun. Kültür farklı bir olay. Senin kültürün farklı, onlar kendi kültürlerini yaşıyorlar sen yaşayamazsın diyebilir mi Avrupa? Yani sen bu kültürü bu adeti değiştirebilir mi demiş Avrupa? Olmaz herhalde, bilmi-

yorum. Kültür ayrı, kriterlerde ayrı bir şey.

7- Yok.

8- Başbakan da diyor ya, olmazsa olmaz değildir. Alternatif her zaman vardır. Hiç olmazsa on tane oluru vardır. Olmaz diye bir şey yok. Dünyanın sonu hiçbir şekilde değildir. Bu Türkiye bir çıkış yolu bulur, yerinde durmaz. Rahat durmaz. Türkiye bir şeyler yapar. Burası Türkiye ufak bir ülke değil ki. AB üyesi olan kaç ülkeye bedeliz biz. Yani nüfus olarak, güç olarak.

Ramazan Akdemir

GÜRSEL GÜMÜŞKAYA (İŞÇİ)

1- AB üretilen tekelcilerin daha fazla iş gücü bulmasına yarayan bir şeydir.

2- AB Türkiye'ye, işçi sınıfına hiçbir şey veremeyecektir. Tekelcilerin, emperyalistlerin güçlenmesini sağlayacaktır. Girerse tekelciler için büyük bir kar sağlayacak. İşçiler için hiçbir kar sağla-

yamadığından dolayı AB'ye girmesi olumsuz olacaktır.

3- 15-20 yıl sonra belki.

4- Türkiye de olumsuzluklar olacaktır. Olumlu hiçbir şey olmayacaktır. Neden mi? Biz Ordulu-yuz, çay üreticisiyiz. Çaya kota uyguladılar. Sınır bölgesinde olsun Kandıra'da olsun çaya verdiği kota uygulanmıştır. Türkiye'de çay varken, üretilirken denize dökülüyor sonra dışarıdan alınıyor. Burada kota konmuştur. Üretici üretmiyor, dışarıdan ihraç ediliyor. Birlik dediğin zaman da, Avrupa bütün Türkiye'nin tarımına kota uygulamıştır. Herşey dışarıdan ihraç ediliyor. Yani halk, ekemiyor, biçemiyor, satamıyor.

5- Mesela çok iyi olabilir.

Kendine yeni bir güç katmak istiyor. Yani benim kendi gücüm yıkılıp bitmek üzere. Çöküş içinde olan Amerika ülkesi, kendine yumuşak bir zemin hazırlamaya çalışıyor. Türkiye yanında olduğu sürece her şeye sahip olacağını, ekonomik güce sahip olacağını düşünüyor. Bu anlamda Türkiye'ye sahip çıkmaya çalışıyor.

6- Daha da yozlaşacak ve yobazlaşacak. Yobaz bir ortamda yaşamaya çalışacağız.

7- Haberimiz var. Çünkü AB'ye girmeden SSK hastanelerinin satılması gündeme gelmişti. Genel anlamda bir sonuç alamadan, bunları paralı hastanelere gönderiyorlar. Tam olarak kapatılacak ya da kiraya verilecek. İnsanlar daha da yoksullaşacak. Halk iyiye mi kötüye mi gidiyor, görecektir. Yani sağlık sorunu hiçbir şekilde çözülmeyecek.

8- Bağımsız Türkiye, sosyalist Türkiye, devrimci bir durum...

ALİ TETİK (ÖĞRENCİ)

1- Siyasette konuşulduğunu biliyorum. Neleri getirecek neleri götürcek tam olarak bilmiyorum.

2- Bana sorulsa ben yüzde elli girmeli, yüzde elli girmemeli derim. Çünkü kaybedeceklerim de var, kazanacaklarım da. Şu anki psikolojiyle mezun olunca, herkes gibi iş sıkıntısı çekeceğimi biliyorum. İleride girebilirsek sadece iş imkanı açısından değil, sosyal faaliyetler açısından da iyi olur.

3- Türkiye'yi bence almazlar. Ben olsam ben de almazdım. Çünkü Türkiye'de çok farklı bakış açıları var. Her kafadan bir ses çıkıyor ve Türkiye'deki herkes bir siyasetçi herkes her şeyin en doğrusunu biliyor. Yani almazlar diye tahmin ediyorum.

4-

5- Bana göre Türkiye'nin AB'ye girme nedeni açık pazar, yani pazar imkanı bulmak ve ihracat. Çünkü zamanında yapılmış olan siyasette Arap ülkelerine bedava mal kakalama sevdası artık bitti. Yani kapılarımızı tamamen kapattık doğu tarafına. Herhangi bir kapımız yok. 70 milyonun sadece belirli bir bölgeye, batı üzerine sığdırılması, Marmara bölgesinin sırtına yüklenmesi mantıklı değil. Artık yenileri gerekli. Bunu da en güzel Avrupa sağlar diye düşünüyor olabilirler.

6- Olmaz bence. Çünkü Türkiye bu zamana kadar böyle gelmiş, bundan sonra da böyle gidecek. Mecbur...

7- Bu konu hakkında Avrupa'nın özenle takip ettiğim, ilgi-

lendiğim tek yönü insan hakları ve kaynakları. Takip edemiyorum, özellikle siyasetle ilgilenmiyorum çünkü siyaset beni aşıyor.

8- Aslında Türkiye bana göre istedikten sonra şu önümüzdeki 10-15 yıl içerisinde gerçekten çok güzel yerlere gelebilir ama Türkiye'nin tek eksiği, elindeki bilgi kaynaklarını kullanamaması. Şu an üniversiteden mühendis olarak me-

Leman Keskin

zun olursam ve kendimi iyi yetiştirirsem beni neresi isterse ben oraya giderim düşüncesi var. Çünkü Türkiye bana sahip çıkmıyor. Türkiye gençliğine sahip çıkarsa özellikle askeri alanda, askeriye geliştirese problemin yüzde 80-90'ı bana göre aşılacak. Devlet sadece AB'ye yöneldiği için aklımızda sadece bu var. Başka kaynaklar vardır ama biz göremiyoruz.

LEMAN KESKİN (ÖĞRENCİ)

1- AB hakkında tam olarak bir bilgim yok. Ama ben bunu özenti olarak görüyorum. Biz bize yetiyoruz. AB'ye kendim girmek istemem. Ama şöyle bir şey var; yurtdışına açılma açısından, eğitim açısından kendimi geliştirmek açısından iyi gibi geliyor. Fakat bunun yanında bir çok şeyden de ödün veriyormuşuz gibi geliyor.

2- Olmazsa olmaz değil. Şu an biz burada Avrupa'nın yaptığı bir çok şeyi yapabiliriz. Zaten bunu gerçekleştirebilecek bilinçli bir gençlik var, eskisi gibi değil artık.

3- Almazlar galiba. Onların gözünde dini sömürüyormuşuz gibi görünüyor galiba. Televizyonlardan izliyoruz buraya gelip araştırmalar yapıyorlar, fotoğraflar çekiyorlar. Türkiye'nin olumsuz yönlerini gösteriyorlar hep. Türkiye'yi kötü gösteriyorlar.

4- Olumlu bir değişim dediğim gibi yurtdışında okuma imkanımız olacak ama dinimizden de ödün vereceğiz gibime geliyor.

5- Araştırıyorlar Türkiye'yi, suratı kapalı çarşafı insanları çekip onları gösteriyorlar ve oradaki insanları etkileriz diye korkuyorlar. Herhalde insan hakları biraz ihlal ediliyor, ama AB'nin abarttığı kadar değil, biraz.

6- Olacak bence. Daha modernleşecek. Örf ve adetlere bağlı olan az ama bunlar değişecek gibime geliyor.

7- Bilgim yok. Girmeyi istemiyorum. Sosyal haklar elimizde olan tek şey ve oraya girecek bunlar da olmazsa ne yaparız bilmiyorum.

8- Tek çözüm biziz. □

SAĞLIK HAKTIR, SSK'LAR HALKINDIR: SATILAMAZ

20 Kasım 2004, Cumartesi günü SSK'ların özelleştirilmesine karşı Emek Platformu, büyük bir miting gerçekleştirdi. Ankara'da yapılan bu mitinge, 70 bin civarında emekçi katıldı.

Demokratik Gençlik Hareketi'nin emekçilere destek vermek ve halkın değerlerine sahip çıkmak üzere merkezi olarak katıldığı bu mitingte, bizler de yerimizi aldık. Demokratik Gençlik Hareketi ile birlikte "Sağlık haktır, SSK'lar halkın malıdır: Satılmaz" sloganının yazıldığı pankartın ardına yürüdüük.

Turuncu şapka Yol İş üyelerinin yoğunluklu olarak katıldığı bu miting, İhsani'nin sözlerini hatırlattı bizlere. Bir yazısında Emrah Cilasun değlirmişti. İhsani dünyanın dört bir yanına hat döşeyen telefon tellerine gönderme yaparak bu teller bizim diyor ve bunu derken, hem üretenin gücüne, hem enternasyonalizme vurgu yapıyordu. Turuncu şapka Yol İş üyeleri de kentlerden kentlere üzerinden akıp gittiğimiz yolların kimlere ait olduğunu ve hangi yoğunlukta hangi yoğun emekle üretildiğini hatırlatıyordu.

Kortejler peş peşe sıralanıp giderken, İhsani'nin enternasyonalist duygularını da yüceltecek iki slogan yükseliyor Demokratik Gençlik Hareketi'nin saflarında. Dün

Katmandu'yu kuşatarak halkların yeni demokratik iktidarı için stratejik saldırı hazırlığına geçen Nepal dile geliyor önce; "Bir, iki, bir iki üç, daha fazla Nepal, daha fazla iktidar!" Sonra Peru halkı, Peru mahkemelerinde Gonzalo ile yükselen Peru Halk Hareketi dile geliyor; "Selam, selam, selam, Gonzalo'ya bin selam!", "Gonzalo konuşuyor, Peru savaşıyor!"

Daha nice sloganlarla akıp giderken on binlerce emekçi, alana bir marşı dinleyerek giriyor. Alanda hazır bulunan arabaya kurulmuş hoparlörlerden Enternasyonal Marşı yükseliyor: "Uyan artık, uyan / Uyan esirler dünyası / Zulme karşı huncumuz volkan / Bu ölüm dirim kavgası"

Bu marşı duyunca, Eğitim Sen şubelerinden bir eğitim emekçisinin ironi ile dile getirdiği bir düşünce aklımıza geliyor. "Alınacak bir hak yok, jubilemizi yapmaya gidiyoruz." Ardı sıra yorumlar yükseliyor Eğitim Sen şubelerinden, sendika yöneticileri kastedilerek: "Kendilerine de dokundu, emekçileri seferber etmek için olanak sunuyorlar. Ulusoy'dan bile arabalar tutulmuş!.." söylediğinde gerçek yok mu, elbette var ama bu ölüm dirim kavgası ise, zaferle taçlanacak jubileyi yapmaya daha çok var. O halde, kendi menfaatine de dokununca Ulusoy'dan bile araba tutan sendika

yöneticilerini de mücadelenin hedefine koymak, bunun için demokratik bir sendikal birlik oluşturmak gerekiyor.

Bu yüzden Demokratik Gençlik Hareketi'nin kortejinde gördüğümüz bir ihtiyarın söylediklerini önemsiyoruz. Gençlik kortejinde sırtır bir vaziyette duran bu ihtiyar simayla tanışıyoruz, miting sonrasında, miting sohbetleri içerisinde. Tüm Köy Sen üyeleriymiş bu iki ihtiyar. Takılıyoruz, neden gençler arasında bulduklarına dair. Onlar da gülüyor ve şöyle diyorlar: "Sendika olarak katılmadık, kişisel duyarlılıklarla geldik. Halk gençliyiz diyor ve programlarından bildiğimiz kadarıyla köylülüğü önemsiyorlar. Bu yüzden yer aldık ama alıştığımız 'İşçi, köylü, gençlik, alanlarda birleştik' sloganının 'İşçi, memur, gençlik, alanlarda birleştik' sloganını yadırgadık. Elbette memurla olan ortaklıklar da vurgulanmalı ama bu, alanlardaki köylü mücadelesinin ne zamandır yok olmasının kanaksandığını ve bu kanıksamayla geriye düşüldüğünü gösteriyor. Elbette bunda bizim de payımız var. Sendikal çalışmamızı güçlendirmemiz gerekiyor."

Sohbet köylülerin sendikasına dönüşüyor ve Tüm Köy Sen'nin önceli olan Tür köy Sen'nin neden kapatıldığını soruyoruz. Sohbet koyulaşırken, köylülerden biri bir

espiri ile patlatıyor sonucu: "İşçi değilmişiz. İşçi olmadığımız için karşımızda işveren de yokmuş. O halde sendika neyimizymiş." Gü-lüşüyoruz ama iktidarın karakteri-ni de anlıyoruz. Çünkü iktidar, tü-tün üreticileri, pancar üreticileri ya da fındık üreticileri şeklinde bir araya gelişlere ses çıkarmazken köylülerin bir bütün olarak toplan-malarına izin vermiyor. İzin ver-mek istemiyor. Ama Tüm Köy Sen'liler kararlı. Sendikalarını pe-kıştıreterek, demokratik sendikal birliğin içerisine köylü bir damar katmak istiyorlar. Bu yüzden ga-zeteleri olan Üreticinin Sesi'nin yakından takip etmek gerekiyor.

Ashında izlenimlerimizi payla-şırken çok fevri ya da lokal kalan bir iki de olumsuzluk var ama de-ğinmek gerekir mi bilemiyoruz, desek de Eğitim Sen emekçileri-nin espirileriyle yaptıkları bazı si-temler değinmeyi zorunlu kılıyor. İlk polis aramaları sırasında iki ki-şinin değneklerle polislere saldır-muş olması. Hani şu medyanın he-

men üzerine atladığı olay. Miting sonrası dönerken öğretmenlerden biri soruyor, "Polis mi saldırmış, onlar mı?" Yaşlıca bir öğretmen gülümseyerek cevaplıyor. "Valla onlar saldırmış. Peki neden diye sordüğümüzda da 'Arama yapma-ları yeterli bir gerekçe değil mi!' dediler" Eğer olay öğretmenimizin anlattığı gibiyse şunu demekten başka bir şey kalmıyor; Eh, kimile-ri için siyaset bu, her yerde kırmızı görmüş gibi saldıracaksınız!..

İkincisi ise, kimi politik çevre-lerin alt geçitlere gelince ekö ya-pın sesleriyle adeta "allah, allah" diyerek koşmaya başlaması. Garip bir tutum doğrusu. Örgütsel olarak, kendi kendini tatminden başka bir şey değil. Binlerle kortej oluşturan emekçiler böylesi tutumlara hiç il-tifat etmiyor, onlar kitleselliğiyle göz dolduruyor. Medyanın kame-ralarına ya da miting dağıldığında kendini tatmin eden sohbetlere gö-rüntü sunmuyor.

Üçüncüsüne gelince, bu da, Demokratik Gençlik Hareketi'nin

kortejinde gelişen bir durum. Elinde megafonla sloganları yön-lendiren bir arkadaş, yanlarından Türk bayrakları ile geçen sendi-kal emekçilere dönerek, "Eliniz-de taşıdığınız bayrak, sizleri sö-mürenlerin bayrağıdır..." diyerek konuşmaya başlıyor. İyiniyetli devrimci bir konuşmaydı ama hesaplanmamış zamansız bir ko-nuşmaydı. Nesnel olarak prova-kasyonu. Neyse ki, diğer kortej görevlileri, bu iyi niyetli prova-kasyonu engelliyor ve arkadaşla-rına hatasını anlatıyor.

Bu küçük olumsuzluklarla bir-likte koca bir mitingi geride bira-kırken, bir sağlık emekçisinin kaygılarını dile getirerek noktala-yalım: "Peki bunun arkası gelecek mi? Arkası gelmediği taktirde so-nuçsuz bir mücadele olarak kal-yor ve kırılmalara neden oluyor."

O halde okunan marşın doku-suna sadık kalarak tüm halk güçle-ri ile halk hareketini örmeye, halk iktidarına yürümeye çalışalım. □

Okur-Vazayların Kaleminden

Tomurcuklar raktım bileklerime

Dikenleri damarlarımda

Nasırlı avuçlarıma bulaşacak baheem

Suyta değil yok kamımla!

Toprakta değil hayır, zeminde besleyeceğim otları

Kan gulleri açacağım bir gün

Gelecek zamanı!

Zamanı gelecek ve bayraklaşacak yaprakları

Uzayıp en parlak gülden yaldır yaldır sağırlarına tükeneceğim

Yürek sakımdaki gülümse!

Gelecek zamanı...

Zaman sonsuz olana o zaman...

Korkum yok,

Biliyorum...

Solmaz kan gulleri güneşten

Bedenim durdukça kangren olmaz!

TÜLAY ÇOKAN

AYDINLIK? SORGULAR

- 1) AYDIN KİMDİR? SORUSUNU ALIŞAGELDİK BİÇİMDE İRDELEMEK DEĞİL DE BUNUN PRATİKTEKİ KARŞILIĞINI SOMUTLAŞTIRACAK TARZDA ELE ALALIM İSTİYORUZ. BU KONUDA NELER SÖYLEMEK İSTERSİNİZ?
- 2) ÜLKEMİZDE "AYDINLAR" SORUNU OLDUĞU YÖNÜNDEKİ GÖRÜSLERE KATILYOR MUSUNUZ? VE SİZCE BU SORUNUN BAŞLICA NEDEN(LER)İ NE(LER)DİR?
- 3) İLERİCİ-DEVRİMCİ DİNAMİKLERİN AYDINLARA YAKLAŞIM VE BEKLENTİLERİNİ NASIL BULUYORSUNUZ? VE NASIL OLMASI GEREKTİĞİNİ DÜŞÜNÜYORSUNUZ?
- 4) İNSANLIK TARİHİNİN, AYDINLARIN MÜCADELESİNİN TOPLUMSAL İLERLEMEDE EN AZ ORDULAR KADAR BELİRLEYİCİ OLDUĞUNU HATIRLATAN ÖRNEKLERLE DOLU OLDUĞU DÜŞÜNCEŞİNDEYİZ. BU AÇIDAN BAKILDIĞINDA ÜLKEMİZDE BİR 'AYDINLAR ORDUSU' OLUŞTURULAMAZ MI? DÜŞÜNCELERİNİZ NELERDİR?
- 5) ŞİMDİYE KADAR BÖYLE BİR BİRLİĞİN OLUŞMAMASINA NEDEN OLAN EKSİKLİKLER NELERDİR? KİMLER BU NOKTADA SORUMLULUK DUYMALI, BU MEŞELENİN SAĞLIKLI BİR ZEMİNE OTURTULABİLMESİ İÇİN NELER YAPILMALI?

BU SAYIDA

- Aydın ÇUBUKÇU
- Fikret BAŞKAYA
- Ömer LEVENTOĞLU

GELECEK SAYIDA

- Ahmet TELLİ
- Ercan KANAR
- Kutsiye BOZOKLAR

ÇALIŞMAMIZ VE KATILIMCILARIN DİLE GETİRDİĞİ GÖRÜŞLERLE İLGİLİ FİKİR VE ELEŞTİRİLERİNİZİ ÖNEMLİ VE GEREKLİ GÖRDÜĞÜMÜZÜ YİNELİYOR VE (ÇOK UZUN OLMAMAK KAYDIYLA) KATKILARINIZI BEKLİYORUZ.
ozgurdukolektifi@hotmail.com

1-2-) Türkiye'de sol cenahta aydın sorunu, 12 Eylül'den sonra tartışılmaya başlamıştır. "Aydınlık Dilekçesi" eylemi ekseninde bir araya gelen aydınların başlattığı hareket, "Baş Davası" gibi terör amaçlı yıldırıcı saldırılar ve genel olarak rejimin kışkırttığı aydın düşmanı atmosfer içinde gelişmiştir ve böyle bir tartışmanın başlamasına zemin hazırlamıştır. Bir yandan, "Aydınlık Dilekçesi" hareketine katılmayan, destek vermeyen aydınları tanımlayabilmek, ya da rejime karşı olmanın toplumsal ve ahlaki kökleri üzerine tartışmak için, böyle bir tartışmanın yapılması kaçınılmazdır.

Devrimci hareketlerin tümüyle susturulduğu, işçi-emekçi hareketinin örgütsüz bırakıldığı ve dağıtıldığı bir ortamda, kuşkusuz aydınların çıkışı son derece önemli ve değerliydi.

Ne var ki bu hareket (hareketi başlatan ve yöneten aydınların hiç de öyle düşünmemelerine karşın) işçi ve emekçi hareketinin, halk muhalefetine kendisinin yerine geçirilmeye, toplumsal değişimde başlıca rolü oynayacak bir güç olarak algılanmaya başlandı. O yılların başlıca sorunları (işkence, cezaevleri, kitlesel tutuklamalar, genel olarak

insan hakları ihlalleri, vs.) karşısında yine aynı hareket içinde öne çıkan aydınlar bulunuyordu. Zamanla, aydınlara sahip olmadıkları bir güç atfedilmesi, onlardan partilerin, sendikaların, sosyal sınıfların oynaması gereken rollerin beklenmesi yaygın ve etkili bir yanlış haline geldi. Bir kısım aydın, kendisinin böyle bir rolü olduğuna inandı, bir kısım devrimci de, aydınları bu beklenti üzerinden değerlendirmeye, eleştirmeye başladı.

Bence bugün bir "aydın sorunu"ndan söz edilecekse, öncelikle bu yanlışın ele alınması önemlidir. Çünkü, sorun aydınlardan çok onlardan gereğinden fazla şey bekleyenlerdedir.

3-) Türkiye'de çok eskiden beri, devrimci grup ya da partiler, esas karakterleri itibarıyla, aydınlardan oluşan örgütlerdir. En eski TKP'den, günümüzdeki kimi gruplara, partilere kadar, hepsi böyledir. Dolayısıyla, "aydınlara yaklaşımları ve beklentileri", kendi konularından, kendi mücadele ve örgüt anlayışlarından ve kendi ihtiyaçlarından beslenir.

Aydınların büyük çoğunluğu ise, genellikle, bütün dünyada

olduğu gibi bizde de, bu odaklardan kendilerine yöneltilen çağrı ya da eleştirilere, ancak çok özel koşullarda kulak verirler. Bu koşullar, işçi-emekçi hareketinin, genel olarak halk muhalefetine yüksek ve etkili olduğu noktada oluşur. Bir başka deyişle aydınlar, tek tek tepkilerinin dışında, bir toplumsal güç olarak kendilerini, ancak ve yalnızca halk hareketinin ardında ortaya koyabilirler. "Devrimci dinamikler" in, aydınları harekette geçirmesinin yolu, halkın, işçilerin ve emekçilerin gerçek devrimci dinamikler olduğu bilinciyle hareket etmelerinden, bir güçleri ve etkileri varsa, önce kitlelerin hareketini yaratabilmelerinden geçmektedir.

4-5-) Aydınlardan ordu olmaz. Aydınlık, doğaları gereği, bireysel harekete yatkın, kişisel düşünce ve tutumlarıyla anlam kazanan insanlardır. Herkesin general olduğu bir ordu düşünülemez. Gerçek askeri terimlerle konuşacak olursak, aydınlar, yalnızca gerilla birlikleri kurabilirler. Geçmişte de böyle olmuştur. Ordular, yığınlardan oluşur. Aydınlık da, ister gerçek, ister mecazi anlamda olsun, bu "ordu"ların içinde olabilirler. Aynı bir aydın ordusu olmamıştır, bundan sonra da olmaz.

Hiç kuşkusuz, çok önemli tarihsel ve siyasal dönemeçlerde kimi aydınların son derece etkili, kimi zaman belirleyici bir rolleri olmuştur. Ama bunun nedeni onların bireysel güçlerinden çok, bu etkiye olanak tanıyan koşulların elverişli ve bir bütün olarak yığınların buna cevap vermeye uygun bir konumda bulunmasıdır.

"Sınıfsız toplumu, komünist toplumu inşa etmek... Başka türlü ifade etmek isterseniz, artık entellektüele gerek kalmadığı bir toplum düzeni, insanlık durumu yaratmak için mücadele etmek..."

FİKRET BAŞKAYA

1-) Bir çok kavramla ilgili yaygın bir kavram kargaşası var. Aydın kavramı bunların başında geliyor. Bizde aydın kavramı, sosyo-profesyonel bir kesimi tanımlamak için kullanılıyor. Belirli düzeyde eğitimden geçmiş olanlar aydın sayılıyor. Diplomaya sahip olmak, aydın olmanın yeterli koşulu... Bu konuya açıklık getirebilmek için, biraz gerilere gitmek gerekiyor. Batı Aydınlanması bilindiği gibi aydınlanma felsefesinin eseridir ve eski rejimden (Ancien Régime) radikal bir zihinsel-entellektüel kopuş anlamına geliyor. Özeti de şu: İnsan tarihini yapar... Başka türlü ifade etmek isterseniz, aydınlanma, insanın kaderinin doğa üstü, toplum üstü güçler tarafından belirlendiğini savunan dine dayalı, metafizik safsatalarla hesaplaşmaktır. Elbette bu insanlık tarihinde çok önemli bir kırılma veya kopuş anlamına geliyordu. Artık insanın (bir sınıf, ulus veya etnik bütünlük olarak) kendi yaşamını kendisinin belirlediği, alternatiflerin varlığı demek olan siyasetin bir içerik kazandığı, insanın kendi kaderini belirleyebildiği, tarihin öznesi olduğu bir durum... Velhasıl, iktidarın kaynağı gökten yere indiriliyordu. Aslında ortaya çıkan sadece bir potansiyeldi. İktidarın kaynağının gökten yere indirilmesi, insanların kaderinin temelli değiştiği anlamına gelmiyordu. Nitekim, siyasi iktidarı meşrulaştırılan argümanların değiş-

mesi, zorunlu ve otomatik olarak emekçi çoğunluğun kaderinin de değiştiği anlamına gelmiyordu. Modernite, az-çok kapitalizmle yaşıt olduğu için, modernitenin potansiyelinin kapitalist egemenlik koşullarında gerçekleşmesi mümkün değildi. Zira, önemli olan, bir egemenlik biçiminin kendini nasıl meşrulaştırdığı, meşrulaştırıcı referanslarının ne olduğu değil, kimin egemenliği olduğudur. Sonuç itibarıyla, söylemle gerçek durum arasında bir uyumsuzluk ortaya çıktı. Daha önce Tanrıya dayandığı söylenen gücün bu sefer kapitalist sınıf tarafından modernite ve aydınlanma adına kullanılmasının, emekçi halk çoğunluğu için bir kaybet-i harbiyesinin olması mümkün değildi. Fakat modernite yine de ezilen, sömürülen, baskı altında tutulup horlanan sınıflar bakımından önemliydi, zira onların mücadelesini meşrulaştırmıştı. İşte haklar ve özgürlükler ve 'demokratik alanın' genişlemesi, bu temel üzerinde mümkün oldu. Bu haklar zorlu mücadeleler sonucu kazanıldı. Ama burjuva egemenliği altında modernitenin vadedtiğinin gerçekleşmesi mümkün değildi.

İşte, aydın kavramı Fransızcadaki lumières'in (aydınlanma-aydınlık felsefesi) karşılığıdır. Dolayısıyla, bu dünyanın sorunları bu dünyada, bu dünyanın insanları tarafından çözülür, çözülmelidir demeye

geliyor. Sorunlara metafizik (dinci) olmayan bir yaklaşıma sahip olan diplomalılar genel bir çerçevede 'aydın sınıfına' dahildirler. Bu kesim genel bir çerçevede burjuva düzeninin hizmetindedir ve asıl misyonu da burjuva düzenini meşrulaştırmak, maddi-ideolojik olarak yeniden üretmektir. Aralarındaki çatışma, sürtüşme, muhalefet, vb. sistem içidir.

Bir de benim entellektüel dediğim kesim vardır ki, bu, doğası gereği dar bir kesimdir. Entellektüel gerçeğin safındadır, yalan cephesinin karşısındadır, bu niteliğinden ötürü ezilen, sömürülen sınıflardan yanadır, zira, gerçeğe ihtiyacı olan onlardır, sorunlara evrensel bir perspektiften bakar, hiçbir kiliseye tâbi değildir, her seferinde etik bir tavır alır, gerçeğin peşine düştüğü için ekseri egemen sistemle başı belâdadır, bilgilidir ama onun ayırt edici niteliğini sahip olduğu bilgi oluşturmaz, aslanan evrensel-etik duruşudur, hiçbir egemen (ve resmî) ideoloji kategorisine itibar etmediği gibi, onlarla mücadele eder, yalancının yalanını ortaya çıkarmaya çalışır, her türlü iktidar odağından uzak durur, olaylara eleştirel bakabilmesi için gerekli olan 'bağımsızlığı' özenle korumaya çalışır, şüphelidir (ama paranoyak değil), dünya malına, şana ve şöhrete itibar etmek bir yana onu hor görür, bu yüzden de ekseri 'marjinaldir', 'sürtüden ayrılandır'... Elbette burada resmettiğim entellektüel kendi türünün idealize edilmiş hâlidir. Ama kabaca bu niteliklerin yokluğunda entellektüelden söz etmek mümkün değildir.

Türkiye gibi, kapitalist dünya sisteminin çevresinde yer alan bağımlı ülkelerde, sosyo-profesyonel bir grup veya sınıf oluşturan aydınların bir önemli zaafı daha var. Bu kesimin bilinci Avrupa-merkezli ideolojik tezler tarafından esir alın-

muş, sömürgeleştirilmiş durumdadır. Kendi gerçekliğine kendi gözüyle bakmaktan acizdir. Emperyalist merkezlerden ithal edilen teorileri, düşünceleri, ideolojik safsataları hiçbir eleştiriye tâbi tutmadan benimser, bir tür bilgi ithalatçısı ve kullanıcısıdır. Soldaki aydınlar da bu kötü alışkanlıktan kendilerini kurtarabilmiş değillerdir. Biliyorsunuz bizdeki aydın kavramı, Arapça kökenli münevverin karşılığı olarak kullanılıyor. (Bu kavramın Arapçada ne zamandan beri var olduğunu bilmiyorum, ama aydınlanma kavramını karşılamak üzere sahneye çıktığını tahmin ediyorum...) Münevver de tenvir edilmiş, yani aydınlanmış demeye geliyor. Öyleyse, ortada bir aydınlatan var; tenvir eden, bir de aydınlanan var; tenvir edilen. O zaman kritik soru şudur: kim kimi nasıl aydınlatıyor. Zira aydın, ilişkinin pasif unsurudur... Beşbelli ki, aydınlatan ya doğrudan burjuva ideolojisidir, ya da onun muhalifi olan ama son tahlilde 'sistem içi olan' sol ideolojidir. Sömürge aydını, emperyalist-modern-ileri-çağdaş denilen dünyadan gelen her düşünceyi 'evrensel hakikât' mertebesinde görür, oysa, entellektüel o tuzağa takılmaz, her türlü düşünceye eleştirel gözle baktığı için ondaki 'olumsuzluğu' fark eder, eleştirir, karşı çıkar, çıkması gerekir, evrensel bilim yalanına itibar etmez, zira, toplum sınıflara bölünmüş olarak kaldıkça, 'sosyal düşünce' alanında her zaman ve her yerde geçerli bir evrensel sosyal bilim, evrensel hâkikât veya 'sosyal düşünce' mümkün değildir.

Türkiye'de başnaz resmi tarih ve resmi ideoloji, aydınlar arasından entellektüelin çıkmasını zorlaştırıyor. Elbette külliyyen o yolu kapatması mümkün değildir. Eğitim sistemi diplomalı cahiller yetiştirmenin hizmetinde. Öyle bir boğucu resmi ideoloji ki, gençlerin beynini dağla-

yıp, uyuşturuyor, bilincini karartıyor... Sonra da 'modern Türkiye' safsatası... Tarihinde moderniteyi yaşamamış bir ülke nasıl modern oluyor? Coca-cola içtiği için mi? Eğer bir ülke modernite devrimini yaşamamışsa, oradaki modernleşmeyi sömürgeleşme olarak okumanız gerekir. Bizde madoreleşme=sömürgeleşme kuralı geçerlidir ama söylem ve kullanılan dil farklıdır. Bu sadece Türkiye için değil, emperyalist dünya sisteminin çevresindeki tüm ülkeler için de az-çok geçerlidir. Modernite yokluğunda modernleşme ancak sömürgeleşme olabilir... Bunu da aydınlar değil, entellektüeller açığa çıkarabilir... Olup-bitenleri kendi gözünüzle görmeniz gerekir... Aksi halde size emperyalist egemenliğin ideolojik taşeronluğundan başka birşey kalmaz...

3) Türkiye'de entellektüel sayılması gereken kesim dünyanın her yerinde olduğu gibi çok dar bir kesimdir ve aydın sınıfı karşısında marjinaldir. Bu alanda önemli bir sorun da, aydınla entellektüeli ayıran bir kalın çizginin olmamasıdır. Bence sınırın muğlaklığı bir vakıadır ve (burada açamayacağım nedenlerden ötürü) öyle de kalacaktır... Elbette, entellektüellerin sayısı önemlidir ama ondan daha da önemli olan onun etkisidir. Sizin ilerki-devrimci dediğiniz odakların entellektüellere yaklaşımını sakat buluyorum. Söz konusu odaklar için bir entellektüelin muteber sayılmasının koşulu, kendi içlerinde olmasına bağlı, oysa kendi aralarında olsa entellektüel olarak kalması şüphelidir kimi zaman da imkânsızdır. Entellektüelin ne yaptığından çok hangi siyasi odaya veya gruba yakın olup-olmadığına bakıyorlar. Bu arada sol örgütlere musallat olan bir aymazlık da, bir örgüte üye olmayanın muteber sayılmaması... Entellektüel bir örgüte üye olmadan da emekçi kitlelerin örgütlenmesi-

nin koşullarının yaratılmasında, hareketin önünün açılmasında pekâlâ etkilili olabilir. Bence entellektüelin bir örgüt üyesi olup-olmamasından çok, ne yaptığına bakmak gerekir. Zaten entellektüel her koşulda senin safındadır. Koşullar öyle oluşur ki, örgüte katılır ve aktif rol alır... Tarihte bunun sayısız örnekleri de mevcuttur...

4) Bir kere şunu açıkça, ikircikli olmayan bir şekilde ortaya koymamız gerekir: Entellektüelden yoksun hiç bir toplumsal muhalefetin, devrimci hareketin, kitle eyleminin, halk hareketinin başarı şansı yoktur. Zira, hareketin önünü açan, idcali, ütopyayı oluşturup formüle eden entellektüellerdir... Entellektüel tanım gereği marjinaldir. Onu marjinallikten kurtarmanın da bir tek yolu vardır: Sınıfsız toplumu, komünist toplumu inşa etmek... Başka türlü ifade etmek istersek, artık entellektüele gerek kalmadığı bir toplum düzeni, insanlık durumu yaratmak için mücadele etmek... Bu yüzden bir entellektüeller ordusu mümkün değildir. Keşke olsa demekle de olmaz... Toplumsal hareketin yükseldiği dönemlerde 'aydınlardan' harekete katılanların sayısı doğal olarak artar ama bu katılım onların artık 'entellektüel' oldukları anlamına gelmez. Bu durum toplumsal hareketin yükseldiği 1960'lı ve 1970'li yıllarda ve düşüşe geçtiği 1980'li ve 1990'lı yıllarda yaşananlar tarafından da doğrulanmıştır... Entellektüellerin bir ordu oluşturmaları mümkün değildir, ama, entellektüel işleve artık gerek kalmadığı bir toplum düzeni olasıdır. Zira, orada herkes entellektüel olabilir, dolayısıyla entellektüel gereksiz hâle gelmiştir... Bütün mesele, entellektüele ihtiyaç duyulmayacak bir insanlık âlemi yaratmakla ilgilidir ve bu olasıdır...

5) Yukardaki tespitten sonra bu sonuya cevapsız bırakmam gerekir...

"Aydın"ların devrimciliği değil, devrimin aydınlığı"

ÖMER LEVENTOĞLU

Aklımda kaldığı kadarıyla hikaye şöyle bir şeydir: Adam elindeki radyoyu açıp dinlemek ister. Düğmeyi çevirir, fakat radyoda ses seda yoktur. Neden sonra kuş sesine benzer şeyler duyar adam. Fakat bu bir yayın gibi değil, daha ziyade canlı bir sese benzemektedir. Açık adam radyonun vidalarını, bir kanarya yavrusu... Bir de aşk mektubu vardır berisinde. Bir kanarya ile bir geyik sevişmiş ve bir yavruları olmuştur. Bu yavru, aslında Meksika yerlilerinin yıkıcı tarihleriyle hesaplaşmalarına ve sömürgecilere karşı mücadelelerine zemin oluşturmak üzere serpilip gelişecek olan partidir.

Subkomandante Marcos, belki bize çok şeyler öğretti fakat, öğretisindeki esaslı yan, kendisini takip edecek olanlara bir öğreti sunmuyor, trajik hikayeler anlatıyor olmasıydı. Takipçiler değil, hikayelerini dinleyebilecek, ekleyebilecek, yıkip yeniden kurabilecek insanların eteklerine sarıla sarıla yazıyordu. Çıplak ve üryan... Basit ve çarpıcı öyküler. Marcos bir aydın mıydı? Evet. Belki. Belki Marcos bir aydındır. Özel anlamda "Aydın" değil fakat...

1) Aydın üzerinde sağlıklı düşünmenin koşulu, reddiye ile başlamaktır. Teoriye mahal yok... Hoş alıntılara daha sempatik bakabiliriz fakat, "Benim için değerli olan tek şey; hayatın içindeki hiyerarşi, iktidar ve tahakküm ilişkilerini araştırıp ortaya çıkarmak ve ona meydan okumaktır" diyordu Chomski. Buradan başlayabiliriz. Aydın'ı reddederek, "aydın" üzerine tartışabiliriz belki. Büyük A ile başlayan, ayırık, sofistike, bohem, yabancılaşmış, steril mahallelerde iyi beslenen "düşünsel"i uğraş edinmiş, bunu kendine yaşam tarzı kılmış olanı reddederek, en yalın haliyle "aydın"ı ele alabiliriz. Çünkü büyük A'lı Aydın kavramı, kendi içinde bir yüceltmeyi taşır. Esas tehlike buradadır. Önce kavramın bu çağrışımla, a-priori (önsel) temasıyla hesaplaşmadan, bir aydınlık tartışma açılmaz. Çünkü aslında toplumsal ilerlemenin, gelişmenin, devrimci dinamikleri açma koşullarının içinde Aydın'ı ele aldığımızı düşünürken, gerçekte onu daha başlangıçta kendimize yabancılaştırmış olabiliriz.

Aydın, nev-i şahsına münhasır bir kategori olarak ele alınamaz. Toplumun ve hayatın dışında, actının ve eziyetin ötesinde, işkencenin ve karın açlığının bilincinden uzak, soğuk soğuk gibi yaşamayan, orak çekmenin ve bilgisayar

çipi üretmenin becerilerinden azade bir "Aydın"ı konuşmak için kendimizi yormak, sınıfımıza ve değerlerimize küfürdür sadece. Çünkü geleneksel Aydın budur. Onun soya, böyle bir ırmaktan gelir. Rivayet odur ki, Platon'ın ders verdiği odanın kapısına "3 K Giremez" yazılıdır (Kadınlar, köpekler ve köleler).

Felsefenin, bilimlerin ve cümle sanatların temsilcileri, geçmişten bugüne bohem insanlardı. Belki bir sınıf değil, fakat hep bir "kast" olageldiler. Bu, belki de işin doğasındandır. Ayrıcalıklı sınıfın meşgalesi olmasaydı, felsefe gelişmezdi belki de. Sofistlerden Descartes'e, Montaigne'den Halil Cibran'a... Fakat baldırcıplakların "düşünce"yi ele geçirmeleri, ne büyük bir serüvendir. Ve o yüzdendir ki, yani baldırcıplakların bu maharetidir ki, felsefeyi kendi içinde bir amaç olmaktan çıkarma temayülüne şahitlik edebiliyoruz. Edebiyatı, plastik sanatları, yaratıcı düşünmenin milyon çeşit ürününü, çağın şahitliğine zorlama cesaretini işte tam da buradan alıyoruz.

Öte yandan, yaratıcı düşüncenin marifetlerini bir dönüşüm dinamiki haline getirmeyen hiçbir eylem, "aydınlık" olamaz. Yani 11'inci tezin anlattığı gibi, felsefeler, bilimler, sanatlar, geçmişten bugüne kadar nice yaratıcı, nice üretici tasarımlar ortaya koydular. Bu yaratıcı, üretici eylemi, dönüştürücü bir macerayla var etmektedir esas olan. Onu, dönüştürücü güç ile yerli yerine oturtmak, ayakları üzerine kaldırabilmektir vazife. Değilse, estetik yaratım denen şey "kendi içinleşmiş" bir mefhum haline gelecektir, ki gelmektedir.

Bundan ötürü, "Aydın"ın bir statü haline gelmiş olması boşuna değildir. Aydın "kast"ının oksijeni "kendi içinleşmiş" amaçlar bütü-

nüdüdür. "Kendi için" felsefe, kerameti kendinden menkul sanatlar... Aydın olmak, günümüz dünyasının statü ve mülkiyet sisteminde başlıca bir merdiven basamağıdır. Bu koşullar altında, filozofik düşünce sahiplerinin, bilim insanlarının ve yaratıcı sanatçıların çağa tanıklık etme, realiteyi dar sokakların canlı tezahüründen süzüp mayalayabilme imkanları dumura uğramaktadır. Kafa emeği-kol emeği ayrışmasını yıkmaya cesareti olmayan bir "aydınlanmayı" nasıl tahayyül edebiliriz ki?.. Münferiden "düşünme eylemi"ni, tanrısal bir bahışe sarılır gibi sahiplenip koruma refleksini nasıl öldürebiliriz yoksa?

Bütün bu hengame sonucunda aydın kimliği, "taraf"larca tanımlanır hale geliyor. Bu yüzden "aydın" da çoğu kez bir taraf oluyor. Oysa gerçekte aydın taraf değildir. Yani aydınlık bir üretim, taraf oluşturan beslenemez. Taraf olunması, aydının tercih ederek konumlanacağı yerle değil, bizzat onun edip eyleme biçimiyle hayat bulan bir şeydir. Aydın, onu aydın yapan eylemin kendisi ile bir "taraf"ı husule getirir. Yani aydın, kendisi olarak zımnen, kendisini gerçekleştirirken ister istemez, bilincinin gereklerini yerine getirirken fazladan hiçbir ilişkiye girmeden, ister istemez tarafını kurmuş olmalıdır. "Gerçeğin peşine düşmek, en devrimci eylemdir", ve aydın dediğimiz tayfa, 'gerçeğin peşine düşen kimse olarak taraf'tır ve bu da zorunlu olarak devrimci bir durumu ifade eder. Mesela Sartre, mesela Beşikçi, bulunduğu konum nedeniyle değil, kendi kimliklerini gerçekleştirme, kendilerini ortaya koyma biçimleriyle bir 'taraf'tırlar.

2) Türkiye'de bir "aydınlar sorunu" vardır elbette. Fakat sorun, Türkiye'ye has değildir. Nevri dönmüş, aklını ve vicdanını kay-

betmiş dünyanın sorunudur bu. Uzmanlıktan "Aydın" üreten bir çağa girmiş bulunuyoruz. O kadar ki, hem farklı yaratım alanlarını, hem de dünyanın farklı bölgelerindeki olup bitenleri izleyip, disiplinlerarası bir bakış açısıyla ele almak bile neredeyse imkansız hale gelmiştir. Bu durumun kendisi, paradoksal olarak birbirini kesen ve çürüten iki olumsuzluğu bir arada üretmektedir: Birincisi, "Aydın" diye ayrı bir kast'a hayat verip meşnuiyet sağlamakta, ikinci olarak da yaşamın üreticileri açısından bu kast, ulaşılmaz arzuların fakat bir o kadar da ulaşılmaz hale gelmektedir. Bunların ikisi de birbirinden vahim toplumsal bir travmayı işaret etmektedir. Yaşamın üreticileri, yani devrimci güçler kendi "aydınlığını" değil, "aydınlanmasını" yaratabilmelidir, aydın dediğimiz grup üretici, dönüştürücü, dolayısıyla devrimci toplumsal yapıların bağrında kendini açığa çıkarmalıdır.

"Ekonomist" oluyor mesela adam. "Ekonomist!.." Neyden anlar ekonomist? Ekonomi "bilim"i nasıl bir aydınlık verir insana mesela? Bugünün dünyasındaki bir ekonomist, çağın hangi realitesine şahitlik edebilir? Toplumun hangi gözeneğindeki ne tür bir trajediyi çözümler olabilir? Ekonomist olduğu için aydın tayfasına kaydını yaptırıyor ve çoğu kez devrimcilerce, "Aydın" adıyla çağırılıyor. Tüccar akademilerinden aydın mı yetişir? Hıyar tarlasından zafir beklemeye benzer bu.

Çağımızın, toprağımızın aydınları, sürekli travma yaratıcı bir karaktere sahip olan enformasyon içinde debelenip durmaktadır. Çağımız, sürekli karla kaplı bir coğrafyada yaşayan insanın bütün dünyayı karla kaplı olarak algılaması gibi, neo-liberalizmin argü-

manlarından ibaret teorik çerçevelerle toplumu açıklama sırtmasına yakalanmış bir aydınlar güruhunun kuşatması altındadır.

3) "İlerici ve devrimci güçler" deyişini kullandığımızda, belli siyasal yapıları işaret ederiz.

Toplumun örgütlü yapıları...

Siyasallaşmış bilinç.

Bu, kendi içinde bir aydınlanmadır. Fakat maalesef somut gerçeklik, daha farklı işler: Belli gruplar, bir araya gelerek belli bir siyasal şema oluştururlar. Bu şemanın içinde yer alan insanlar, kendi ferini, takatini, okuyan yazan kesimlere ulaşmada yeterli bulmaz. Ve bu durumda "Aydın" denen cemahtan kendilerine yaren tutmak isterler. Bu, tarihsel olarak modern çağın garip bir ihtiyacıdır. Oysa gerçekte siyasallaşmış bilinç, kendi içinde çözümlerici, kendi dinamikleriyle yaratıcı, sanatkârâne, estetik, büyüleyici serüvenlerin adaydır. Onu var eden, yeniden üreten, geliştirici, hayatın bütün alanlarına yayılabilir. Bu bakımdan, eylemin, örgütlenmiş iradenin kendisi bir aydınlanma potansiyelidir. Kendi dünyasındaki adı "Aydın"a çıkmış "kast"ların peşine düşülmesi kadar talihsiz bir şey olamaz.

Yine de pratikte bu ihtiyaç hep ortaya çıkıyor. Bunun aşılması, devrimcilerin aydınlarla bağ kurma yollarını aramakla değil, aydınların kendilerini devrimci sürece katmalarıyla aşılabılır. Zira devrimcilerin aydınlarla bağ kurma girişimleri, beyhude bir çabadır. Çünkü gerçekte eğer devrime katılmamış ise, devrimci koşulların yaratıcıları arasında değilse, aydın da değildir. Aydınlaşma, bizzat devrimin içinde olabilir. Aydın olmanın koşulu, birikimlerini mevcut olan için yıkıcı hale getirmektir. Devrime katılma iradesiyle beraber devinen bir yaratıcılıktır ay-

dımlık. Ötesi, bilgili ve becerikli insanlardır belki. Lakin çok yetenekli edebiyatçılar, çok birikimli iktisatçılar, dahi ressam ve şairler vardır etrafımızda. Fakat bunların aydın tarifine girmeleri için olmazsa olmaz şart, yeteneklerini namus ve ahlak, devrimci irade ve toplumsal vicdanın seyr-u seferine katabiliyor olmalarıdır.

4-5) Aydın, devrimci süreç ile

dayanışan, ilişki kuran, katkı veren değil, bizzatıhi devrimci süreç içinde özne olandır; onun amelesi, silahşörü, hizmetçisi, sorumlusu ve geleceği olandır aydın. Dolayısıyla "aydın"ı tanımlayışımız, onu ele aldığımız paradigmatik çerçeve, devrimcilerin aydınlara yaklaşımını bir sorunsal olarak tarif etmemizi engellemektedir.

Mevcut devlet faşizmleri veri

iken aydın, akademideki kürsüden daha uzak ise işkence tezgahlarına, faili meçhule gitme riski sıfırda aydının, yazdığı bir makaleyi, çizdiği bir tabloyu, bir dize şiiri devrimcilere katkı olarak görüyorsa, katıldığı eğitimleri, ürettiği herhangi bir ürünü "sevdiği, yakınlık duyduğu örgüte destek" diye ele alıyorsa, varsın çekilsin kendi fil-dişi kulesine...

FORUM: Okur Yazarlardan

AYDIN KİMDİR?

Bütün insanlar aydındır, ama toplumda herkes aydın işlevini görmez.
Antonio Gramsci

Aydın Nedir? Kimdir? Nasıl bir varlıktır? Cismiyeti neyi/nereyi kapsar? sorunsalını sorgulamak; bu dergiyi okuyan, bu derginin çevresinde bulunan ve DGH altında toplanan kimseler olarak, özne olmanın bilincine varmak için önemli bir adımdır. Bir Özgür Düşün okuyucusu olarak, kitlelerin önderin kim olacağını sorgulamak, bir bakıma da kitlelerin dışında aydının misyonunu sorgulamaktan geçtiğine katılıyorum.

Fakat, "Aydınlık Sorgular" dar bir kapsamda tutuluyor. "Aydın" kimdir'den önce entelektüel ve aydın arasındaki ayrımın yapılması, bundan daha önce entel, entelektüel ve aydının ne olduğunu ayrıştırılması gerekiyor. Bu ayrıştırma yapılırken; mümkün olduğunca antagonist çelişiklere ve epistemolojik engellere takılmamalıdır. Antagonist çelişiklere takıldığı zaman, bu çelişkinin gölgesi altında kalırız. Epistemolojik engellere takıldığımızda, ayrıntıya dalıp ortak bir paydada buluşamayacağımız gibi, bütünlüğü de elden kaçırmız. Bu noktaları ele alarak sorgulamanın etimolojisinden işe başlayabiliriz.

Bir dil uzmanı değilim ama, entel, entelektüel, aydın tanımlarını yaparak tartışmaya başlayıp bir şekilde etimolojisini yapmış olabilirim. En-

tel kimdir? Entel, bilginin kısıntılarıyla beslenen, aldığı bu kısıntı niteliğindeki bilgilerden fayda sağlayan, kendine toplumda yer edinmeye çalışan, megaloman (ukala) bir kişidir. Evet, toplumdaki bu tür insanları bu şekilde tanımlayabiliriz. Bu tür insanlar üretmediği gibi bilgiye araştırmadan ulaşan kulak dolgunluğuyla öğrenen kişilerdir.

Entelektüel kimdir? Entelektüel, entele göre daha gelişkin bir kişidir. Gelişkin bir kişi olması vesilesiyle, birçok yönleri ile entelden ayrılır. Entelektüel, bilgiyi araştıran, sorgulayan, sorguladığı ve araştırdığı bilgilerden fayda görmeyen kimselerdir. Bir bu nevi kişileri bir bağlamda Troçkistlerle bir tutabiliriz. Sadece eleştiren, pratikte bulunmayan kendini göstermeyen kişiler. Bu noktada şunu da açıklamak gerekir: Halkın ideolojik önderi olmak için, kendini toplumdaki miktar soyutlayıp korumak ve meşru zemine oturmak gibi nedenlerden dolayı entelektüel, pratikte kendini gösteremeyebilir. Bu duruma bir bakıma katılabilir. Fakat, pratikte kendini soyutlayıp, entelektüelliği akademik ortama ve akademik ortamın dışında kapalı kapılar ardına, toplumdaki bağımsız, kendi entelektüel çevresi içerisinde cereyan eden bir işmiş gibi yapılması, entelektüelin aydın olmamasına neden olur.

Aydın kimdir? Aydın, araştıran, inceleyen, sorgulayan, kapalı kapılar ardına sığmayan ve durmayan, pratikte araştırdığını, incelediğini, sorguladığını uygulayan, her ne topluluğun başında bulunuyorsa o topluluğun sesi olan kişidir. Marx'ı, Lenin'i, Mao Ze-

udung'u; Marx, Lenin, Mao yapan, onların sadece ürettiği teoriler değildir. Pratikte ürettiği teorileri uygulayıp, pratikten ders alıp, tekrar üretip toplumların sorunlarını savunucusu ve sesi olmalarıdır. Fakat, bu tanımlamalardan anlaşılacağı üzere, enteli bir bağlamda kesin bir çizgiden ayırmamıza rağmen, entelektüel ve aydını kesin bir çizgiyle ayıramıyoruz. Bu iç içe geçmişlik uzlaşmaz bir çelişki yaratıyor ve sorunsal karmaşıklaştırıyor. Kendi toplumumuza baktığımız zaman bir entel kişi kendini entelektüel, bir entelektüel kişi kendini aydın yerine koyabiliyor. Bu çelişkiyi kesin çizgilerden ayırsak sorunsalın bir kısmını çözmüş oluruz.

Sorunsalın diğer bir kısmı, aydının sadece sol cenaha has bir kişi mi olduğudur. Antonio Gramsci, yaptığı "Tarihsel Blok" çözümlemesinde her toplumun, topluluğun veya sınıfın bir aydını olduğunu vurgulamıştır. Sağ cenahında aydını olabilir mi? Olaya daha geniş bakıp bu noktadan da sorgulanması gerekiyor. Cemil Meriç, aydın kimdir tartışmasını yaparken; sağa göre aydın, sola göre aydını ayırıp, sorunsalı daha geniş bir ortama taşımaya çalışmıştır. Ama tartışma sadece kitapta sınırlı kalmıştır. Yalçın Küçük, "Aydın Üzerine Tezler" adlı eserinde Türk Aydın'ının portrelerini çizmiş, hafta Türk Aydın'ının tercüme odalarında doğduğunu vurgulamıştır. Ama sorunsal sadece entelektüel çevrede cereyan etmiştir. "Aydınlık Sorgular" dosyasının olaya daha geniş bakarak sorgulanması, farklı kitleleri de tartışmanın içerisine dahil edebilir.

TARİHTE ERKAN'IN ROLÜ

ÖYKÜ

Hafta sonu... Şehrin en canlı caddesi, insanın tüylerini ürperten bir rüzgar esiyor. Şehir sanki kocaman bir cezaevi ve bu cadde cezaevinin avlusu... İnsanlar doğu-batı yönünde voltalıyorlar. Herkes birbirine bakıyor, içlerinde yaşlılar yok denecek kadar az. Bütün fabrikalar işçilerini caddeye kusmuş... Kim bilir belkide volta atanların çoğu işsizdir. Cadde kenarlarında çekirdek, ahç, mısır, oyuncak, takı, tablo satan seyyar satıcılar... Hiçbiri sattığı şeyin reklamını yapmak için bağırıyor, belki de bağırıyor. Mağazalardan gelen müzik sesleriyle araçların çıkardığı gürültüler birbirine karışarak cadde boyunca uzanan sekiz katlı apartmanların camlarından dönerek volta yapan insanların kulaklarına doluyor.

İnsanların yüzleri, gözleri, saçları... (Özle biçim arasında bir uyum var mı acaba?) Sanmıyorum .... hepsi hayata o kadar ilgisiz ki yüzleri, gözleri, saçları değil ama konuşmaları ele veriyor. Gözlerim insanların üzerinde yitiriyorum. ....

Çocukluk arkadaşlarımla karşılaşıyorum. Köyde ekmek kalmadığı için farklı tarihlerde şehre göçen ailelerin çocukları, aynı kaderi paylaştığım insanlar... Erkan, Esat, Erol... hepsi çok değişmiş.

"Merhaba!.." Elim ellerine uzanıyor el sıkışıyoruz. Erkan'ın sağ eli kazağının içinden boynuna bir bezle asılmış. Sol elini uzatıyor.

"Merhaba!"

"Erkan eline ne oldu?"

Sesini güçlükle duyuyorum. Ses tellerini harekete geçirecek soluğu kalmamış gibi halsiz... Önceden boyu kısa idi şimdi biraz daha kısalmış, kamburu çıkmış. Sanki 24 değil de 44 yaşında. Yavaş hareket ediyor, göz göze geliyoruz. Gözlerim ağzına kayıyor. Kurumuş morarmış dudaklarının arasından sigaradan sararmış biçimsiz dişleri gözüküyor. Bir ölüyle konuşmaya çalışıyorum hissi uyanıyor içimde.

"Elim" diyor. "Elimi şurdan ..."

***

İki ay önce bir düğündeyiz damat da gelin de bizim köylü... Köyde ekmek kalmadığından göçen ailelerden aynı kaderi paylaştıklarımız. Davul zurna sesleri:

"Tey tey tey"

Seslerine karışıyor. İnsanlar kızılı erkekli halay çekiyorlar.

"Malatya Malatya bulunmaz eşin...."

"Tey tey tey ..."

El ele insanlar coşkulu ve ter içinde. O an ne "bu maaşla bir ay nasıl geçineceğiz", ne açlık, ne sabah yedide iş başı, ne akşam sekizde yorgun harman öküzlerinin bıkkınlığı, halsizliği ile eve dönmek... sadece ve sadece halayın ritminde bir daha uyumamacasına uyumak. O an hiç kimse hiçbir şeyi düşünmez sanki, kim bilir belki de doğdukları gün düşünmeyi unutturmuşlardır bu insanlara.

"Hop bico hopla bico"

"Kaytanı topla bico..."

"Sssss tey tey tey..."

O an kızlar erkekleri görür, erkekler kızları, yaşlılar gençlerini görür. Zumacı, zumayı çalmıyor yiyor gibi.. öyle iştahlı.. ağzını tka basa havayla doldurmuş. Davulcu düğünde değil gibi kayıtsız ve seri bir şekilde davula vuruyor.

Halay çekenler: "Tey tey tey.... !"

İnsanlar el ele herkes kendi havasında, gelişi güzel devam ediyor halay. Kimisi üç ileri bir geri kimi iki ileri bir geri bu yüzden halay parçalara bölünmüş. Yaşlılar ve gençlerin bir kısmı köşelere çekilmiş gruplar halinde halayı izliyorlar. Kadınlar ve çocuklar ise başka bir köşede yürüyecek kadar büyümüş olan çocuklar yerinde durmuyor oradan oraya koşturuyor.

Köşedeki insanların bir kısmı kendi arasında sohbet ederken, bir kısmı ise halaya odaklanmış, daha çok kalçalara... Erkan'da kalçalara odaklanmış. Baş-

tan sona bütün kızların kalçalarını ayrıntıları ile inceledi şimdi gülüyor. O'nu tanımayanlar gülüyor mu öksürüyor mu anlayamazlar. Halaya bakıyor ve gevrek halsiz soluğu gülüşüne yetmiyor. Hem öksürük hem kahkaha bir arada, nerede ise boğulacak. Arkadaşları Erkan'ın öksürmediğini güldüğünü biliyorlar ama şaşkınlık çünkü gülünecek bir şey olmadı. Merak içindelet.

"Ne oldu lan ne gülüyon?"

"Oğlum deli misin, söyle de biz de gülek"

"Deli pezevenk ne olacak, boğulacan yavaş"

"La keşke boğulsa onun sayesinde köye giderik"

"Şu ibnenin tipine baksana hiç ölecek hal var mı?"

Erkan hala gülüyor, öksürük, kahkaha, gözyaşı ara sıra ciğerlerine çektiği sigara gülümsemenin öksürükleşmesini artırıyor. Gözleri ile halay çeken bir kıza işaret ediyor. Öksürük, kahkaha, gözyaşı...

"Ulan şu sığa ne gücük"

Erkan boğazında biriken balgamı gürültülü bir şekilde burundan aldığı nefesle midesine yollamak zorunda kaldığı için gülüşmeye ara veriyor. "Şerefsizim bu kız biriyle yatmış" diyor. Yine gülmeye başlıyor.

"Eee bunda gülünecek ne var? Hem nerden belli."

Erkan "ben anlarım" diyor. "Bak kızın kalçası deşarmancı Çakır'ın kalçası gibi değil."

****

Sekiz yıl önce bir sonbahar akşamı Erkan köyde, ailesi daha şehre göçmemiş. Güneş yavaş yavaş gökyüzünü terk ediyor. Köyün yaşlısı, genci, çocuğu köy meydanında yaşanan tartışmanın ne zaman kavgaya dönüşeceğini merakla bekliyor. İki yaşlı adam birbirlerine ana avrat, çor çocuk, kız kısrak küfür ediyorlar. Hangi küfürün kimi kızkırtacağı olayın taşlı sopalı şöyle seyirlik bir dövüşe dönüşeceği merak konusu. Köylünün "gugul" adını taktığı adam deşirmenci Çakır'ın sigortalarını attırarak küfürü sonunda keşfediyor, büyük bir hiddetle hedefine fırlattıyor.

"Sen ibnenin başta gidenisin."

Çakır sinirden tır tır titriyor, zaten kemçik olan çenesi daha öne fırlıyor, sağa sola bakıyor taş sopa ve benzeri bir savaş aleti arıyor. Ceketini çıkarıp yanındaki Dipi'ye veriyor, nefesler tutulmuş iki hasmın gözleri hem birbirinde hem de kavga anında yardımına başvurulacak sopalarda. Ceketini çıkaran Çakır şapkasını kafasına sıkıca yerleştiriyor.

"Demek ben ibneyim hemi, demek.. ben ibne-

yim" ani bir hamle ile pantolonun sıyrılıyor. Kendi etrafında dönerek eğilip arka cephesini halkın mahkememesine havale edip büyük bir gururla bağıyor: "ey cemeat şu g.tte bir ... var mı?"

Erkan aynı kahkahayı atıyor ama öksürmeden, daha berrak ve canlı... Ne zaman bir kalça görsün Çakır aklına gelir basar kahkahayı....

Düğün devam ediyor. Ayakta yapılan sohbetler bahçe duvarını oturularak sürdürülüyor. Geçmiş günler sohbetlerin ortak konusu. Gençler etrafa çapkın bakışlar fırlatmaya devam ediyorlar. Şimdi Erkanların yanında bir kişi daha var.

"Ortada gözüküyordun, okul bitti mi?"

"Bitti"

"Şimdi ne olacağını emmiş"

"Diplomalı işsiz olacak herhal."

"Olsun da öyle olsun ya sadece işsiz olsa"

"Onu bunu bilmem arkadaş, keşke heç dünyaya gelmeseydik, akşama kadar fabrikada patronlar anamızı ..., ne sendika, ne sigorta, günde 12 saat çalış babam çalış, ... böyle yaşamam!"

Erkan,

"Yav olum size ne elin fabrikasından, patronundan herkes ekmanın derdinde, Esat sen uyma bunlara olum ehlanı (ahlak) bozallar ... adamı"

***

Fabrika... Makine sesleri, işçiler karınca gibi çalışıyorlar. Saç baş karmakarışık, elleri simsiyah, bahtları gibi...

"Herkes ekmeğinin derdinde"

Hepsi çalışıyor, çalışırken dahıyorlar tatlı rüyalara... Fabrikanın sahibi olmuş Erkan. Koltuğa kurulmuş, sekreterine telefon açıyor: "Kızım bana bir çay söyle" ...Mutlu son buna denir herhalde. Rüya devam ediyor... Makinenin sesini bile duymuyor Erkan. Rüyası öyle tatlı ki bal yemiş çocuklar gibi mutlu.

"Ayda 320 milyon ben alıyorum, 320 babam 640"

"640 da iki kardaşım, 1 milyar 280"

"Yarısını ye, yarısını biriktir, on-onbeş yıl sonra bir fabrika da ben açarım."

...Erkan koltuğa kurulmuş elleri, yüzü, elbisesi pırl pırl sekreterine telefon açıyor: "Kızım bana bir çay söyle."

İşçiler karınca gibi, fabrika uğulduyor, makineler çalışıyor herkes bir tarafa koşturuyor. Hızlı çalışmak

lazım. "Vakit nakittir." Öğle yemeğine yarım saat var. Yarım saatte kaç kanepeler yapılır? "Daha hızlı daha hızlı". Hiç kimse hiç bir şey duymuyor. Tüm işçiler rüyada aynı anda iki işi yapıyorlar. Hem çalışıp hem düş kuruyorlar.

"Evlendirsem karımda çalışır 1 milyar 280 milyon artı 320 eder bir buçuk milyar."

Makine sesi rüyasının içine giriyor Erkan'ın, makine büyüyor, çark döndükçe daha çok büyüyor. Öğle yemeğine on beş dakika var. Erkan'ın yüzünde bir ıslaklık. Aşağı akan ter mi acaba?.. Başucunda bir gürültü...

***

Cadde doğu-batı yönünde, insanlar caddede şehir sanki bir ceza evi, insanlar voltada yor-

gun... Erkan da yorgun sigarasını iştahlı iştahlı çekiyor. Kurumuş, morarmış dudaklarının arasında nikotinin paslandığı dişler... Dişlerin arasından sigara dumanı ve kelimeler çıkıyor. "Elimi şuradan şuraya makine kesti."

***

"Yav duydunuz mu bizim pat Hüseyin'in oğlunun elini makine keşmiş."

"He yav sigortası da yokmuş."

"Avukat mahkemeye verirken kesin kazanırsın demiş."

"Fabrika sahibi ile anlaşacaklarmış."

"Avukatla parayı yarı yarıya bölüşeceklermiş."

"Adam beş milyardan fazla vermem demiş..."

***

Sabır çarıkları

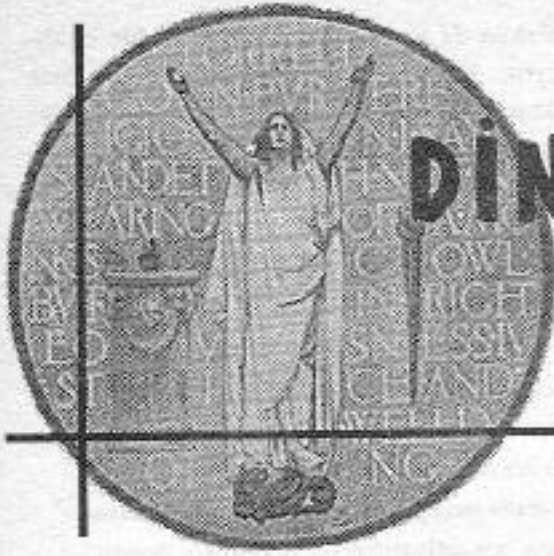
*Ayaklarımda sabır çarıkları
Üç zamanı birden koşuyorum
Bakışlarım uzak
Yorgun gülüşlerle yaşıyorum
Oturmuşum dünyanın bağına
Çekip gözlerimi kanayan yaralardan
Tarih yokuşunun
Dikenlerini temizliyorum ayaklarımdan*

*Karanlığın elleri midir insanlar
Gecenin saçlarını örüyorlar
Bir buğday tanesinin sevdasına
Güneşsiz ve rüzgarsız ölürken çocuklar
Tarlalar güneşi daldırıp kayalara
Açlık büyütüyorlar*

*Ayaklarımda sabır çarıkları
Üç zamanı birden dolaşıyorum
Bir avuç gelecek uğruna
Her zamanda kana bulaşıyorum*

*Güneşle yıkanan serçe yüreğimiz
Nasıl kırar kendi kanatlarını
Bu karanlık günler içinde
Susmayı bir türlü bilemiyoruz
Çalıp kapıları birer birer
Bir fincan aydınlık istiyoruz.*

Adnan Yücel

DİNSEL BİLİNCİN GELİŞİMİ

"Tanrının ağzından çıkan her söz, doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak bu sözleri kutsal bulan toplumun gelişmesine ve biyolojik ve ekonomik refahını arttırmaya yaramazsa o toplum eninde sonunda tanrısı ile birlikte yok olur"

Gordon Childe

GİRİŞ:

İnsanın etkinliğini ve bu etkinliğin anlamını bilmek, doğa ve insanın tarihini bilmekle; bu tarih içinde insanın üretim etkinliğini, ilişkilerini ve bunun yarattığı toplumsal (sosyal varlık) artılarını öğrenmekle mümkündür. Dini, dinsel bilinci ve bunun gelişimini ayrı bir yapı, hatta başlı başına bir kültür olarak ele almak aslında tarihi ve insan etkinliğini reddetmekle aynı anlamı taşır. Çünkü insana dair hiçbir şey kendiliğinden ve bağımsız bir şekilde var olmamıştır. Bundan hareketle insanın düşünüş biçiminin nasıl oluştuğunu, nasıl bir etkileşim içinde olduğunu, bunların hangi dinamiklerle ve etkinliklerle oluştuğunu, geliştiğini anlatmaya çalışacağız. Nitekim din bugün bile insanları, toplumları ciddi anlamda etkileyebilmekte son derece

hassas bir alandır. Bizce, dine hangi bilimsel yöntemle ve hangi perspektifle yaklaşacağımız, nasıl bir çözüm getireceğimiz; bu bilinçten hareketle insandan, doğadan, insan etkinliğinden, emeğinden ve ilişkilerinden bağımsız görmediğimiz dinsel bilinci doğru ve bilimsel bir şekilde incelemek ve açığa çıkarmak önemli ve aynı zamanda zorunluluk arz etmektedir.

DİNSEL BİLİNCİN GELİŞİMİ

Tarihsel bir varlık olan insanın ve toplumların yapısını anlamak, bunları dönemlere ayırmak ve sınıflandırmak; onların ekonomik, toplumsal, düşünsel yapılarını bilmekle mümkündür. İnsanların geçim biçimleri, geçim ilişkileri (Geçimden kastedilen üretimdir. Fakat avcı-toplayıcı topluluk öncesi insanların üretimlerinin olmayışından "geçim" kavramını kullanmak daha yerinde olur) bir toplumun yapısının özünü belirler. Dinsel bilincin gelişimini yerleşik tarım toplumundan önceki ilkel topluluk dönemine kadar götürebiliriz (Üst paleolitik dönem). Bu döneme "eşitlikçi avcı toplayıcı topluluklar" da diyebiliriz. Aslında

bu döneme üretim öncesi dönem de diyebiliriz. Çünkü bu dönemde insanların herhangi bir üretimi, artı ürünü söz konusu değildir. Avcı- toplayıcı toplumların geçim biçimleri eşitlikçi yaşam biçimi, toplum yapısı ise ilkeldir. Düşünüş biçimi ise insanın doğayla olan ilişkisini yansıtan "sihirselsel (büyüsel) düşünüş" biçimidir. Sihirselsel düşünüşü insan düşünüşünün tarihsel ve doğal bir aşaması ya da ilk aşaması olarak görebiliriz. İnsanın genellikle doğa güçlerine egemen olmadığı ilkel topluluk döneminin egemen düşünüş biçimi "sihirselsel düşünüş"tür. Sihirselsel düşünüşün ilk biçimleri Neandertal insanda görülmüştür. Üst Paleolitik döneme tarihlenen bu zamanda (M.Ö 300.000-100.000) doğayı ve kendilerini sorguladıklarını ve insanın öldükten sonra bir başka dünyada yaşadıkları düşüncesi görülmüştür. Yapılan kazılarda Neandertal insanın ölümlerini eşyalarıyla birlikte gömdüğü hatta tasavvur edilen simge ve imgelemin resimlerinin duvara çizildiği görülmüştür. (A. Şenel; İkel Topluluktan Uygur Topluma s.99-119,1985)

İnsanın doğa ile ilişkisi ve do-

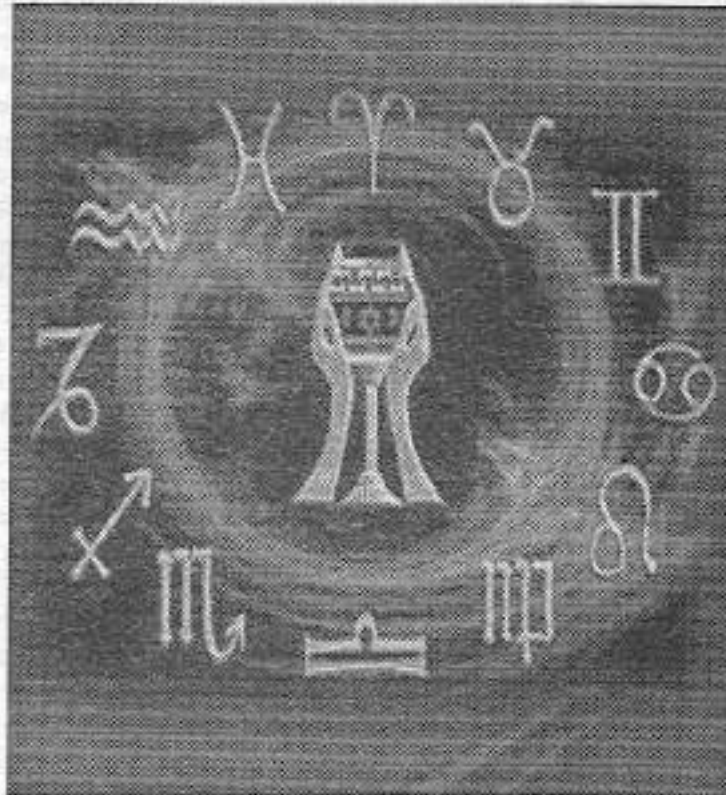
ğa karşısındaki edilgen durumu, düşüncesinin konusunun doğa olmasına yol açmıştır. Bu edilgen durum içindeki tutum, onun doğa olaylarını düşsel yollarla ve bu düşünceleri eyleme döken yöntemlerle kendi yararına çevirme yönündeki davranışları oluşturmuştur.

İnsanların olayların "düşleri" arasında kurdukları bağlantılar, gelişigüzel yer ve zaman çalışmalarına dayanan hatta kafadaki korkulara, isteklere dayanan bağlantılar olacaktır. Ancak ortak çalışmanın ve araçların (avlama-toplama) yardımıyla insan, düzensiz yaşam içinde bir düzen kumak eğilimindedir. Bunun için olayları kavramaya ve böylece müdahale etmeye başlamışlardır. Nitekim bu müdahale düzensiz, karmaşık çokluk içinde nesnelere ve olaylar ancak bilinmeyenler bilinene benzetilerek ve benzerler bir araya getirilip sınıflandırılarak yapılabilir. (A.Şenel ;age s.107)

Dolayısıyla bu sınıflandırma ilkel insanın nesnelere ve olayları (sel, yağmur, rüzgar, güneş, yıldız v.b) kavrama yolunda duyduğu bir merak güdüsü olmayıp onların yararlarına, gündelik yaşam ve pratiklerine uyacak biçimde etkilene değiştirme amacının ürünüdür. Olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkilerini kavramaya yöneliktir. İkel insanın bu düşünüş biçimi "dinsel düşünüşün" tohumları olan sihirsel düşünüşü

oluşturmuştur.

İnsanın ilk düşünsel biçimine dair Engels bunun insanın doğayla olan ilişkisinden başka bir şey olmadığını dikkat çekiyordu. İnsanların günlük yaşamına egemen olan dış güçlerin onların kafalarındaki fantastik yansımasıydı. Bu yansıma dünyevi güçlerin elinde dünya üstü güçler biçimine büründükleri bir yansımadır. Tarihin başlangıçlarında bu yansıma

uğrayan ve gelişiminin devamında çeşitli halklar arasında çok çeşitli ve çok değişik kişileştirmelere bürünen güçler ilk önce doğa güçleriydi. (Engels; Anti-Dühring s. 408)

İkel düşünce biçiminin özüne dikkat çeken Engels insanın nesnel gerçeklik yanılmasına dikkat çekiyordu. Çünkü insanların bu düşüncelerinin maddi gerçeklikle nesnel bağları vardır. Bu nedenle insanın bu düşünüşü "düşsel bir yorum" ya da "düşsel gerçek-

lik" ifade ediyordu. Ortada bir gerçek vardır ki doğanın doğru yansıtılması son derece güçtür ve uzun deneyler sürecinden sonra gerçekleştirilebilir. İkel insanlar için bu doğa güçleri yabancı, gizemli ve olağanüstü niteliklerdir. Doğal olarak insanlar günlük yaşamlarında karşılaştıkları fakat nedenlerini açıklayamadıkları, etkileyemedikleri, denetim altına alamadıkları çeşitli olayların olağanüstü bir güç tarafından yapıldığına, yönlendirildiğine inanmışlardır.

Sihirsel düşünüş nesnel olarak benzerliklere, farklılıklara ve zıtlıklara öznel olarak da insanın gereksinimlerine, duygularına, isteklerine dayanır. (Şenel; age s.112)

İnsanın sihirsel düşünüşü aslında onun doğayı anlamlandırma çabasına yönelik etkinlikti. Daha açık bir ifade ile insanın "anlam krizi" karşısındaki eylemiydi. İnsanlar krizlerle karşılaştıkça o krizi çözmek için düşsel bir yorum getiriyordu. Bu düşsel yorum ilkel insanın gündelik ve pratik bilgi ihtiyacını karşıladığı gibi anlam krizini çözmek için anlamlar yüklüyordu. Sihirsel düşünüş bilgi ve pratik üretmekle insanın yaşamını hem kolaylaştırıyor hem de ilerlemesi yönünde olumlu bir yön katıyordu. Dolayısıyla sihirsel düşünüş bilimin, bilginin, deneyin tohumlarını içinde barındırıyordu.

İkel düşünüş biçimi gündelik dünyevi sorunlara odaklanmıştı.

Sihirsel etkinlikler hedefi esas olarak ekonomik olduğu için buna dair davranış ve düşünceler gündelik yaşamın sürdürülmesi amacıyla yöneliktir. (Brian Morris; Din Üzerine Antropolojik İncelemeler s.116, 2004) Ünlü antropolog ve etnolog Branislaw Malinovski Trobriand, ilkel kabileler üzerinde yaptığı uzun inceleme ve gözlemler sonucunda sihirsel düşünüş ve etkinliklerin gündelik gereksinimlerinde ve ihtiyaçlarında nasıl bir işleve sebep olduğu görüşüne varmıştır. Malinovski'ye göre ilkeller tarım, balıkçılık ve savaşla ilgili davranışlarında, o işin hem pratik, bilimsel gerçekleri yerine getirirler hem de ellerinde olmayan nedenlerle girişimlerinin başarısızlığa uğramasına karşı sihirsel işlemlere başvururlar. Bu sihirsel işlemlere daha çok rastlantıların etkisinin yüksek olduğu ve insanların denetiminin yetersiz olduğu alanlarda göstermişlerdir. (Aktaran Şenelage, s.112). Aynı şekilde yamyamlık uygulamalarının bir temeli besin kaynaklarının kıtlığı iken diğer bir temeli de beyinleri yenilen kimselerin güçlerinin yiyenlere geçeceği biçimindeki düşünüşünün olduğunu söylemek mümkün. İkel insanların törensel gömüleri ölülerin üzerine onu canlılığa dönüştüreceği umuduyla serpilen kırmızı toprak boyası aslında benzetmecî, sihirsel düşünüşlerin görünümüdür.

Avcı-toplayıcı insanların üretime geçmesi, üretim etkinliklerinde bulunması köklü bir tarihsel gelişime sebep olacaktır. Bu değişim ekonomik, toplumsal ve düşünsel yapı değişikliğini doğuracaktır.

Uzun bir avcı-toplayıcı ilkel toplum döneminden sonra insanlar üretimle birlikte yarı yerleşik çiftçiliğe ve çobanlığa geçmişler-

dir. Bu sürecin önemli bir özelliği insanın üretime geçmesinin yanında bu üretimi "toplumsal artışa" dönüştürmesidir. İnsan-doğa ilişkisinde doğa güçlerinin etkinliği ve insanın edilgenliği karşısında aynı şekilde yabancı ve anlaşılması güç toplumsal güçlerde dikilmiştir. Böylece doğanın gizemli güçleri toplumsal nitelikler kazanır ve tarihsel güçlerin temsilci-

Geçiş toplumunun birimleri (sosyo-ekonomik örgütlenme) olan köylerin büyümesi kabile ve aşiretlerin birleşmesi; göçebe çoban toplumunun yerleşikler üzerindeki saldırı, yağma ve fetih eylemleri yeni bir sosyo-ekonomik toplumsal yapının zorlayıcısı durumundaydı. Köy yerleşimlerinin tarımı geliştirmesi, yoğun bir tarım üretimi ve artı ürün sağlamaları, nüfusun çoğalması kentleşmeye doğru yol izlemiştir. Böylece uygar topluma geçişin maddi zemini oluşmuştur.

leri durumuna gelirler.

Geçiş dönemi (avcı-toplayıcılık ile yerleşik tarım arası bitki ve hayvan uzmanlığı) ile birlikte ekonomik ve sosyal örgütlenmeler değişim göstermiştir. Klan örgütlenmeleri, klan birlikleri, köyler oluşmaya başlamış; bitki toplayıcılığı, bitki yetiştiriciliği olan çiftçilik ve hayvanların evcilleştirilmesi, beslenmesi olan çobanlık gelişmiştir. Çiftçi toplulukların

bitkiyle uğraşması insanların ilgilerini bitkilerin dünyasına çekmiştir. İnsanlar yaşamlarını hayvanlarla benzetmeye çalışırken çiftçilerle birlikte benzetmeye çalışmışlardır. Bu etkinlik insanların öldükten sonra toprağın altında tohum gibi yeşerip büyüdüğü düşünüşünü geliştirmiştir.

Aynı zamanda bu düşünüş toprak kutsallığını oluşturduğu gibi "atalar kültü" inancını da doğurmuştur. Çiftçi toplumlarda bitki yetiştirimi ile uğraşanların kadın oluşu; bu üretkenliğinden dolayı Neolitik (geçiş dönemi) insanda, kadının doğurganlığı ve üretkenliği ile toprağın doğurganlığı ve üretkenliği benzetmesini yaratmış "Toprak Ana Kültünü" doğurmuştur. Geçiş döneminin çobanlarında ise kan bağına dayanan sosyo-ekonomik bir örgütlenme tarzı mevcuttu, tabii bu çiftçi toplumlardan farklılık arz ediyordu. Çoban toplumların düşünsel yapısının ortak noktasını bitki ve topraktan ziyade hayvanlar oluşturmuştur. Bu da "hayvan totemciliğini" kandaşlığa dayalı "Atalara tapınma kültü" inaçlarını geliştirmiştir.

İnsanların yerleşik yaşama ve basit tarımsal üretime geçmesiyle insanların geçim ve yaşam biçimlerinde değişiklikler olmuş gerek bitki üretimi gerek hayvan üretimi insanları doğanın mutlak bağımlılığından kurtarmıştır. İnsan düşüncesinin odağı yalnızca doğa değil aynı zamanda insan da, yani toplumsal güçler de olmuştur. İnsan üretici ekonomiye girerek toplumsal artıyı (sosyalleşmeyi) oluşturmuş, düşüncelerini sistemleştirerek doğayı ve toplumsal alanı biçimlendirmeye başlamıştır. "Toprağa atılan bir tohumun yüz-iki yüz taneli başak demeti vermesi olgusu, insanlarda, sürünün bereketli olması için kurban edilen bir hayvanın doğarak yüz-iki yüz

yavrunun nedeni olacaktı" (Şenel; age s.219)

Sihirsel düşünüş yerini yavaş yavaş dinsel düşünüşe terk ediyordu. Çünkü sihirsel düşünüşün başını çeken bilyücü, şaman, şef vb. düşünüşü sistemleştirme çabasına girmiştir. Bu aynı zamanda ekonomik ve sosyal örgütlenmeyi de gerektiriyordu. Sihirsel düşünüşün sistemli ve bütün (ideoloji) halinin en somut örneğini tarihsel anlamları olan mitler (mitoslar) göstermiştir. Nitekim bu döneme ait mitos yaratımlarının yoğunluğunu tarihsel belgelerde görmek mümkündür.

Mitoslar hakkında bilgi vermek sürecinin bütünlüğünü kavrama da önemli avantajlar sağlayacaktır.

Mitos : Bir toplumun, bir kültürün yarattığı, tasarladığı, içselleştirdiği, söylenceler, düşüncelerdir. (M. Eliada, Mitlerin Özellikleri, S. 9,35) Mitler aslında insanın beklentisidir, onlarda herşey mümkündür.

Mitoslarda, mitleştirilen nesnede olmayan özellikler belli bir amaca uygun olarak nesneye yüklenir. Kimi zaman bir doğa olayının sebebi, insansı özellikler doğüstü güçlere kimi zaman da tanrıya yüklenir.

Trobriant adası yerlilerin sihirsel düşünüş ve pratiklerini inceleyen Malinowski miti şöyle tanımlamaktadır: Toplumsal gelişmelere ve isteklere dayalı, dahası pratik gereksinimlere yardım eden, dinsel gereksinimleri ve ahlaksal özlere derinden doyurmaya yönelik eski bir gerçekliğin yeniden anlatılması (Eliade, age S.9-38)

Mitler doğüstü varlıkların başarıları sayesinde ister gerçeklik isterse yalnızca bir parçası olsun bir gerçekliğin nasıl yaşama geçtiğini dile getiren yaratılmış öyküleridir. Mitler dünyanın, hayvan-

ların, bitkilerin ve insanın kökenini yanında aynı zamanda insanın bugün içinde bulunduğu duruma gelmesine kadar olup biten bütün önemli olayları da anlatır. (age) İnsanın ölümlü oluşu, yaratılmış oluşu, cinsiyetli oluşu, topluluk halinde örgütlü yaşaması için gerekli eylemler, gerekli kuralların oluşumu anlatılır. Kısacası mitler ilkel toplumun gündelik pratik bilginin düzenlenmesidir.

Geçiş toplumunun birimleri (sosyo-ekonomik örgütlenme) olan köylerin büyümesi kabile ve aşiretlerin birleşmesi; göçebe çoban toplumunun yerleşikler üzerindeki saldırı, yağma ve fetih eylemleri yeni bir sosyo-ekonomik toplumsal yapının zorlayıcısı durumundaydı. Köy yerleşimlerinin tarımı geliştirmesi, yoğun bir tarım üretimi ve artı ürün sağlamaları, nüfusun çoğalması kentleşmeye doğru yol izlemiştir. Böylece uygar topluma geçişin maddi zemini oluşmuştur. Artı üretimin toplumsal artıya dönüşmesi özel mülkiyeti yerleştirmiş, kentleşmeye, devlete, sınıflaşmaya doğru hızlanmıştır. Sosyo-ekonomik alandaki bu köklü değişimler düşünsel yapıda da köklü değişimler göstermiştir. Sihirsel düşünüşü ve davranışları toplumu yansıtan bir şekilde icra eden büyücü, şef, şaman, din adamı, rahip konumuna gelmiştir. Üretime katılmayan bu sınıf sulama, tarım üretimi artı ürünün saklanması, hesaplanması gibi işleri yapmaya başlamış, bu örgütlenmeyi düzenleyen konuma gelmiştir. Bu da ekonomik toplumsal kültürel işleri örgütleyen bir sınıfı ifade ediyordu. Kentlerin din adamları (rahip-kral) tarafından yönetilmesi demektir.

Tarım-sulama alanlarının korunması, göçebe yağmacı kabilelerin ürünlerini ve depolarının yağmalanmasını engelleyen aske-

ri bir güç örgütlenmesi (yeni bir sınıf) oluşmuştu. Ne var ki rahip (kral) erki yanında askeri siyasi erk daha güçlü konumdaydı. Hem kentlerin üst yönetiminde hem de askeri siyasi gücün üstünde kralar bulunuyordu. Dolayısıyla rahipler kralın ve devletin ideolojik aygıtının bir parçasını oluşturan konuma geçmiştir. Kral hem Tanrının vekili hem de devletin eski (Tanrı-kral) durumundaydı.

Yoğun yerleşik tarımsal üretim düşünüş biçimi "dinsel" bir niteliğe bürünmüştür. Bu dinsel düşünüş aynı zamanda ideoloji oluşturmuştur. Doğal olarak bu ideolojinin başını çeken din adamları "düşünüşü" sistemleştirme çabasına girmişlerdir. Doğada etkin insan öge olduğu için her türlü tanrıya insan biçimi verme eğilimi toplumsal örgütlenişe koşut olarak tanrıları örgütlenme görülmüştür.

Her ne kadar insan, tarımsal üretimle birlikte doğaya müdahale etmeye başlamışsa da ekinlerin verimsiz olması, ekinlerin sararması, ölmesi, fırtına, sel, rüzgar, kuraklık gibi nedenlere müdahale edememektedir. İnsanın düşüncesinde yer, gök, güneş, yıldız vb. güçler odaklanmıştır. Bu odaklanma insanların bu güçleri yarı tanrı-yarı insan olarak düşünmelerini sağlamıştır. Bu gelişme insanlarda yalvarma, yakınma, tapınma, tören kutlama kavramlarını geliştirmiştir. (A. Şenel; age)

Ekonomik-toplumsal örgütlenme içinde var olan "kral" yönetici ile tanrıların konumu her zaman paralellik göstermiştir. Başlangıçta tanrılar tıpkı krallar gibi dünyaya ve topluma düzen verirken toplumsal farklılaşmanın artmasıyla bireyin toplumdaki yerini açıklama gereksinimi doğmuştur. Tanrılar toplumu yaratan mutlak varlıklar noktasına yükselmişlerdir. Düşünsel toplumdaki bu gelişim as-

linda düşünüşün "ideolojik" bir yapı kazanmasını göstermektedir. Tanrılar ve insanlar konumun değişimini M.Ö.2 bin yılından ve Babil tapınaklarından gelen geçmiş Sümerlere dayanan Enuma Eliş yaratılış mitosu somut bir şekilde göstermektedir. Bu mitosa göre "Tanrılar, insanları her türlü maddi gereksinimlerini zahmete girmeksizin giderebilmeleri yolunda kendilerine yardım etmeleri için "hizmetçileri"olarak yaratmıştır".(Şenel;age S.251) İnsanın tanrı benzeri durumdan "kulluğa"düşmesi Gılgamış destanında eski Ahit'te ve Kuran-ı Kerim'de de görülmektedir. Üretimle etkin bir rol alan insan buna karşın farklılaşmış, sınıflaşmış toplumda yazgısının elinden çıktığı ve kendi dışındaki güçlere boyun eğdiği gerçekliği söz konusudur.

"Tarımın örgütlenmesi karmaşıklaştıkça ondan doğan toplumsal ilişkiler daha da ayrıntılanır ve daha dik bir piramit oluşturur. Rahipler, savaşçılar, katipler, yerel derebeyleri ve şefler gibi hepsi de görüntüde piramidin tepesinde bulunan tanrı-krala bağlı bütünüyle yeni sınıflar doğabilir. Bu bütünü dengeleyici ögesi bireyin kendi sınırlı arzuları ve güçlerinin dışsal kahramanca gerçekleştirilmesi, kutsal ve bağımsız bir şey gibi gördüğü bütün o simgeleşmiş toplumsal güçlerin tanrı-krala yansıtılması anlamına gelen ve üzerinde ifadesini bulan yönetici hakkıdır."(C.Caudwell Ölen Bir Kültür Üzerine İncelemeler s.172) Böylece insanların ekonomilerinin koruyucu tanrısı, tanrı-kral ile özdeşleştirilir ve iş bölümü birliği içindeki insanlar topluluğu olan krallık, şehir veya kabilenin gücünü temsil eden bir duruma gelir.

Karmaşık toplumsal ilişkiler ve sınıflı toplum içinde "yöneten-yönetilen" ilişkileri rahiplerin, din

adamlarının sistemleştirmiş düşüncelerinde dile getirilmiştir. Örneğin insan-tanrı ilişkileri arasındaki ahlaki davranışlar, insanların yalvarması, yakarması, sadakatin ödüllendirilmesi, baş kaldırmanın cezalandırılması, yöneten yönetilen ilişkisine benzetilmiştir. Bu ilişkide yönetici tanrının vekili (tanrı-kral), vekilin verdiği buyruklar tanrının buyruklarıdır. Yöneticinin buyruklarına karşı gel-

Tarım üretimi ve bu üretimin yoğunluğu, toplumsal mülkiyeti eşitsiz ve özel bir konuma getirmiştir. Toplumsal (kollektif) mülkiyet olan tarım araçlarının erkeğin eline geçmesi kadın-erkek eşitsizliğinin belki de dönüm noktası olmuştur. Özel mülk kavramı gelişmiş ve bu mülk erkeğin egemenliğine geçmiştir. Erkeklerin ,bu mülkiyeti kendi çocuklarına geçirmek istemeleri tek eşliliği doğurmuştur...

mek tanrıya karşı gelmek demektir. Bu ilişki sistematik bir çerçeve olup "siyasal ideolojik bir modeldir"de. Böylece düşünceler, nesnel koşulların yansımaları ya da görünümü olarak oluşmaz, sistemin bütününe uyacak bir biçimde algılanmış ve seçilmiştir.

Kentlerin doğuşu, güçlü merkezi krallıkların kurulması daha önce kent, kabile çok tanrıcılığın

da değişimler yaratmıştır. Toplumsal üretim örgütlenmesinin karmaşıklaşması sosyo-ekonomik-politik gelişme, bu gelişmeye bağlı olarak çok tanrıcılığı tek tanrıcılığa doğru geliştirmiştir. Örneğin, Babil kentinin gelişerek diğer şehirleri içine alan merkezi bir devletin kurulmasıyla şehrin koruyucu tanrısı "Marduk" baştanrı konumuna gelmiştir. Marduk önceki tanrılara yetkilerini veren nitelikleri üzerinde toplamıştır. Babil kralı Hammurabi Marduk'un önce tanrı konumuna getirmiş ve ünlü yasalarını da kendisine, Marduk'un yasa koyucu niteliğini simgeleyen tanrı Şamaş'ın yazdığını söylemiştir. Buna benzer şekilde M.Ö. 1400'lerde Mısır'da Firavun Amanofis baş tanrı Aton'u tek tanrı olarak tanımıştır. Ortadoğu'da göçebe yaşam süren İbrani kabileleri toprak elde etme isteği ile birleşerek kabileler konfederasyonunu oluşturmuştur. Musa ve onun önderliğindeki birleşen on iki İsrailoğlu kabilesinin istekleri Kitab-ı Mukaddes'e yansımıştır. Kabile tanrılığı, konfederasyon tek tanrısıyla birleştirilmiştir ve bunun temsilciliğini "Yehova" üstlenmiştir. Hatta tanrı Yehova İsrailoğulları ile sözleşme imzalamıştır. Yehova'nın isteği sözleşmeye uymak ve vaadi ise "Yahudi ülkesidir". Bu anlaşmayla Yehova tek ve güçlü tanrı konumuna yükselmiş sistematik programı mutlaklaştırılmıştır. Dikkat edilirse; Yahudi inancı ve Kitab-ı Mukaddes "yerleşme", "uygarlaşma" ideolojisi çerçevesinde örülmüştür.

Avcı-toplayıcı eşitlikçi ilkel toplumlar yerleşik tarımsal üretime "Uygar Toplum" eşitsiz ve sınıflı topluma geçiş sürecinde ekonomik, toplumsal-kültürel anlamda nitel köklü değişimler olmuştur. Tarihsel dinamiklerin yarat-

miş olduğu bu değişimler buna koştur biçimde cinsiyet (kadın-erkek) konumu sorununu, daha doğrusu eşitsizliğini beraberinde getirmiştir. Hem de binlerce yıl kendisini toplum içinde yerleştirecek ve meşrulaştıracak bir sorun. En belirgin konumu ise tek tanrılı dinlerde netleşmiştir.

Kadın-erkek arasındaki cinsiyet konumu, avcı-toplayıcı ilkel toplumda farklı görünse de aslında bu fark bir eşitsizlik arz etmiyordu. Avcı erkekler ile toplayıcı kadınlar arasındaki farklı iş ya da konumu "doğal iş bölümü" olarak görebiliriz. Fakat avcı ve toplayıcılıkta uzmanlaşmaya (bitki ve hayvanların evcilleştirilmesi) doğru gidilmesi kadın-erkek konumunu değiştirmeye doğru yol almıştır. Yerleşik yaşama (geçiş dönemi) geçişle birlikte doğal iş bölümü ve kadın-erkek konumu "toplumsal" bir nitelik kazanmaya başlamıştır. Böylece kadın-erkek doğal olandan toplumsal olana geçmiş ve cinsiyet toplumsal bir nitelik almıştır.

Geçiş süreci döneminde (çift-

çilik ve göçebe çobanlık dönemi) bitki toplayıcıların kadın olmasıyla uzmanlaşmaları kadınlara doğurgan, üretken bir yüceltme misyonu yüklemiştir. Genellikle kadın toprakla özdeşleştirilmiş, "toprak ana", "ana tanrıça" gibi kült ve inanışları doğurmuştur. Geçiş dönemindeki basit tarımsal etkinlikler kadın-erkek birlikteliği ile yapılmış hatta kadın tarımın ve teknik aletlerin geliştirilmesinde oldukça önemli bir rol oynamıştır.

Geçiş döneminde kadının üretim içindeki konumundan dolayı uzun bir dönem ona "Toprak Ana" prestijini kazandırmıştır. Artık doğayı ve toplumu düzelteren onlara müdahale eden kadın tanrıları var olmaya başlamıştır. Tarihsel kamılarda, ortaya çıkan tanrıça heykellerinde ve mitoslarda bunu görmek mümkündür. Kadın artık erkek tanrılarla birlikte anılabiliyor, onlarla evlenebiliyor ve birlikte doğaya ve topluma müdahale edebiliyordu.

Tarım üretimi ve bu üretimin

yoğunluğu, toplumsal mülkiyeti eşitsiz ve özel bir konuma getirmiştir. Toplumsal (kollektif) mülkiyet olan tarım araçlarının erkeğin eline geçmesi kadın-erkek eşitsizliğinin belki de dönüm noktası olmuştur. Özel mülk kavramı gelişmiş ve bu mülk erkeğin egemenliğine geçmiştir. Erkeklerin bu mülkiyeti kendi çocuklarına geçirmek istemeleri tek eşliliği doğurmuştur; çünkü böylelikle kendi soylarının mülk edinmesini güvence altına alabileceklerdi. Böylece "Ataerkil" bir sistem sunulmuş oldu. Özellikle artı üretim, üretimin toplumsal artıya dönüşmesi (toplumsal güçler), toplumsal karmaşıklık ve sınıfların doğması, devletin doğması, düşünsel alanın idolojileştirilmesi Ataerkil sistemi toplum içine iyice yerleştirmiştir. Dinsel düşünüşte de kadının konumu, buna uygun bir hal almıştır. Kadın tanrılar görülmemeye mutlak hakim olarak erkek tanrılar görülmeye başlanmıştır. Asur tabletlerinden kalan şiirsel anlatım bu süreci iyi bir şekilde anlatıyor:

*Tapınak rahibesıyla evlenme,
Bütün bir orduya karışık eder o.
Kendini tanrıya adanmış bir İştari-
ritu ile,*

*Ya da kendini cömertçe sunan
bir Kulmasitu ile evlenme.*

*Sen sıkıntıdayken o sana destek
olmaz.*

*Kavgada senin tarafını tutmaz
dalga geçer senle.*

*Ondan erkeğe saygı ya da boyun
eğme bekleme.*

*Sürüp at onu dışarı, evine ege-
men olsa bile.*

Çünkü onun gözü dışarıdadır.

Tek tanrılı dinlerde ve kitaplarında kadının yaşamı yaratma sürecinden tümüyle dışlanmış Ataerkil düzenin içine iyice yerleştirilmişti. □

Güneşi İçenlere*

Taptaze bir sabahın aydınlığında başlıyor her şey. Başını kaldırıp bakıyorsun: Göğün mavisini renk renk bulutlarla gamalamış birileri. Böyle düşünüyorsun çocuk gövdenle ve korkuyorsun: "Ya olmasaydı o birileri ya akıp giteydi bu sonsuz mavilik." Böyle düşünüyorsun çocuk gövdenle. Başını yalayıp yosunlu bir taşta, o birilerini düşünüyorsun çocuk gövdenle.

Büyüyorsun ve düşlerin de büyüyor seninle. "Düşlerinin büyüklüğüne özgürleşen herkes" düşüveriyor altına. Herkeste anlam buluyor, birileri gibi özgürlüğün en büyüğüne sevdalanıyorsun ama gövden hala çocuk... "Güneşi içmelisin!" diyor birileri...

Neredeyiz bilmeyorum, gök yine mavi. Bir al aemice dokunuyor yillardır dokunulmamış bağlamanın tellerine. Telaşlı bir ezgiyle düşünmeye başlıyorsun kaldığın yerden, yine çocuk gövdenle... Ve sonra çok uzaktan bir ses çok tanıdık bir şiire başlıyor: "Güneşi İçenlerin Türküsü" ne...

"Bu bir türkü

toprak çanaklarda güneşi içenlerin türküsü"

Dalıp gidiyorsun. "Güneşi içmelisin" diyor birileri...

"Bu bir örgü: -alev bir çay örgüsü kıvranıyor;

kaplı kızıl bir meşale gibi yanıyor semer alınlarında

bakır ayakları çıplak kahramanların!"

Dalıp gidiyorsun "bakır ayakları çıplak kahramanların" düşüne, dalıp gidiyorsun gorulmak bilmeyen yollarda. Güneşle gan gans yol alıyor yüreğin.

"Ben de gördüm o kahramanları,

ben de sardım o örgüyü,

ben de onlarla güneşe giden köprüden geçtim!

ben de içtim toprak çanaklarda güneşi

ben de öğladim o türküyü"

İçiliyorum... Sıcacık bir alevin içinden süzülüp geliyor sesin, göğze uzanıyor rengini bilmediğimi bir bulut; uzanıyor ve zapt ediyor güneşi...

Kar yağıyor, zamansız fırlıdanıyor kulağıma bir çığlık. Seni begazda getirip getirip buluyorum... Rengini bilmediğim buluta, adını fırlıdayarak başlıyorum söyle:

"Ölümü seçmedin bilirim

yoksa kararmaz mıydı dağılatıma inen bahar

gözlerimiz kapkara bir soğuklukta kapanmaz mıydı yağama

ogca bir tufanı geçildir dağların karına çaldığın
kardelen baharında, kardelen inadında bir geçil
Ölümü seçmedin bilirim

Ölüm soğuktur

ogca bir tufanı geçildir yaşamın kıyısına guvarladığın
candan alıp yaşamı çaldığımız bir tufanı geçil

Dalıp gilmekteyim geçili çoğaltmaya

geçil diyorum hani gözlerine en az dağlar kadar yakısan

güreğinde kar beğazi bir sancı

dalıp gilmekteyim geçili doğarmaya

Ölümü seçmedin bilirim

Ölüm soğuktur

ogca sıcaek bir geçildir gördüğüm

sevdamıza uzanan, bütün çirkinlikleri bir çırpıda eriten

gülüğüne sızan sıcaek bir geçil..."

Kar yağıyor...

"İşte:

bu güneşten düşen ateşle

miljonlara kırmızı gürekle yanıyor!"

ÜŞÜMÜYORUZ..!

"Nefesimiz sıcaek

kan kadar sıcaek

delikanlıların rügarlarında ganan o esn kadar sıcaek!

merdivenlerimizin çengelini yıldızlara asarak,

özelliklerimizin başlarına basarak yükseliyoruz güneşe doğru!"

Ben yanıyorum!

Sen yanıyorsun!

Biz yanıyoruz!

Taptaze bir sabahın aydınlığında sürüyor her şey... Karanlıklar "ben"in, "sen"in, "biz"in alevinde
can çekiyor...

Kar yağıyor ama gürekle kol kola:

ÜŞÜMÜYORUZ!

SOSYOLOJİK DÜŞÜN

TÜRKİYE GERÇEKLİĞİ VE AB

AB süreci Türkiye'de çokça tartışılıyor vedaha da tartışılacak gibi görünüyor. AB ile Türkiye arasındaki ilişkiler ve Türkiye'nin AB macerası bir bakıma süregelen arkaik düşünce ve yaklaşımları da su üzerine çıkarılmıştır/çıkarmaktadır. Bu açıdan AB ile ilişkiler aslında Türkiye'de siyasal düşüncelerin sınanması için de bir aynadır. Sorun sadece AB'ye bakışın değil, modernleşme, batılılaşma, demokratikleşme gibi yaklaşık iki yüz yıldır devam eden tartışmaların hangi düşünce

mantalitesi ekseninde yürütüldüğünün de sorunudur. Siyasal açıdan sol veya sağ akımlar içinde AB ve batılılaşma olarak genel-leştirilebileceğimiz sürece olumlu ya da olumsuz bakanlar, temelde bu ülkenin bir çıkmazda yol aramasından ileri geldiğini sürekli gözardı ediyorlar. Bu çıkmaz, genel olarak toplumsal yapı olarak ele alabileceğimiz sosyo-ekonomik, kültürel ve bireysel ölçekteki kalıpların belli bir üretim sistemi etrafında yarattıkları üretim ilişkisi-yaşam tarzı şeklindeki bü-tünsel sistemin içsel özelliği ve bu

özellikle bakıştaki çarpıklıktan ileri gelmektedir.

Bugünü yorumlayabilmek açısından tarihsel-ideolojik yanlarını da gözardı etmeden AB ile ilişkilerde bazı belirlemelerde bulunulabilir. Ancak bu belirlemeler daha çok toplumsal yapıyla sınırlı argümanlar olacaktır.

Türkiye, AB ülkeleri gibi kapitalist üretim ilişkilerinin hakim olduğu bir ülke değil, belli oranlarda kapitalizme eklenmiş, ancak bunu komprador burjuvazi üzerinden sürdüren; yarı-feodal üretim ve yaşam tarzı ile yarı-sö-

mürgeliğini sürdüren bir üretim sistemine sahiptir. Ancak buradaki feodalite ne Avrupa'daki anlamdadır, ne de salt köylülüğün nüfus değişimine göre belirlenen demografik ölçekteki dar anlamdadır. Ki kastettiğimiz feodalizm değil, yarı-feodalizmdir. Yani ne feodal ne de kapitalist. Doğal olarak bu arada kalımsızlık ancak emperyalizme bağımlı yaşayabilirse ayakta durabilir. Bunu sağlayan da yarı-sömürge oluşudur.

Türkiye'nin toplumsal yapısına ilişkin geniş irdelemeleri daha geniş bir şekilde ileriki zamanlarda sunacağız, ancak konuyu açığa kavuşturmak açısından birkaç noktaya değinelim. Öncelikle toplumsal yapıya hangi yöntem dahilinde baktığımızı netleştirelim. Bu bakış Marksist sosyolojidir. Marksist sosyolojinin kullandığı yöntem daha önce değindiğimiz için sadece bu yöntem doğrultusunda açıklamalarda bulunmaya çalışacağız.

Toplumsal yapıya dair açıklamalarda bulunacaksak, öncelikle bu kavramın ne anlama geldiğini ve neleri içerdiğine bakmak gerekir. Toplumsal yapı, toplumun iktisadi, siyasal, sosyo-kültürel anlamda toplumsal ve birey-kişilik boyutlarından meydana gelir. Ancak bu boyutların her biri birbirleriyle ilişkili olduğundan tek bir boyut üzerinden yapılacak betimleme sadece o boyuttaki değişimi vereceğinden dar kalacaktır. Dolayısıyla birinci bakış "bütünsel" bakmaktır. İkicisi ise, toplumsal yapının uzun bir zaman diliminin ürünü olmasından dolayı "tarihsel" bakabilmektir. Bu iki bakışın eş zamanlılığına paralel olarak neyin, neden ve nasıl sorularından hareketle nedensel, ilişkisel ve betimsel açıklamalar yapılabilir.

Türkiye'nin AB ile ilişkilerinin

de sıkça dile getirilen modernlik, gelişmişlik, demokrasi ve batılılaşma gibi kavramlar bu çözümlemeye tabi tutulduğunda ne kadar büyük bir toplumsal yabancılaşmayla yanlış kullanıldıkları açığa çıkacaktır. Zira bu kavramlar egemen ideoloji tarafından hep birbirinin yerlerine kullanımla gelmiştir. Çünkü bu inanışa göre batı, modernlerdir, batı gelişmiştir ve batı demokratiktir. Veya bir ülke gelişmişse demokratiktir, modernse zaten gelişmiştir gibi bir çok yanlışlamayı da beraberinde getirmektedir.

Bir ülkenin gelişmiş olması ne demektir? Kuşkusuz gelişme; kalkınma, ilerleme, sanayileşme, büyüme gibi kavramları aşan bir kavramdır. Bu kavramları içermesinin yanında gelişmişlik, insanın özgürleşmesini de kapsar. Ancak buradaki özgürlük, göreceli her zaman bağımlı olmandır. Gelişmenin en belirgin ölçütleri ise, ekonomik göstergeleriyle refahlık, demografik, teknolojik ve sosyo-kültürel göstergelerdir. Bu ölçütler birbirine bağlıdır ve bir bütün olarak gelişmenin yapı taşlarıdır. Her biri ayrıntılandırılabilir, ancak Türkiye için bunların eşit ölçüde gelişmediği kuşkusuzdur. En önemli gösterge toplumsal bölünüşteki farklılıktır. Türkiye'nin bu eşitsizliği taşıdığı kuşkusuzdur. Tarımdan sanayi dallarına; üretilen tüketim malları, ara mallar, yatırım mallarından hizmet alanlarına ve gelir bölünüşüne kadar Türkiye'nin gelişmiş bir üretim sürecine sahip olduğu kuşkuludur. Doğal olarak kapitalist de değildir. Ancak kapitalizmle içli dışlıdır ve ona bağımlıdır.

Gelişme yazınında bir ülkenin gelişme/gelişememe nedenlerini açıklamaya çalışan iki temel yaklaşım vardır. Bunlardan birincisi

liberallerin savunduğu ve "modernleşme okulu" olarak bilinen kesimdir. Bu okulun sosyolojik ayakları Weber, Durkheim, Parsons ve Comte'a kadar uzanır. Hatırlanacağı gibi toplumsal değişimle ilgili yazımızda belirttiğimiz gibi bu düşünürler toplumları geleneksel ve modern olarak ikiye ayırmışlardı ve çatışma yerine işlevsel-uzlaşmacı bir yaklaşım benimsemişlerdi. Özellikle iktisadi tarafla bu okula katkıda bulunan Keynes, Singer, Bocke, A. Lewis ve Mynit gibi kuramcılar biçimsel olarak farklı olsa da özünde tek bir modernleşme yaklaşımını savunurlar. Bu tek modernleşme batıda gelişendir ve diğer toplumlar da er ya da geç bu modernleşmeyi yaşayacaklardır gibi tek yönlü bir evrimci anlayışın peşindedirler. Buna göre, modernleşme hazır olarak var olduğu için yol gösterici-rehber de batı olacaktır. IMF'sinden Dünya Bankası'na kadar bütün örgütler gelişmemiş-geleneksel toplumlara bu modernlik sürecini yaşatmak için vardır. Bu örgütler aracılığıyla gelişmemiş ya da az gelişmiş olarak adlandırılan ülkelere gelişme programları uygulanır. Az gelişmiş ülkelerin gelişmemesinin sebebi de bu programların tam uygulanmaması olarak gösterilir.

Gelişme yazınında ikinci yaklaşım ise Marksist açıdan bakan, ancak kendi içinde farklı bakışları da taşıyan bağımlılık okuludur. Latin Amerikalı iktisatçı Frank'ın "az gelişmişliğin gelişmesi" ifadesi olarak özetlenebilecek bu okulun yaklaşımına göre az gelişmiş olarak adlandırılan toplumların gelişmemesinin sebebi kendileri değil, bağımlı oldukları kapitalist ülkelerdir. Bu yaklaşım içerisinde homojenlik olmamasına karşın genel olarak ülke içi sınıf-

sal farklılığı görememesi açısından eleştiri almıştır. Ancak ilerleyen zamanlarda dünya çapındaki baş çelişkinin, burjuvazi ile proletarya arasındaki çelişkinin, daha üst boyuttaki emperyalizmle geniş halk güçleri arasında görülmesi bugünü doğrulayan yaklaşımdır. Ancak her bir ülkenin bağımlılık ilişkisi farklıdır ve kendi toplumsal yapısı oranındadır.

Bu iki yaklaşımın belirlemelelerinden hareketle bile Türkiye'nin bugünü okumaya çalıştığımızda emperyalist ülkelere bağımlı, ancak içerde arkaik bir resmi modernleşme ideolojisiyle hareket eden bir yapı ile karşılaşırız. Türkiye'de dünden bugüne modernleşme olarak yutturulanın aslında "kapitalistleşme" isteği olduğu (ki modernlik birebir kapitalizmle eş anlamlı değildir, ama Türkiye'deki modernlik algısı batıyı taklit olduğu için bizdeki görüntüsü de burjuvazi özentisinin ötesine geçememiştir) aşıkardır. Yukarıdan aşağıya bir modernleşme projesi iddiasıyla toplumu değiştirmek (esasta ise değiştirmek) isteyen Kemalizm, gerek sırfasal ve gerekse siyasal açıdan faşizmi doğurmaktan öteye gidememiştir. Kemalizmin, bir ulus yaratma projesinde temel nüvelerini bulan ana karakteri alt yapıda değil, üst yapıda (ki birçok yönüyle bu yapıda bile değil) devrim(!) yaptığı için Osmanlıdan bir kopuş değil, onun toplumsal yapısını devam ettiren ve sadece iktidarlık biçiminde batıyla entegrasyonu arttıracak şekilde değişiklik yapan ve devamlılığı batılılaşma ekseninde sürdüren bir anlayış egemen olagelmıştır. Modernleşme okulu içerisine katabileceğimiz bu ideolojinin bugün AB ile ilişkilerde önderliği, rakibi olan taşra burjuvazisinin temsilcisi

AKP'ye kaptırması da şimdilerdeki arkaik düşüncelerini kanıtlayan olgulardır.

Türkiye'nin AB'ye alınmasına ilişkin yukarıdaki yaklaşımlara en iyi ışık tutacak olan belki de İngiltere'de yayınlanan The Guardian gazetesinin konuya ilgili yorumudur. Gazete, Türkiye'nin AB üyeliğinin önündeki en büyük engelin 'Türkiye'nin Müslüman bir ülke' olduğunu savunanları 'Asıl sorun ekonomi, ahmak' başlıklı yazısıyla eleştiriyor. Gazetede yer alan haberde, "Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girişi açısından en büyük engelin Müslüman olması değil, yoksul olması" olduğu yorumunda bulunularak, söz konusu durumun "medeniyetler" çatışması değil, "ekonomik çıkarlar çatışması" olduğuna değiniliyor ve Türkiye'nin 2 bin 790 dolarlık kişi başına düşen milli geliriyle tüm AB üyelerinin gerisinde olduğuna dikkat çekiliyor ve yine İlerleme Raporundaki bazı değiniler Türkiye'nin fotoğrafını bir şekilde ortaya koyuyor. Buna göre nüfusun yüzde 37'sinin yani yaklaşık 25 milyon kişinin kırsal kesimde ve tarımla uğraşarak yaşadığı Türkiye, Avrupa Birliği'nin tüm sosyo ekonomik yapısına ters düşüyor. IMF'ye borçlar, bölgeler arası eşitsizlik, yapısal işsizlik, eğitim ve sağlığa ayrılan payın düşüklüğü gibi daha bir dizi sorun bu tersliğin nedenleri arasında sıralanabilir. Raporda yer alan Türkiye için özel iki konu da dikkat çekici: Kadın-erkek eşitsizliği ve köye döndürte ilerleme sağlanması. Yani göçün engellenmesi istenmekte ve tarımsal alandan hizmet alanına kadar düzenlemeleri bu rotaya çekmektedir. Kısacası AB'nin -homojen olmadığına dair görüşlere rağmen- asıl amacı, emperyal sömürgeciliğinin yanı sıra-ki bu-

na paralel giden- Türkiye ve çevresinden AB'ye akacak olası göçleri engellemek. Zira yarı-feodal ülkelerin kapitalizme eklenmesiyle kentlerde nüfus artacak ve iş güvencesi ve sosyal güvenliğin daha geliştiği kapitalist ülkelerde yığılmalara yol açacaktır. Yani Türkiye, göç açısından Avrupa'nın tampon bölgesi olacaktır. İş gücünün dolaşımı ile ilgili görüşler bunu doğrulamaktadır.

AB ile ilişkiler geniş inceleme ve yorumları gerektirse bile şu anki tablodan şu sonucu çıkarabiliriz. AB, toplumsal yapısı kendisine ters olan Türkiye'yi emperyalist bir birlik olmasından ileri gelen çıkarlar için alacakmış gibi görünebilir. Ancak dile getirdiği kriterlerin Türkiye'ye uydurulması noktasından tutalım da bir dizi yapısal düzenlemelerin birliğe giriş için değil de AB emperyalizminin sosyal, siyasal ve ekonomik güvenliğini sağlayacak bir ilişkiler süreci düzlemin sömürgeleştirilmesi söz konusudur. Yani AB, siyasal ve tarihsel bir zorunluluktan dolayı değil, konjonktürel çıkarlarına uygun olduğu için Türkiye'yi bu zeminde tutmaktadır. Türkiye'nin egemen sınıfları ile iktidar güçlerinin çıkarlarının bu zeminde çakışmaları oranında AB ile ilişkiler inişli çıkışlı devam edecektir. Ta ki çelişkiler üst boyuta varıp, meşruiyetini tamamen kaybedene kadar. Zaten İlerleme Raporunda yer alan iş gücünün sınırlı dolaşımı ile ilgili maddelerin sadece Türkiye'ye söz konusu edilmiş olması, Türkiye'nin toplumsal yapısını emperyalistlerin hedefleri doğrultusunda olsa bile açık seçik ortaya koymamasının yanında bir alternatif olarak Maoistlerin üstlendikleri Yeni Demokratik Devrimin de sosyolojik zorunluluğunu ispatlamaktadır. □

Bu Ne Şiddet

Ne Celal

Şiddet, tapımcılık noktasına getirildi. Televizyon kanallarının hemen her birinde bir mafya dizisi peydahlanmış bulunuyor. Ama siz bakmayın adının mafya dizisi olduğuna, bu mafyalar iyi yürekli, tavuk keser gibi insan kesen bu kişiler modern Robin Hood'lar aslında. Bunu anlamamak için salak olmak gerekir. Onlar bizim cici mafyalarımız. Tıpkı Kırcı, Çakırcı, Peker gibi.

21 Kasım 2004 Pazar günü Beşiktaş İnönü Stadyumu'nda yaşanan bir kavgada Cihat Aktaş adlı 16 yaşındaki gencin bıçaklanarak öldürülmesi, Türkiye'de uzun süredir tartışılan spordaki ve sporla şiddeti gündemin en üst sırasına taşıdı. Kimileri buna "tribün terörü" dedi, kimileri "futbol terörü". Kimileri de münferit olay edebiyatını sürdürme yolunu seçti. Hemen her spor etkinliğinde insanların düşman ordular gibi birbirine saldırmaları nasıl açıklanabiliyordu peki? Hoşa gitmeyen her şeye "terör" deyip işin içinden çıkılabiliyor muydu? Bu konuda toplumbilimcilerden, psikiyatlara kadar çokça kişi düşüncesini belirtti.

Oysa yaşananlar bir sonuçtu yalnızca. İlkokuldan itibaren "Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur!" önermesiyle yetiştirilen gençler, önce uluslararası yarışmalarda rakibi düşman olarak görmeye başladı, ardından kendisiyle aynı kimliği taşımayan herkesi yok etme eğilimine girdi, sürüklendi. Dünyada ve Türkiye'de uzun zamandır yürütülen sistemli politikaların sonucunda özellikle gençler şiddet tapımcılığına itildi. Toplumsal yaşamın gerekleri hiçe sayıldı. Bir trafik kazası sonrası bile birbiriyle çarpışan araçların

sürücüleri hiç konuşmadan kavgaya tutuşmaya başladı. En küçük sorunda taraflar birbirlerine girdi. Şiddet egemenlik kurdu coğrafyamızda. Bu egemenlik kimin işine yarayacaktı peki? Şiddetin, mafyanın yaşamımıza zorla sokulduğu bir dünyada Berlin Duvarı'nın yıkılması ve SSCB'nin dağılmasından önceki önemini yitiren hukuk, adalet, sosyal güvenlik, temel haklar ve özgürlükler, neden hiçe sayılıyor artık? Bu soruların yanıtları uzunca tartışılacak kadar çeşitlendirilebilir. Burada psiko-patolojik bir açıklama çabası içine girmeyeceğiz. Bir toplumbilimci edasıyla da yaklaşmayacağız duruma. Biz kendimizce kendi düşüncemizi dile getireceğiz yalnızca. Şiddetin kaynağının ve kökeninin ne olduğunu bulmak da şimdilik yazımızın amacının dışında bırakılıyor.

Toplumsal ve bireysel şiddetin kimlerce kullanıldığına, kimlerin işine yaradığına değinmeden geçmeye ise hiç niyetimiz yok. ABD film endüstrisinin, Rocky, Rambo filmlerinin ardından sıkça gündeme gelen vurdulu-kırdılı filmlere bir hatırlatma yapmakta yarar olacaktır. Hangimiz unutmur bir ABD askerinin, ezilen bir halkı "zalim komünistlerden" kurtardığı günleri! Tek başına Sovyet ordusunu yenen Rambo değil midir? Afgan-

ları da ABD'li kurtarmamış mıdır önce Sovyetlerden, sonra Afganlardan... Bunları hatırlayalım bir. Sonra gidelim 1980'lerin Türkiye'sine, video kasetçileri aklımıza getirelim. Oralardan aldığımız ABD propagandası ve şiddet dolu savaş, kavga filmlerini anımsayalım. Her filmde ABD'li iyi "beyaz adam" kötülleri (Afrikalıları, Asyalıları, Siyahları, Japonları, Çinlileri, Komünistleri, Müslümanları) yok etmiyor muydu! Dünyayı kurtarmıyor muydu, kaslarını geliştirmiş insan azmanı görümlü oyuncular! Hal böyle olunca şiddet ihraç ediliyordu tüm dünyaya.

Zurnanın zırt dediği yer

Fransız Burjuva Devrimi ve uluslaşma hareketleri, toplulukları tarihte görülmedik biçimde kimlikleriyle hareket etmeye doğru götürmeye başladı. 19. yüzyıldan itibaren özellikle ulusal, etnik, dinsel kimlikler öne çıkarılarak milyonlarca insan yok edildi. Kapitalist-emperyalist yapı kuruldu bunun ardından. Sistemin baskı aygıtlarının yanına bir de ideolojik hegemonik aygıtlar etkin biçimde yerleştirildi. Topluluklar, bu ideolojik aygıtlarla yönlendirildi daha sonra. Eski kilisesinin ve dininin yerini, yeninin medyası alıyordu bunların hemen akabinde. ABD propagandası film endüstrisi de inceden inceye "En büyük ABD'dir, ona kimse karşı gelemez" düşüncesinin ideolojik altyapısını oluşturuyordu 3. dünya ülkelerinde.

Türkiye'de de "kıztıl tehlike"ye karşı, ABD öncülüğünde şiddet kullanımı yaygınlaştırıldı. 1930'lardan itibaren komünistleri yargısız infazlarla yok etme yolunu seçen egemen güç, 1960'larla birlikte yükselen devrimci hareketin karşısına "Müslümanlık"la birlikte, "Türklük"ü profesyonelce dikti. Bu gelişmeler Türkiye'nin dört bucağında adı spor okulu olan askeri eğitim merkezlerinin açılmasına zemin hazırladı. Spor okulu adıyla açılan bu iç-savaş merkezlerinde birçok genç şiddet "sporları"ını öğrendi. Komando kampları aldı sonra sırayı. Artık Müslüman ve Türk gençler yal-

nızca güreş bilmiyordu. Onlar her türlü savaş ve yok etme etkinliğinde kullanılacak düzeye getirilmişti. Sırada vatan haini komünistleri yok etmek vardı. Kanlı Pazar, Maraş, Çorum, Bahçelievler, 16 Mart katliamları bu merkezlerde yetiştirilen sporcuların da yardımıyla gerçekleştiriliyordu. Bu şiddet ise karşısında devrimci zoru bulmakta gecikmeyecekti, ancak devrimci şiddet insanca bir temelden yükseldiği için hiçbir zaman katliama girişmedi.

Şiddet darbeyi getirdi. 12 Ey-

lül Askeri Faşist Darbesi, katliamcı faşist şiddetin etkisinin zayıf bulunduğunu tescilliyordu. Darbe daha büyük ve sistemli bir şiddeti doğurdu. Tüm çatlak sesler bastırıldı art arda. Kazanılmış haklar bir bir geri alındı. Uluslararası sermayenin istekleri doğrultusunda neo-liberal rüzgar hız kazandırılarak estürlmeye başlandı. Darbenin etkisindeki halk bu dönemde, şiddet dolu filmleri seyredip, Türkiye'nin güreşteki ve bokstaki başarılarıyla gururlandı. Sonra "Avrupa, Avrupa duy sesimizi, bu gelen Türklerin ayak sesleri" nidaları yükseldi, futboldaki 8-0'lık İngiltere yenilgilerini takip eden yıllarda. 80 sonrası sindirilmiş kuşağın yerini 90 kuşağı aldı, devrimci bir çıkış yakalanmaya başlandı. Kültür Ulusal Hareketi de bu dönemde dünyanın en büyük örgütlenmelerinden birini yarattı. Bu etki, sistemin (devletin) ideolojik aygıtlarını daha yoğun biçimde kullanmasını doğurdu. On binlerce gencin toplandığı stadyumlar ise

bereketli ve dinamik birer ideolojik bombardıman üssü olmaya adaydı. Çok geçmeden her maçta "İstiklal Marşı" okunup eller kurt işareti yaptırılmaya zorlandı. Türkiye artık daha koyu bir ırkçılıkla Türkçüleştiriliyordu. Bunu kabul etmeyenler ise "Ya sev, ya terk et!" küfrüyle karşı karşıyaydı. Terk etmeyenler sivil ve askeri şiddete maruz bırakılacaktı. Ardından yaygınlaşan kontr-gerilla cinayetleri beraberinde karşı şiddet doğurduysa da savaş koşulları otogarlarda topluca asker uğur-

lamalarını ve "kulak isteriz" haykırışlarını getirdi. Askere gönderilen her gençten en az bir insan öldürüp bir çift kulak getirmesi isteniyordu hatıra olarak.

Sonra çok kanallı Türkiye, internetle ve bilgisayar oyunları ile içli dışlı edildi. Şiddette sınır tanımayan kapitalist-emperyalist sistem, her beyine nüfuz etmeyi hedefliyordu. Şimdilerde adları "internet kafe" olan, ancak neredeyse hiç kimsenin interneti kullanmadığı, buna rağmen dolup taşan ve 5 ila 30 yaş arası gençlerin birbirlerini sanal alemde öldürdükleri, yok ettikleri oyunları oynamak için randevulaştıkları mekanlar, eski spor salonlarının yerini almış durumda.

Mafyan kadar konuş!

Şiddet, tapıncılık noktasma getirildi. Televizyon kanallarının hemen her birinde bir mafya dizisi peydahlanmış bulunuyor. Ama siz bakmayın adının mafya dizisi olduğuna, bu mafyalar iyi yürekli, tavuk keser gibi insan kesen bu kişiler modern Robin Hood'lar aslında. Bunu anlamamak için salak olmak gerekir. Onlar bizim cici mafyalarımız. Tıpkı Kırca, Çakıcı, Peker gibi. Onlar ne yapıyorlarsa bu "vatan" için yapıyorlar. Yargısız infazlar, derin devlet boşuna değil. Bunların hepsi daha müreffeh bir Türkiye için, çocuklarımızın özgürce oynayabildiği bir Türkiye için!

Evet Türkiye bunları yaşarken dünyada da savaşlarda ölen insan sayısı 20. yüzyıl için 100 milyonu rakamlarla ifade edilmeye başlandı. Özellikle SSCB'nin çözülmesinin ardından, ABD karşıtı kimi İslam ülkelerini yeni düşman olarak belirleyen emperyalist güç odakları, meydanın boş kalmasından da yararlanarak, ölüm kusma-

ya başladılar. Sudan'da, Libya'da, Filipinler'de, Yugoslavya'da, Afganistan'da, Irak'ta taptıkları şiddetle insanları ölümü solumaya mecbur ettiler. Yaşamak isteyenler ise boyun eğmek zorundaydılar. "Diz çökerek yaşamaktansa, ayakta ölmek yeğdir" diyenler, ledikleri gibi onurluca dimdik ayakta ölüme gittiler.

Şiddet tapıncısı egemenler, kendi halklarını da korku toplumları haline getirip, paranoyaklaştırdı. ABD'de neredeyse tüm yakın tenliler potansiyel tehdit olarak görülmeye başlandı. Müslüman topluluk üyelerinin ABD'ye ve AB ülkelerine girişleri insanı aşağılar biçimde zorlaştırıldı. Bu ülkelere gidecek Doğuluların ise cinsel organlarına varıncaya kadar geniş ve aşağılayıcı bir aramadan geçmeyi kabul etmeleri gerekiyordu.

Tüm bunlar yaşanırken paranoyaklaştırılmış ABD'liler komşularını bile düşman belleyip, silaha sarıldılar. Silah reklamları yaygınlaştırıldı. Her ABD yurttaşı boy boy silahlar aldı. Kendi hukukunu kendisi belirleyecekti. Ona neydi toplumsal hukuktan. İstediklerini vurabilirdi bundan böyle. Hamburgerle ve pizzayla aptallaştırılan ABD'liler artık yeni oyuncaklarıyla rahatça uyuyabileceklerdi geceleri. Obez ABD'liler, rahat uyurken onlara silah satan ve G. W. Bush'u da iktidara taşıyan silah üreticileri ellerini ovuşturmaya devam ettiler. Ülkelerini neredeyse kişi başına bir ateşli silah düşer hale getirdikten sonra, yeni savaşlar çıkarıp, yeni ürettikleri öldürme makinelerini diğer ülkelere satma yolunu seçtiler. En yeni uçaklarıyla bir atışta 1000 Iraklı insanı öldürmeyi bile "başarabiliyorlardı" artık. Tek dokunuşta, bir köyü yok edecek "hafif" silahlar dahi yapıyorlardı. Sonra, sıra

onları herkese pazarlayıp ardından da kullanılmaktaydı. Zira işleyen demir ışıldardı. Hem silahlar turşu gibi değiller ki, her gün yenileri çıkıyor, eskimiş teknolojiyle üretilen silahın da ömrü 10 yılı geçmiyor günümüzde.

ABD silah endüstrisiyle film endüstrisi, bir ideolojik ve siyasal bombardımanın iç içe geçmiş halkalarıdır. Bu halkalar doğru kavranılmadığı sürece, kapitalist-emperyalist dünya sisteminin içeriği tam olarak kavranılamaz. Sadece sonuçlarla uğraşılıp durulur böyle olunca. Sonuçları hazırlayan etkenler, gözden kaçırılmakla kalmayıp hasır altı edilir aynı zamanda. Silah fabrikaları, ordular, teknolojik hegemonik yapıtlar, iletişim sektörü, ordular hep yok etmek üzere kurulu günümüzde. Yok edilmemenin koşulu ise boyun eğip, makineleşmek. Aksi takdirde "teknolojinin nimeti" silahlar boyun eğmeyenlerin icabına bakar.

Tüm bu aktardıklarımızın ardından yazımızın başında aktardığımız öldürme olayına geri dönelim şimdi. Bakalım bir arkamıza. Belki birçoklarının bildiği hatırlamalardan sonra sonuçtan çok soruna kafa yorulabilir. Suçlu ne şiddetin simgeleştiği bireylerdir, ne de hastalıklı insanlar. Bunlar sadece sonuçlardır. Bireysel ve toplumsal şiddetin arkasında ondan beslenen kan emiciler, yani kapitalistler vardır. Bu kan emiciler, kanla beslenir ve yaşarlar. Onlar insanın bedenini geliştirmesine izin verir ancak, beynini dumura uğratarlar. Doğumundan itibaren bedensel ve zihinsel gelişimiyle toplumsallaşan insan ise gelişiminin tek yönlü olması nedeniyle saldırganlaşır. Bunu engellemenin yolu, insanı insana yabancılaştıran ve değersizleştiren sisteme karşı saf tutmaktan geçer. □

Kaos Teorisi

Kaynaklarda "kaos" sözcüğüne ilk kez, felsefe öncesi Yunanlı ozan Heseidos'ta rastlanır. Heseidos evrenin oluşumunu anlattığı eseri Theogonia'da (Tanrıların Doğuşu) kaos, bütün varolanların biricik kökeni olarak anlatır: "Kaos'tu hepsinden önce var olan" (Theogonia 116. satır). Kaos kendisi düzenli olmayan ama içinden düzenin (kosmosun) çıktığı yapıdır. Kaos sözcüğünün kökenindeki karmaşıklık, daha sonraki kullanımlarına kaynaklık eder.

Kaos teorisi 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra üzerinde durulan bir teoridir. Teorinin amacı doğada gözlemlendiğimiz düzensiz yapılara ilişkin açıklama getirme çabasıdır. Örneğin hava durumu, bir şelededen düşen su damlalarının hareketi, bir ağacın köklerinin dağılımı gibi. Ancak teori bir zaman sonra diyalektik materyalizmin yetersiz kaldığı alanları açıkladığı ileri sürülerek diyalektik materyalizmin karşısına çıkarılır. Bunun nasıl olduğuna geçmeden önce genel hatlarıyla kaos teorisinin ne olduğuna değinmeye çalışalım.

Kaos teorisinin kurucusu ola-

rak Henri Poincaré kabul edilse de, teoriye en önemli katkısı Amerikalı Meteorolog Edward Lorenz, hava tahminleri ile ilgili çalışırken yapmıştır. Lorenz, bilgisayar simülasyonlu hava tahminleriyle uğraşırken şunu fark eder: Simülasyon bir öncekinin başlangıç değerlerinden yalnızca çok küçük farklılıklar –sözgelimi altıncı ondalık basamakta- taşıyan yeni değerlerle başlatılırsa, bilgisayarın ilk durumdan çok farklı hava durumları ürettiğini bulur. Bu değerler hakkında öngörüle bulunulan süre uzadıkça farklılaşır. Buradan şu yargıya varır: Karmaşık ve düzensiz bir sistemde çok küçük bir değişiklik çok büyük etkiler yaratabilir. Dünyanın bir tarafında kanatlarını çarpan bir kelebek öyle olayları tetikleyebilir ki bu olaylar sonucunda dünyanın başka bir tarafında bir kasırga oluşabilir. Bu etkiye kelebek etkisi denir. Sonuç olarak ortaya çıkan Lorenz sözleriyle "...ben düzensiz davranış özellikleri gösteren hiçbir fiziksel sistemde öngörü yapmanın mümkün olmadığını artık anlamış bulunuyorum". Bir başka deyişle karmaşık sistemlerle ilgili uzun süreli belir-

lenimlerde bulunmak mümkün değildir, çünkü sistemde küçük bir değişiklik umulmadık sonuçlara yol açabilir. Kaos teorisinin kapsamı yalnızca doğa bilimleriyle sınırlı tutulmuyor; sosyal disiplinlere, iktisada ve ekonomiye de uzanıyor. Örneğin borsadaki dalgalanmalarda, enflasyon hareketlerinde, toplumda küçük değişkenlerin büyük etkisi olduğu düşünülerek, kaos teorisi hakkı çıkarılır.

Kaos teorisi doğa bilimlerinin düzensiz yapılarının kavranmasında insanlığa yeni açılımlar kazandırabilir ancak iddia edildiği gibi kaos teorisi ile diyalektik materyalizm karşıt mıdır bunu görelim. Engels, Doğanın Diyalektiği adlı eserinde doğanın hareketinin yalnızca mekanik hareket, yer değiştirme olmadığını, aynı zamanda ısı ve ışık, elektrik ve magnetik gerilim, kimyasal bileşim ve ayrışım, yaşam ve bilinç olduğunu söyler. Buradan anlaşılacağı üzere Engels, doğayı tekli bir yapı olarak değil, tersine karmaşık sistemler bütünü olarak görür. Peki bu karmaşık yapısıyla doğa nasıl anlaşılabilir? Bunun yanıtı diyalektik yöntemdir. Engels'in sözleriyle

le diyalektik doğabilim için önemli düşünce biçimidir. Doğada ortaya çıkan evrim süreçlerini, değişik disiplinler arasındaki bağıntıları ve açıklama yöntemlerini verir. Diyalektiğin yasaları doğanın gelişim yasalarıdır ve Hegel'in tersine (bu yasalar ilk kez Hegel'de dillendirilmiştir) bunlar doğa ve tarihe yamanmaz, doğa ve tarihten çıkarılır. Engels diyalektiğin yasalarını şöyle belirler: Niceliğin niteliğe ve niteliğin niceliğe dönüşümü yasası, karşıtların iç içe geçmesi yasası, yadsınmanın yadsınması yasası.

Diyalektik maddeci yöntem gerçeklikten yola çıkarak ön görülerde bulunur. Bu ön görüler olaya ilişkin iç ve dış bağıntılar bütününden ortaya konur. İşte bu noktada kaos teorisi ve diyalektik maddeciliğin karşı karşıya bulunduğu noktadır. Kaos teorisi düzensiz yapılarda öngörülerde bulunmanın olanaksızlığına işaret ederken, diyalektik maddecilik öngörülerde bulunur. Bu öngörülerde kesin olmasa da sınır çizilir. Bu bağlamda konunun ideolojik boyutu gözden kaçırılmamalıdır. Tıpkı geçmişte Heisenberg'in belirsizlik ilkesinde olduğu gibi bir alandaki veriler başka bir alana kaydırılarak diyalektik maddecilik boşa çıkarılmaya çalışılır: Kaos teorisinin sonuçlarına göre toplum gibi karmaşık bir alana yönelik öngörülerde bulunulamaz. Kaos teorisi doğa bilimlerinde getirdiği açılımın kazanımlarıyla sosyal alanlara sıçratılmaya çalışılır. O zaman hemen şu soru sorulmalıdır: Acaba kaos teorisi doğa bilimlerinde diyalektik maddeci yöntemi aşıyor mu?

Sorun kaos teorisi yandaşlarının diyalektik maddeciliği, özellikle niceliğin niteliğe, niteliğin niceliğe dönüşümü yasasını doğru kavrayamamasından doğar. Yuka-

arda Engels'in ısrarla altını çizdiği bir konu önemlidir. Kimi kaos teorisi yandaşlarının düşündüğü gibi, diyalektik maddecilik dünyayı mekanist bir biçimde algılamaz: doğa değişken ve karmaşık bir yapıdadır. Üstelik Lenin bu mekanik bakışı şöyle mahkum eder: "*Tekyönlülük ve tekyanlılık, cansızlık ve donukluk, öznelcilik ve öznelci körlük — işte idealizmin bilgibilimsel kökleri.*" (Diyalektik Sorunu Üzerine) ve Mao ekler "*Materiyalist diyalektik dünya görüşü, metafizik dünya görüşünün tersine, bir şeyin gelişimini anlamak için, onun içten ve öbür şeylerle ilişkileri içinde incelenmesi gerektiğini savunur.*" (Çelişki Üzerine) Öyleyse diyalektik maddeci yöntem bir süreçte küçük ya da büyük tüm değişkenleri gözeter.

Temelleri 19. yüzyılın doğa bilimlerinin verileriyle ortaya konulmuş olmasına karşın her yeni veri niceliğin niteliğe ve niteliğin niceliğe dönüşümü yasasını doğrular. Organik ve inorganik doğada değişimin anahtarı niceliğin niteliğe ve niteliğin niceliğe dönüşümü yasasıdır. Atom bilgisinin ilerlemesiyle molekülün atomlarından çok farklı kimyasal özellikler gösterdiği ortaya çıktı. Örneğin CH_2O_2 formik asit, $C_2H_2O_2$ asetik asittir. Canlılar için ise bu yasa çok karmaşık koşullar altında işler. İnsan ile şempanzelerin temel genetik yapılarında yalnızca yüzde ikiden daha az bir farklılık vardır ya da insanın ve tropikal balık olan moli balığının kromozom sayısı aynıdır ama ikisi bambaşka varlıktır. Elektronun iç spin olarak bilinen bir özelliği vardır. Buna göre o adeta kendi eksenini etrafında sabit bir hızla dönmekte ve elektron o haliyle ortadan kal-

dırılmadıkça durdurulamamakta ya da değiştirilememektedir. Eğer elektronun spini arttırılırsa, özelliklerini öyle keskin biçimde değiştirir ki, tamamen farklı bir parçacık üreterek nitel bir değişime yol açar. Bir saçın olmaması önemli birer birer bütün saçlar olmadığı zaman kellik olur. Bütün bu örneklerden çıkan sonuç her çeşit değişim niceliğin niteliğe ve niteliğin niceliğe dönüşümüdür. Peki değişim nasıl mümkündür?

Değişimin motoru çelişkidir. "*Nesneleri dincilik durumunda ve cansız, her biri kendi başına, biri ötekının yanında ve biri ötekinden sonra olarak düşündüğümüz sürece, kuşkusuz onlarda hiçbir çelişki ile karşılaşmayız. Ama nesnelere hareketleri, değişimleri, yaşamları, birbirleri üzerindeki karşılıklı etkileri içinde düşünmeye başladığımız anda*" (Anti-Dühring) Çelişki evrende her yerdedir. Bugün kesin olarak biliyoruz ki evrende hiçbir şey sabit değil bütün varolanlar sürekli hareket halindedir. Madde sürekli değişim ve gelişim içindedir. Güneş sisteminin, galaksilere, moleküllerden atomlara ve atomaltı parçacıklara kadar her şey sürekli değişir. Değişim karşıtların mücadelesidir. Karşıtların birliği ise koşullara bağlı, geçici, süreksiz, görelidir. Maddedeki küçük nicel değişimler belirli bir noktada nitel bir sıçramaya yol açar, çelişkinin tarafından biri, bir eşik noktasında diğer tarafa üstün gelerek çelişkiyi geçici olarak ortadan kaldırır. İşte bu eşik noktasında nicelik niteliğe dönüşür. Bir kelebeğin kanat çırpmasıyla oluşan hava akımı öyle bir niceliksel birikimin üstüne eklenir ki fırtına kopar. Sorunun çözümü bu kadar kolaydır. □

Dersim'de Orman Yangınları

Insanlar yaşamlarını sürdürebilmek için gereksinimlerini yaşadıkları doğa çevreden elde ederlerdi. İhtiyaçlarını karşılarlarken doğayla bir egemenlik savaşına giren insanoğlu kendi arasında var olan uzlaşmaz çelişkinin (sınıf çatışması) yanına doğayla arasında olan çelişkiyi de koymak zorunda kalmıştır. Tarih akışı içerisinde yaşam şeklini ve standardını değiştiren insanoğlu toplumsal ilerlemeyi arttırdıkça doğaya olan saldırılarını da sistematikleştirmiştir. Bu saldırılar gelişmiş sanayi ülkelerinde yaşam biçiminin getirdiği bir zorunluluk olarak lanse edilerek bu ülkelerin başka ülkelerde yarattığı doğa tahribatının meşru zemini yaratılmıştır. Fakat ülkemiz gibi ekonomik olarak geri kalmış, faşizan devlet yapısının kendini büyük oranda muhafaza ettiği ülkelerde gerek insan katliamları, gerek doğa katliamları daha açık ve daha basit gerekçelerle yapılmaktadır. Son olarak Dersim'in Ovacık ve Hozat ilçeleri arasında kalan ormanlık alanlar, yapılan askeri operasyonlar sonrasında devletin kolluk güçleri tarafından, bölgede kurulan karakolların görüş açısını daralttığı gerekçesiyle yakıldı. Günlerce de-

vam eden ve en az 200 hektarlık bir alanın kül olduğu yangına halkın ve Orman Bölge Müdürlüğü'nün çalışanlarının müdahalesi güvenlik gerekçesiyle yine kolluk güçleri tarafından engellendi. Olaylara Dersim halkı büyük tepkiler gösterirken, demokratik kitle örgütleri ve yöre dernekleri de tepkilerini yaptıkları basın açıklamalarıyla gösterdiler. Ne yazık ki olaylar sadece bu kesimlerin gündeminde kaldı. Ne devler, ne burjuva basını ne de bazı çevre dostu sivil toplum örgütleri olaylarla ilgilendi. Özellikle hemen hemen her konuda yaptığı kasıtlı yalan haberleriyle insanların zihnini bulanıklaştıran, kirleten burjuva basını olayı ay boyunca görmeyerek kendisinin hangi zihniyete hizmet ettiğini, kimden taraf olduğunu bir kez daha ispatlamıştır. Savaş bölgesi dışındaki herhangi bir haberi adeta drama haline getirip sunan "milli park", "devlet hazinesi", "sit alanı" gibi kavramlar üzerinde doğa sevgisi sömürsü yapan burjuva basını, her ne hikmetse Munzur'un da milli park olduğunu unutmış olacak ki ormanları yakanların çevreye zarar verenlerin bu kadar ortada olduğu bu tür olayları görmezden gelmiştir. Bunun yanında

batıdaki meşe ağacı ağaçlandırma kampanyalarıyla ünlü TEMA Vakfı ve bazı küçük burjuva sivil toplum örgütleri de bu konudaki sessizlikleriyle ormanlarımızı yakanlara taraf olmuşlardır. Bunların çevreden, halktan yana taraf olması beklenemez de. Çünkü bunların çoğu Genelkurmay ve devlet kaynaklıdır ya da doğaya zarar veren şirketler tarafından desteklenmektedir. Bu güçler ancak bu saldırılan meşru kılacak edimlerde bulunabilirler.

Dersim halkı bu uygulamalara hiç yabancı değildir. Dersim'in tarihi bu tür olaylarla doludur. Tüm bu olayların nedenleri de bellidir, muhalif kültürü yok etmek. Egemenlerin yıllarca her çıkmaza girdiklerinde saldırdıkları; tanklarıyla, toplarıyla, insanlarını, doğasını katlettiği Dersim'in, özgür dünya özlemi hiç dinmemiştir. Biz de başta Dersim halkının yanında olmak üzere gerçekten yaşanılabilir bir dünya isteyen herkesin yanında olmak için "çevre kirliliği ve katliamlarına karşı yasal ve net önlemlerin alındığı, uluslar arası boyutta da doğanın korunması" için mücadele edelim.

*DGH program taslağından

Mücadele Tarihinden...

Mücadeleye Adanmış Bir Ömür Kararlı Bir Bolşevik:

YAKOV MIHAYLOVIÇ SVERDLOV

“Yeni Yaşam temellerinin hakimiyeti için insanların mücadelesi sürükleyici bir ilgi alanıdır. Bu mücadeleye katılmak büyük bir zevktir.”

Yakov Mihayloviç Sverdlov 23 Mayıs 1885'te Nişni-Novgorod (Bugünkü adı Gorki)'da doğdu. Volga'daki bu şehir diğer şehirler gibi kirlî, bakımsız, iki üç katlı evler, varoşlarda eğri büğrü kulübelere oluşuyordu. Yılın büyük bölümünü serserilikle geçirenler, isketelerde gürültü ticareti buna karşın şehrin caddesinde sessizlik işte burası Nişni-Novgorod'du. Sverdlov'un babasının gravür atölyesi bulunuyordu. Atölyenin yanındaki büyük bir odada bütün aile oturuyordu. O dönem Sverdlov ailesinin sık gelen misafiri bu aileyi tanıyan ve değer veren Maksim Gorki'ydî.

Yakov başkasının yardımını olmadan okumayı öğrendi. Lise döneminde kendisini sarmalayan

gerçeklik üzerine daha çok düşünmeye başladı. Lisedeki öğretimin kuru ve rutin oluşu, zengin çocuklarına yaltaklanıp fakirleri ezen sınıf öğretmenlerinin kalpsizliğini ve adaletsizliğini daha fazla hissetti. Kafasını meşgul eden sorulara öğretmenler cevap olamadığından, yasaklanmış kitaplara daha çok ilgi duymaya başladı. Sverdlov henüz 15 yaşına basmadan devrimci hareketle tanıştı ve ilk olarak lisede illegal olarak dağıtılan bildirileri evin bodrum katında mum ışığında okumakla başladı. 1901'de Sverdlov sosyal demokratların illegal Nişni-Novgorod örgütünün üyesi oldu. İlk işi ise çağrı ve bildiri dağıtmak oldu. İlk tutuklanması ise Maksim Gorki'nin şehirden sürgün edilmesinin

protesto gösterilerinde yakalanmasıyla oldu. 20 Aralık 1901'de "İskra" şöyle yazıyordu: "9 Aralık'ta eski lise öğrencisi Sverdlov neden tutuklandı." Bundan sonra Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi (RSDİP)'nin Nişni-Novgorod komitesi Sverdlov'a daha ağır görevler vermeye başladı. O artık işçi çevrelerine propagandacı olarak gönderiliyordu. Bu görevle birlikte Sverdlov işçilerden gelen soruları yanıtlayabilmek için daha fazla okumaya başladı. Lenin, Sverdlov'un ilk dönemleri için şunları yazıyordu: "Çalışmasının ilk döneminde, henüz delikanlı iken, siyasi bilinci henüz uyanırken, o, kendisini derhal ve tamamen devrime adanmıştı."

Sverdlov 14 Nisan 1903'te ye-

niden -üçüncü defa- tutuklandı. Bu sefer üzerinde RSDİP Nişni-Novgorod komitesinin 24 farklı bildiri ile yakalandı ve yaklaşık 6 ay tutuklu kaldı. O içinde bulunduğu koşullardan asla şikayet etmiyordu. Cezaevi döneminde bile davaya olan güvenini yitirmedi. Cezaevini bir okul gibi kullandı, sözlükler yardımıyla Almanca ve Fransızca öğrendi. Siyasi ve tarihi literatürü araştırdı ve kendi eğitimi dışında diğer yoldaşlarının eğitimini de üstlendi.

Temmuz 1903'te RSDİP'in II. Parti kongresi yurt dışında yapıldı. Bu kongrede Rus sosyal demokratların Bolşevik ve Menşevikler olarak ikiye bölünmesi haberi 1903 sonbaharında Nişni-Novgorod'a ulaştı. Burada bölgenin çoğunluğu Lenin'den (Bolşeviklerden) yana tavır aldı. Bölgede yeni bir yönetici komite oluşturuldu. Bu komitede Yakov Mihayloviç Sverdlov da vardı. 1903'ün eylül ortasında hapis haneden çıktıktan bir ay sonra yeniden tutuklandı ve şubat 1904'te iki yıl için meskeninde açık polis denetimine tutulma cezası aldı. Bu ceza onu ellerinden ve ayaklarından bağıyor ve hiçbir parti çalışması yapamıyordu. Devrimci bir çalışmanın olmadığı yaşam ise onun için anlamsızdı. Bundan dolayı RSDİP kuzey komitesi 1904 yılında Sverdlov'u Kostroma'ya gönderme kararı aldı. Sverdlov kendisini tamamen parti faaliyetine adanmış ve bu işi meslek olarak seçtiğinden illegaliteye geçiş, sahte kimlikle sürekli politik soruşturmalardan sıyrılma onun için zor olmadı. O, ilk iş olarak dağılar bölge komitesini aktifleştirip partiyle işçileri buluşturdu. Durumu doğru tahlil ettikten sonra politik günlük görevleri Rus proletaryasının devrimci mücadelesinin görevleriyle birleştirdi. Bu en sıkı

gizlilik kurallarının işlediği dönemde bile kitlelerle ilişki kurmaktan asla vazgeçmedi, yorulmadan işçilerle ilişki kuruyor, sadece onlara öğretmiyor, onlardan öğrenmesini de biliyordu. Emekçilerin çıkarları ve parti davası için mücadele Sverdlov'un bütün yaşamının içeriği ve anlamıydı.

Pravda'ya ilişkin Lenin, Sverdlov'a özel talimatlar veriyordu: "Sevgili dost! Pravda, hareketi kışkırtmak ve ileri çekmek için gerekli bir örgütlenme aracıdır. Petersburg'da durum kötüdür. Kötüdür çünkü; ya biz anlamıyoruz ya da oradaki yayın kurulu Pravda'nın kullanılmasını engelliyor. Her şey Petersburg'da tasfiyecilere karşı verilen mücadelenin nasıl sonuçlanacağına bağlıdır. Bu açıktır. Bu kavgayı Pravda'nın doğru örgütlenmesi tagin edebilir... Sizin özelliikle meselegi elinize almanız gereklidir..."

1905 yılında ise Ural'da MK'nın temsilcisi olarak tüm örgütlerinden sorumludur. Parti adı Andrey Uralsky olan Sverdlov henüz 21 yaşındadır. Sverdlov'un bölgeye gelmesiyle tüm parti örgütleri canlanır. Şubat 1906 Sverdlov'un önderliğinde Ural bölge konferansı yapılır. Bölge polisi ve Ohrana ilk fırsatta Sverdlov'u tekrara tutuklar. 1906 yılında yakalanan Sverdlov'un mahkemesi 1907'de ancak biter ve iki yıl kadar hapse mahkum edilir. Sverdlov ceza-

evinden şöyle yazıyordu: "Mücadele hapis hanede de devam ediyor. Bir şey yapmamak, karamsarlık ve derd yanmak egemenlerin işine yarar. Bu onların üzerimizdeki zaferi anlamına gelir, eğer egemenler bir devrimcinin mücadelesini kırmayı başarırlarsa o zaman kazandılar demektir... devrimcinin iradesi kırılmadığı sürece, egemenlerle acımasız ikili mücadelede zaferi kazanan devrimciler olacaktır." 1909 sonbaharında cezası bitti. Sverdlov, bir gün bile kaybetmeden mücadeleye atıldı, yeni görevi dağılık Moskova komitesini toparlamaktı. 13 Aralık 1909'da parti komitesi toplantısında Sverdlov yakalanarak tutuklandı ve işçileri bakanlığının özel emriyle Narim bölgesine sürgün edildi. Ancak daha Narim bölgesine ulaşmadan Sverdlov firar etmişti. Bu özgürlük günleri de uzun sürmedi. Tüm polis teşkilatı ve Ohrana tarafından özel olarak izlenen Sverdlov'un yakalandığı yeni yer Petersburg'du.

Sverdlov Narim'deyken RSDİP'in tüm Tüm Rusya 6. Konferansı Ocak 1912'de Prag'da toplandı. Bu konferans Bolşevik Parti'nin gerçek savaş kurmayı olan Lenin'in başında olduğu Merkez Komitesi'ni seçti ve MK'ya geniş bir şekilde atama yetkisi verdi. MK'nın ilk oturumunda Sverdlov MK'ya seçildi. 6. Konferans tarafından kurulan ve Rusya'daki pratik işleri yapmakla yükümlü olan MK Rusya Bürosu üyesi de oldu.

Yakov Mihayloviç 1912 yılında yeniden firar ederek Petersburg'a geldi. MK üyesi olarak ona "Pravda"nın yönetimi verildi aynı zamanda Duma milletvekillerine pratik yardımda bulunacaktı. Mayıs 1912'de yayımlanan "Pravda" ve 1912 yılı sonbaharında 4.(?) Duma'ya seçilen Bolşevik grup,

işçileri ve halk yığınlarını örgütlemek için partinin öne çıkardığı kalelerdi. Onlar legal parti çalışmasının ana halkalarını oluşturuyorlardı. Pravda'ya ilişkin Lenin, Sverdlov'a özel talimatlar veriyordu: "Sevgili dost! Pravda, hareketi kaynaştırmak ve ileri çekmek için gerekli bir örgütlenme aracıdır. Petersburg'da durum kötüdür. Kötüdür çünkü; ya biz anlamıyoruz ya da oradaki yayın kurulu Pravda'nın kullanılmasını engelliyor. Her şey Petersburg'da

tasfiyecilere karşı verilen mücadeleden nasıl sonuçlanacağına bağlıdır. Bu açıktır. Bu kavgayı Pravda'nın doğru örgütlenmesi tayan edebilir... Sizin özellikle meseleyi elinize almanız gereklidir... Yayın kuruluşunu elinize alın... Siz ve sizin talimatlarınızı yerine getiren bir dizi güç, buradan bizim yardımımızla sorunu mutlaka çözme durumunda olmalısınız..." Sverdlov, Lenin talimatları ve yönlendirmeleriyle birinci olarak tüm dikkatini Prav-

da'ya verdi. Yetersiz disiplin, örgütlü çalışmadaki eksikliğe ve tasfiyeciliğe karşı amansız mücadele verdi. Bütün parti çalışmasına hızla müdahale etti. Duma grubunun çalışmasına yardımcı oldu. MK bürosunda çalıştı ve Petersburg komitesini yönetti.

Sverdlov ne kadar dikkat etse ve Lenin'in talimatıyla geri çekilmiş olsa da yerleşmiş olduğu Duma milletvekili Budayev'in evinden çıkmasa da Ohrana işi sağlama almış ve bir diğer milletvekili ve MK üyesi olan Morinovski ajanlaştırılmıştı. Ve o Sverdlov'u ve yaptığı çalışmalarını günlük Ohrana'ya bildiriyordu. Ohrana, sözde milletvekili dokunulmazlığına dokunarak, 9 Şubat 1913'te Sverdlov'u yeniden tutukladı. Mayıs 1923'te Turuhansk bölgesine sürgün edildi. Pratik olarak kaçmanın mümkün olmadığı bu bölgeye belli bir zaman sonra J. Stalin de getirildi. O da Sverdlov'dan iki hafta sonra Petersburg'da tutuklanmıştı. Sverdlov, Turuhansk'tayken 1. Emperyalist Paylaşım savaşı başladı.

Savaş bütün politik partilerden ve düşünen her insandan berrak bir duruş talep ediyordu. Sosyalist önderlerin çoğu, Rus Menşevikler ve Sosyalist devrimciler sosyalizme ve emekçilerin davasına ihanet ediyor ve burjuva anavatanını savunarak şovenizme batıyorlardı. Sadece Bolşevik Parti cesur ve kararlıca savaşa karşı sesini yükseltti. Savaşı sürdüren ülkelerin proletaryasına silahları kendi burjuvalarına çevirmeleri çağrısında bulundu. Dışarıdan hiçbir haber alamayan Sverdlov, savaşın ilk günlerinde şunları yazıyordu: "Şu anda beni en çok ilgilendiren orada ne olup bittiğidir. Haberler eksikten de öte! Bir çırpıda böyle uluslararası büyük önemi olan gelişmeleri anlayabilmek mümkün

değil. İnsanın inanabileceği hiçbir haber yok. Ben çok az şey biliyorum. Acınacak kadar az." O, dışarıdan ve MK'dan haber almaya da şovenizm bataklığına asla batmadı. Savaş kredilerini onaylayan Alman sosyal demokrasininin tutumunu mahkum eden mektuplar yazıyor ve Rus Menşeviklerle amansız mücadele yürütüyordu. "...Savaş döneminde korkunç baskılar mümkündür gericilerin taşkınlığı da. Ama zafer onlara ait değildir. Bana göre onların taşkınlıkları, ölüm çırpınışları olabilir. Evet biz kaçınılmaz sonun başlangıcını yaşıyoruz... Memnuniyetsizliğin yayılması kaçınılmazdır ve buna gü-rültü ve trampet sesleri de bastırmayacaktır." diyordu.

1917 Martında Sverdlov bir kez daha özgürlüğüne kavuşmuştu. Ancak bu kez firar etmek zorunda kalmamıştı. Çarlık rejimi yıkılmıştı ve yerine geçici bir hükümet oluşturulmuştu. Sverdlov yola çıktıktan sonra katıldığı ilk toplantıda geçici hükümetin burjuva emperyalist bir hükümet olduğunu ve sınıf bilinçli proletaryanın böyle bir hükümeti desteklememesi gerektiğini söyledi. Böyle bir hükümet üzerine baskı uygulamak, onu gereken yere itmek saçama diyordu. Çünkü "Burjuva bir hükümete ne kadar baskı uygulanırsa uygulansın onun karakteri değişmeyecektir ve burjuva olmaktan çıkmayacaktır." diye belirtiyordu. Sverdlov Ural bölge konferansını topladıktan sonra seçilen delegeler

le Nisan Konferansına katılmak için Petrograd'a döndü. Burada yıllardır istediği buluşma gerçekleşti. Sverdlov Lenin'le buluşmuştu. Daha önce zorunluluklardan yurtdışında yapılan parti kongrelerine delege olarak seçilmesine ve MK üyesi olmasına rağmen ne kongrelere katılabilmiş ne de Lenin'le karşılaşabilmişti. Nisan Konferansı ile bu karşılaşma gerçekleşti.

Sverdlov konferansta Lenin'in başında olduğu 9 kişilik MK üyeliğine seçildi. MK toplantısında da MK örgütlenme çalışmalarında

çalışmayla Petrograd şehir meclisine ve birinci dönem Merkez Yürütme Komitesi'ne seçildi. MK tarafından Bolşevikler'in hemşerilik birliklerindeki çalışmasının bütün yönetimi de Sverdlov'a verilmişti. Sverdlov üzerinde ne kadar iş olursa olsun işletmeleri, fabrikaları ve askeri birlikleri ziyaret etmekten, onlarla düşünce alışverişinde bulunmaktan asla vazgeçmedi. Bu ilişkiler ona büyük güç veriyordu. Devrimin en zor durumunda dahi yerel örgütleri çok iyi tanıdığından Sverdlov örgütlenme ve kadro konusunda asla zorlanmıyordu.

Despotluğun yıkılmasının üzerinden üç ay geçmişti. Ama fabrikalar ve işletmeler hala kapitalistlerin elindeydi. Toprak hala sahiplerinindi. Savaş kayıplarla sürüyor, örgütsüzlük ve huzursuzluk artıyordu. Bu koşullarda 3 Haziran'da 1. Tüm Rusya Sovyet :Kongresi açıldı. Kongrede

→ "Sovyet iktidarının mücadeleyle kazanıldıktan sonra örgütlenmesi gerekigordu. Seçim Sverdlov oldu. O sadece devrime sınırsız sadakati değil, sadece davaya örgütsel yeteneği değil ajitatör ve propagandacının ve komünizme olan ateşli inancı değil bilakis ilk dönemde özellikle ihtiyaç duyduğumuz, hiç kimsenin reddedemediği otorite ve sertliği kişiliğinde barındırıyordu.... Sverdlov, bize çalışmalarını üzerine hiçbir not bırakmadı. Ama onun çalışmaları Sovyet Devleti'nin bütün ilk adımlarında yazılıdır." ←

ve MK sekreteryaasının yönetiminde görevlendirildi. 1917-1918 yıllarında Parti Merkez Komitesi(PMK) bütün aygıtı sekreteryaadan oluşuyordu. Bu da beraberinde devasa bir iş yükü getiriyordu. Bu işlerde Sverdlov önderliğinde bir avuç kadronun elindeydi. Sverdlov bunun yanı sıra ağustosta MK toplantısında MK üyesi Cerjinski'yle beraber askeri örgütün bütün yönetimiyle görevlendirildi. Sosyalist Devrimci ve Menşeviklerin çoğunlukta olduğu Petrograd yerel yönetiminde yaptığı

sosyalist devrimciler ve Menşevikler çoğunlukta idi. Geçici hükümet ise Bolşeviklerin düzenleyeceği siyasi kitle gösterisine izin vermemişti. Ancak alttan alta kaynayan kitle 4 Temmuz'da sokağa döküldü. Sverdlov önderliğindeki Petrograd Parti Kongresi eylemin önüne geçmek istese de engellenmesi mümkün olmadığından kitlelerin başına geçip eyleme örgütlü bir karakter kazandırma kararı alındı. Yürüyüş boyunca kortejlerden "Bütün İktidar Sovyetlere" sloganı yankılanıyordu. Geçici

hükümet 7 Temmuz'da Lenin'i tutuklama kararı aldı. Pravda matbaası tahrip edildi. Parti komitelerinin yerleri tahrip edilip arama ve tutuklamalar başladı. Devrimin başarıl dönemi sona ermişti. Bu koşullara rağmen Sverdlov, üstlendiği 6. Kongre'yi örgütlenme sorumluluğunu, parti örgütleriyle olan ilişkileri ve örgütlenme konusundaki yeteneğiyle güvenli bir şekilde toplanmayı başardı.

General Kornilov'un karşı devrimci darbesine karşı Bolşevik parti tüm halkı devrime sahip çıkarmaya çağırdı. Sverdlov'da 28 Ağustos'ta askeri birlik temsilcileri ile Petrograd üzerine yürüyen karşı devrimci darbeye mücadeleyi örgütleyordu. Petrograd'a yürüyen Kornilov'un birlikleri askeri birlikler ve halkın ortak savunması ile dağıtılmıştı.

16 Ekim'de genişletilmiş MK toplantısında, 10 Ekim'de karar altına alınmış olan silahlı ayaklanma Lenin'in raporuyla tartışmaya açıldı ve ezici çoğunlukla kabul edildi. Bu toplantıda silahlı ayaklanmaya önderlik edecek aralarında Sverdlov'un bulunduğu beş kişilik "Devrimci Askeri Merkez" oluşturuldu. 25 Ekim sabahı bütün şehir ve bütün stratejik yerler devrimcilerin eline geçmişti. Geçici hükümet kışık saraya sığınmıştı.

25 Ekim sabahı Sverdlov'un başkanlığında II. Sovyet Kongresi Bolşevik gurubu toplandı. 25 Ekim öğleden sonra işçi ve asker temsilcilerinin "Petrograd Sovyeti" toplantısı başladı. "Yoldaşlar" diye başladı Lenin: "Bolşeviklerin her zaman zorunluluğundan bahsettikleri işçi ve köyü devrimi başarıldı."

Ülkede en üst organ ve yerel alanlardaki Sovyetlerin yöneticisi olarak Tüm Rusya Merkez Yönetim Kurulu büyük bir işleve sahip

ti. O, tüm ülkede iktidarı örgütlemek ve inşa etmekle görevliydi. Tüm Rusya MYK içinde sağlam Bolşevik düzenin sağlanması, MYK başına ise partinin tümüyle güvenebileceği bir yoldaşın atanması gerekiyordu. Parti, MK ve Lenin seçimini yapmıştı. MK, 8 Kasım 1917'de Tüm Rusya MYK görevi için Sverdlov'u önerme kararı aldı. Aynı gün Sverdlov, Tüm Rusya MYK başkanlığına seçildi. Bu konuda Y. Yaroslavski şöyle yazıyordu: "Sovyet iktidarının mücadeleye kazanıldıktan sonra örgütlenmesi gerekiyordu. Seçim Sverdlov oldu. O sadece devrime sınırsız sadakati değil, sadece davaya örgütsel yeteneği değil ajitator ve propagandacının ve komünizme olan ateşli inancı değil bilakis ilk dönemde özellikle ihtiyaç duyduğumuz, hiç kimsenin reddedemediği otorite ve sertliği kişiliğinde barındırıyordu.... Sverdlov, bize çalışmalarını üzerine hiçbir not bırakmadı. Ama onun çalışmaları Sovyet Devleti'nin bütün ilk adımlarında yazılıdır."

Sverdlov, parti inşası ile Sovyet iktidar inşasını birleştiriyordu. Parti ve Sovyet aygıtının inşası çalışması, onun çalışma biçimlerinin ve yapısının belirlenmesi, güçlerin seçimi ve konumlandırılması, yüzlerce çalışanın atanması yükü MK üyesi, MK sekreteri ve Tüm Rusya MYK başkanı olarak Sverdlov'un sırtındaydı. Yakov Mihayloviç Tüm Rusya MYK başkanı olarak bütün devrim sorunlarında Leninist çizgiden asla sapmadı. İşçiler ve köylülerin ittifakında, sol komünistler ve sol sosyalistlerle olan mücadelede ve iç savaş boyunca "Barış" mücadelesini Lenin'le birlikte verdi. Parti birliğini bozmaya yönelik Sol Komünistlerle ve Troçki ve yandaşla-

rı ile parti birliğini korumak için mücadele etti. Sverdlov "Bir bütün olarak partinin çıkarları, her bir parti üyesinin çıkarlarının üstündedir." diyordu. O, Tüm Rusya MYK başkanı olarak bütün kongrelere ve konferanslara, neredeyse bütün MK toplantılarına başkanlık ediyordu. Yakov Mihayloviç ile Tüm Rusya MYK Başkanlığında birlikte çalışan Teodoroviç şöyle yazıyor: "Çoğu kez olağanüstü hızla gerçekleştirilmesi gereken en karmaşık sorunların çözümünde Sverdlov kendine hakimiyeti asla kaybetmezdi. Onun çevresinde telaş ve asabiyet asla olmazdı. Endişe verici koşullarda o, sakin ve sarsılmaz dururdu." Halk komiserleri konseyi sekreteri L. A. Fotiyens anılarında şöyle yazıyor: "Yakov Mihayloviç'in olağanüstü süratle bilgi edinmesine hayret ettim. Oldukça hızlı bir şekilde, ne kadar karmaşık ve zor olursa olsun her sorunda, her belgede işin içinden kolayca çıkıyordu. Sorunun esasını derhal kavriyordu. Hemen orada süratle ve cesaretle kararını veriyordu... Süratle yön tayin etme yeteneği onda olağanüstü güçlüydü..." Lenin ise şöyle diyordu: "Şayet bir yıldan daha uzun bir süre fedakar devrimcilerden oluşan küçük bir çevrenin omuzladığı ölçüde ağır bir yükü taşıyabildiysek, önderlik eden guruplar, en zor sorunları kararlıca, seri bir biçimde ve oy birliğiyle çözüme bağlayabildilerse bunun nedeni sadece Yakov Mihayloviç gibi olağanüstü bir örgütçünün onların arasında yer almasından dolayıdır."

Yakov Mihayloviç'in Lenin'le olan ilişkisi kesintisizdi ve her geçen gün yoğunlaşıyordu. Lenin'in iradesi, onun için yasaydı. O, Lenin'i büyük önderi ve öğretmeni

olarak görüyordu. Lenin'se Sverdlov'un örgütlenme konusundaki yeteneğine ve pratik tecrübesine inanıyor ve güveniyordu. Birbirlerini hayret verici bir hızla anlıyorlardı. Sverdlov, Lenin'in düşüncelerini ve talimatlarını derhal benimsiyordu. Bu sadece Lenin'in ilgisine ve uzak görüşlülüğüne sınırsızca inandığı için değil, kendi düşüncesinin sonuçlarıyla Lenin'in düşüncelerini uyumluluk içinde olmasındandı. Lenin bazen en zor toplantılarda son söz hakkını Sverdlov'a devredip toplantıdan ayrılabilirdi. O, Lenin yerine görüşmeler yapıyor ve kararlar alıyordu. Lenin onaylaması için kendisine gönderilen bir kararnamenin altına şu notu düşerek iade ediyordu: "İnsan seçimi Sverdlov'un meselesidir." Burada Kavdiya Sverdlova'nın bir anısını aktaralım: "Toplantı öncesi Lenin yoldaşlarıyla sohbet esnasında anayasa metninin özgürlük abidesine kazanmasından bahsediyordu. O esnada Sverdlov içeri girmiş ve Lenin Sverdlov'a dönüp fikrini söylediğinde Sverdlov şöyle demişti: 'toplantıdan sonra gidelim ve nasıl olduğuna bir bakalım. Aslında dün anayasa metni abideye yazıldı. O iş yapıldı.' Lenin yüksek sesle güllüp 'Tabii ki, doğal! Yakov Mihayloviç'te sürekli her şey tamamdır.' dedi."

Sverdlov Alman işgalinden kurtulup bağımsızlıklarını kazanan Letonya ve Ukrayna'yı ziyaret edip buradaki kongrelerin açılış konuşmalarını yaptı. Ukray-

na'dayken hastalığının ilk belirtilerini hissetmişti. Moskova'ya döndüğünde dinlenmesi gerekirken 10 Mart'ta yapılacak 8. Kongre hazırlık-

la-
r t i n a
başladı. Ancak 9 Mart gecesi kötüleşti. Doktorlar grip teşhisi koymuşlardı ve tedaviden iyi bir sonuç almayı umuyorlardı. Ancak Sverdlov'un durumu gittikçe kötüleşiyordu. Yakov Mihayloviç'e ziyaretçi akını oluyordu. MK üyeleri, Moskova Parti Örgütü, Tüm Rusya MYK üyeleri, Halk

komiserleri ve parti kongresi delegeleri ancak herkes Sverdlov'u göremiyordu. Her geçen gün kötüleşiyordu. Hastalık akıcı geçmişti. Petrograd'da olan Lenin 14 Mart'ta geri döndü ve Sverdlov'u aradı. Ancak Sverdlov'la konuşamadı. Artık bilincini de kaybedip sürekli 8. kongre üzerine sayıklamaya başlamıştı. 16 Mart'ta durumu iyice kötüleşince haber Kremlin'de yayıldı. 16 Mart'ta Lenin yasakları (Sverdlov'un hastalığı bulaşıcı olduğundan Lenin'e ziyaret yasaklanmıştı.) aşarak, Sverdlov'u ziyaret etmiş, Lenin'in ayrılmasından kısa bir süre sonra Y. M. Sverdlov son nefesini verir.

18 mart 1919'da Moskova Urallı Delikanlı Yakov Mihayloviç'e son yokculuğunda refakat etti. 10 binlerce proleter onu yolculamaya gelmişti. Lenin 18 Mart'taki özel oturumunda ve Tüm Rusya MYK başkanlığı için adayların konuşulduğu toplantıda şunları söyledi: "Kendisinde olağanüstü bir örgütçülük yeteneğini geliştirmiş olan bu insanın yerine başka birini asla koyamayız. Onun boşluğunu asla telafi edemeyiz..." "...Yoldaş Sverdlov için gerçek bir yedek bulmak oldukça zor bir görev... Mükemmel bir insan sarrafı olan yoldaş Sverdlov'un gerçekleştirdiği bütün işlevleri tek bir yoldaşa birleştirmek imkansızdır..."

Kaynak: Urallı Delikanlı, Klavdiyo Sverdlova, Ceylan Yayınları.

OĞULLARI ÖLEN ANALARA TÜRKÜ

Onlar ölmediler yok,
Ateş fitilleri gibi;
Dimdik ayakta,
Barut ortasındalar!

Karıştı, bakır tenli
Çayır çimene,
Karıştı,
O canım hayalleri:
Zırhlı bir rüzgâr,
Perdesi gibi;
Bir set gibi:
Kızgın çehreli,
Göğüs gibi:
Göğün görünmez göğsü gibi!

Analar, onlar ayakta
Buğday içindeler, onlar,
Yücelerden yüce dururlar:
Dünyayı doruktan seyreden,
Bir öğle güneşi gibi.
Bir çan darbeleri gibi,
Onlar.
Ölmüş gövdeler arasında,
Zaferi çekiçleyen bir ses gibi
Onlar,
Kara bir ses gibi.
Ey canevinden vurulmuş,
Toz duman olmuş bacılar!
İnanın oğullarınıza.
Kök oldu onlar,
Sade kök:
Kan surathı,
Taşlar altında.
Karışmadı toprağa,
Dağılmış kemikçikleri.
Ağızları ısırır hala,
Kuru barutu;
Ve demir bir okyanus gibi,
Titreşirler hâlâ.
Ben ölmedim, der,
Yumrukları;
Yukarı kalkık yumrukları,
Daha.

Bunca yere düşmüşlerden,
Yenilmez bir hayat doğar:
Bir tek beden olur,
Analar, bayraklar, çocuklar,
Hayat gibi canlı tek bir beden;
Bir yüz bekler karanlıkları,
Ölü gözleriyle,
Kılıcı dopdolu,

Dursun,
Dursun yas esvaplarınız.
Yığın derleyin,
Gözyaşlarınızı;
Bir metal oluncaya kadar:
Bununla vuracağız,
Gündüz gece;
Bununla çiğneyeceğiz,
Gündüz gece;
Bununla tüküreceğiz
Gündüz gece
Kin kapılarını,
Kırıncaya kadar.

Oğullarımızı bilirdim,
Unutmadım acılarınızı.
Ölümleriyle nasıl kıvandıysam,
Hayatlarıyla da öyleyimdir.
Onların gülüşleridir:
Karanlık atölyeleri ışıtan.
Her gün metroda, yanbaşımda:
Onların ayak sesleridir,
Çın çın.
Akdeniz portakallarında,
Güney ağları içinde;
Yapılarda,
Basımevi mürekkeplerinde;
Kalplerini tutuşur gördüm onların,
Güçle, yangınla.

Ben de sizler gibiyim, analar.
Benim kalbim de yas dolu, ölüm dolu.
Gülüşlerinizi öldüren kanla,
Serpilip gelişmiş;
Bir orman gibidir kalbim.
Günlerin kahredici yalnızlığı,
Uyanışın sisli öfkeleri
Girmişti içine.

Susamış sırtlanları,
Bitip tükenmez ürmeleriyle
Afrika'dan gürleyen hayvan sesini;
Öfkeyi, iniltileri, hoş görmeleri,
Bırakın, bir yana bırakın.
Ölümün ve tasanın
Çemberinden geçmiş analar,
Doğan ulu günün ortasına bakın:
Bu topraktan güler ölümleriniz.
Kalkık yumrukları titrer,
Buğdayın üstünde,
Bilesiniz.

ÇİZ-DÜŞÜN?

Seyit Saatçi

